

**SANAT EĞİTİMİNDE
ALTERNATİF YÖNTEMLER
(9-12 yaş grubunda Mozart Etkisi yönteminin
uygulaması ve incelemesi)**

**Sibel TİMUR
(Yüksek Lisans Tezi)**

Eskişehir 2005

338626

SANAT EĞİTİMİNDE ALTERNATİF YÖNTEMLER
(9-12 yaş grubunda Mozart Etkisi yönteminin uygulaması ve incelemesi)

Sibel TİMUR

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı
Tez Danışmanı Yrd. Doç. Metin İNCE

Eskişehir
Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Aralık 2004

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	iii
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
ÖZGEÇMİŞ.....	vi
RESİMLER LİSTESİ.....	vii
EK RESİMLER LİSTESİ.....	ix
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	2
1.2. Amaç.....	3
1.3. Önem.....	4
1.4. Varsayımlar.....	4
1.5. Sınırlılıklar.....	4
2. SANAT EĞİTİMİ.....	5
2.1. Eğitim -Sanat İlişkisi.....	6
2.2. Sanat Eğitiminin Önemi ve Gerekliliği.....	8
2.3. Sanat Eğitiminin Amaçları-İşlevi.....	9
2.4. Sanat Eğitiminin Kuramsal Yapısı.....	11
2.4.1. Yansıtma (Taklit) Kuramı.....	12
2.4.2. Biçimci Kuram.....	12
2.4.3. Dışavurumcu (Anlatım) Kuramı.....	13

2.4.4. İşlevsellik Kuramı.....	13
3. YARATICILIK.....	14
3.1. Yaratıcılık ve Zeka.....	15
3.1.1. Çoklu Zeka Kuramı.....	15
3.2. Beyin Yapısı ve Yaratıcı Süreç.....	17
3.3. Yaratıcılığı Etkileyen Faktörler.....	18
3.4. Yaratıcılık ve Sanat Eğitimi.....	19
3.5. Yaratıcılık ve Çocuk.....	19
4. SANAT EĞİTİMİ YÖNTEMLERİ.....	22
4.1. Eğitmenin Tutumuna Göre Uygulanan Yöntemler.....	23
4.1.1. Direkt Yöntem.....	23
4.1.2. Rehberlik Yöntemi.....	23
4.1.3. Serbest-Özgür İfade Yöntemi.....	24
4.2. Teknik Özelliklere Göre Uygulanan Yöntemler.....	24
4.2.1. Kopya Yöntemi.....	25
4.2.2. Kolaydan Zora Gitme Yöntemi.....	25
4.2.3. Bellek Eğitimi Yöntemi.....	25
4.2.4. Psikolojik Yöntem.....	26
4.2.5. Müzikli Yöntem.....	26
4.2.6. Gösteri Yöntemi.....	27
4.2.7. Gezi-Gözlem Yöntemi.....	28
4.2.8. Çözümleme ve Birleştirme Yöntemi.....	29

4.2.9. Bilgisayar Destekli Eğitim Yöntemi.....	29
4.3. Bireysel Özelliklere Göre Uygulanan Yöntemler.....	29
4.3.1. Çocuklara ve Gençlere Yönelik Yöntemler.....	29
4.3.2. Özel Gruplara ve Yetişkinlere Yönelik Yöntemler.....	30
4.3.3. Sanat Öğretmenlerine Yönelik Yöntemler.....	31
4.4. Kullanılan Malzemeye Göre Uygulanan Yöntemler.....	32
5. SANAT EĞİTİMİNDE ALTERNATİF YÖNTEMLER.....	33
5.1. İmgeleri Nesnelleştirmek.....	33
5.2. Assemblage Uygulamaları.....	34
5.3. Müze Eğitimi.....	35
5.4. Yaratıcı Drama Yöntemi.....	37
5.5. Brain Stream.....	39
5.6. Proje Çalışması.....	40
5.7. Mozart Etkisi.....	43
6. MÜZİK – RESİM İLİŞKİSİ.....	45
6.1. Ses ve Sesin İnsan Üzerindeki Etkileri.....	51
6.2. Müzik – Zeka İlişkisi.....	52
6.3. Müziğin Çocuk Gelişimine Etkileri.....	53
6.4. Bir Müzik Dahisi: Wolfgang Amadeus Mozart.....	55
7. YÖNTEM.....	56

7.1. Araştırmanın Modeli.....	56
7.2. Evren ve Örneklem.....	56
7.3. Verilerin Toplanması.....	57
7.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması.....	58
8. BULGULAR VE YORUM.....	59
8.1. Resim derslerinde “Mozart etkisi” yöntemi kullanılarak Mozart dinletilerek ve dinletilmeyerek çalışma yaptırılan 3. sınıf öğrenci resimlerinin değerlendirilmesi.....	61
8.2. Resim derslerinde “Mozart etkisi” yöntemi kullanılarak Mozart dinletilerek ve dinletilmeyerek çalışma yaptırılan 4. sınıf öğrenci resimlerinin değerlendirilmesi.....	73
8.3. Resim derslerinde “Mozart etkisi” yöntemi kullanılarak Mozart dinletilerek ve dinletilmeyerek çalışma yaptırılan 5. sınıf öğrenci resimlerinin değerlendirilmesi.....	77
8.4. Resim derslerinde “Mozart etkisi” yöntemi kullanılarak Mozart dinletilerek ve dinletilmeyerek çalışma yaptırılan 6. sınıf öğrenci resimlerinin değerlendirilmesi.....	81
10. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	86
10.1. Sonuç.....	86
10.2. Öneriler.....	89
KAYNAKÇA.....	112

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ

SANAT EĞİTİMİNDE ALTERNATİF YÖNTEMLER (9-12 yaş grubunda Mozart Etkisi yönteminin uygulaması ve incelemesi)

Sibel TİMUR

Resim İş Öğretmenliği Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aralık 2004

Danışman: Yrd. Doç. Metin İNCE

Sanat eğitiminin genel eğitim içerisinde yöntemsel birtakım farklılıklara ihtiyaç duyduğu gerçeğinden yola çıkılarak yapılan bu araştırma, sanat eğitimi dersleri öğretim yöntemleri ve bunlara eklenebilecek alternatif yöntemleri ortaya koyma amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda belirlenen problemi irdeleyen alt amaçlar belirlenmiştir. Bunlar: mevcut sanat eğitimi yöntemlerinin hangileri olduğu, alternatif hangi yöntemlerin oluşturulabileceği, “Mozart etkisi” yönteminin resim derslerinde nasıl uygulanabileceği, Mozart’ ın öğrenci çalışmalarına yaratıcılık, özgür ifade, el becerisi yönünden faydası olup olmadığı, dersler sırasında olumlu ya da olumsuz etkilenen öğrenci oranının ne olduğunu kapsamaktadır.

Araştırma verilerinin elde edilmesinde, uygulamalı deney yöntemi kullanılmıştır. Dersler sırasında öğrenci grubunun bir kısmına sürekli olarak Mozart dinletilerek çalışma yaptırılmış, diğer gruplara müzik dinletilmeden çalışma yaptırılmıştır. Öğrencilere ait bu çalışmalar, araştırmanın sonunda geri dönütleriyle birlikte verilmiştir. Araştırmanın son bölümünde uygulamalara yönelik önerilerde, bu sonuçlar sunulmuştur.

MASTER'S DESREETHESIS

THE ALTERNATIVE METHODS IN ART EDUCATION

(The research and aplication of Motzart effect on the ages of 9-12)

Sibel TIMUR

Fine Arts Training Department

Anadolu University Education Institute, December

Advisor: Assistant Associote Professor Metin INCE

This study drawn from the fact that art education needs different methodologies in education area focuses on art education teaching methods to introduce alternative methods. Objectives are determined to examine the problems stated in this study. These include exisiting art education methods, the alternative methods, the aplication of Motzart effect in art classes, the benefits of Motzart effect method for creativity, freedom of speech, manual skill.

For data collection, applied experiment method is used. One group listeden to Motzart in their class work and the other group did not listen to any music. The students received their work with feedback. In the last phase of the study, the results are presented as the suggestions in aplications.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Sibel TİMUR'un, "Sanat Eğitiminde Alternatif Yöntemler" başlıklı tezi 06/01/2005 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Programı yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Adı-Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Yard.Doç.Metin İNCE

Üye : Yard.Doç. Şemsettin EDEER

Üye : Yard.Doç.Selçuk YILMAZ

Prof.Dr. İlknur KEÇİK
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖNSÖZ

Sanat bir iletişim aracıdır. Geçmişle günümüz yaşantısı arasında bağ kurarken geleceğin de temellerini atar. İnsanı hedef alır ve onun mutluluğu için sanat anlayışına uygun bilinçli nesiller yetiştirmeyi amaçlar. Sanat eğitimi, kişide estetik kaygı meydana getirmeyi, sanatsal zekasını geliştirmeyi ve insana özgü değerleri oluşturmayı hedefler. Sanat eserlerine olduğu kadar, çevreye ve her türlü görsel nesneye estetik bir gözle bakabilmeyi sağlar. Sürekli gelişim halinde olan ve kendini çağın gereklerine göre yenileyen sanat öğretim yöntemleri de bu değişimlere göre çeşitlilik göstermeli ve kendini yenilemelidir.

Sanata ve sanat eğitimine gerekli önemin verilmediği düşünüsünden yola çıkılarak yapılan bu çalışmada günümüz sanat derslerinde kullanılan yöntemler belirlenmiş ve bunlara yardımcı olacak alternatif yöntem arayışlarına gidilmiştir. Çalışmada yer alan alternatif yöntemlerin uygulanabilirliği üzerine birkaç uygulama örneği de verilmiştir. Bu çalışma, sanat eğitimi esnasında eksikliği duyulan farklı yöntemlerle çalışmanın keyfinin belirlenmesi ve gerek duyulduğunda başvurulacak böyle bir araştırmanın özlemi sebebiyle ortaya konmuştur.

Çalışma süresince bana destek olan, yol gösteren danışmanım Yrd. Doç. Metin İNCE'ye, uygulama aşamasında fazlasıyla yardımlarını aldığım TED Afyon Koleji'ne, varlığıyla bana güç veren değerli dostum Hülya GÖĞERCİN'e, teknik ve manevi desteğinden dolayı arkadaşım Bestami'ye, her zaman her konuda yanımda olan sevgili aileme sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

Sibel TİMUR

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1. W. Kandinsky, İzlenim III (Konser), 1911.....	47
Resim 2. W. Kandinsky, Fuga (Denetimli Doğaçlama), 1914.....	48
Resim 3. W. Kandinsky, Composition VIII, 1923.....	48
Resim 4. P. Mondrian, Kompozisyon, 1938-39.....	49
Resim 5. P. Mondrian, Broadway Boogie-Woogie, 1942-43.....	49
Resim 6. 9 yaş. Begüm ÖNLEN.Mozart eşliğinde, Doğaçlama Çalışması.....	61
Resim 7. 9 yaş. Begüm ÖNLEN. Mozart eşliğinde, Kolaj-Düzenleme.....	62
Resim 8. 9 yaş. Begüm ÖNLEN. Mozart eşliğinde, Hayvanlar Alemi.....	63
Resim 9. 9 yaş. Sıla DAŞTAN.Mozart eşliğinde, Doğaçlama Çalışması.....	64
Resim 10. 9 yaş. Sıla DAŞTAN.Mozart eşliğinde, Kolaj-Düzenleme.....	65
Resim 11. 9 yaş. Sıla DAŞTAN.Mozart eşliğinde, Hayvanlar Alemi.....	65
Resim 12. 9 yaş. Işıl GÜZBEY.Mozart eşliğinde, Doğaçlama Çalışması.....	66
Resim 13. 9 yaş. Işıl GÜZBEY.Mozart eşliğinde, Kolaj-Düzenleme.....	67
Resim 14. 9 yaş. Işıl GÜZBEY.Mozart eşliğinde, Hayvanlar Alemi.....	68
Resim 15. 9 yaş. Deniz BALABAN.Müziksiz uygulanmış, Doğaçlama Çalışması.....	68
Resim 16. 9 yaş. Deniz BALABAN.Müziksiz uygulanmış, Kolaj-Düzenleme.....	69
Resim 17. 9 yaş. Deniz BALABAN.Müziksiz uygulanmış, Hayvanlar Alemi.....	70
Resim 18. 9 yaş. Berkan EKŞİOĞLU.Müziksiz uygulanmış, Doğaçlama Çalışması.....	70
Resim 19. 9 yaş. Berkan EKŞİOĞLU.Müziksiz uygulanmış, Kolaj-Düzenleme.....	71
Resim 20. 9 yaş. Berkan EKŞİOĞLU.Müziksiz uygulanmış, Hayvanlar Alemi.....	72
Resim 21. 10 yaş. Berat ÇETİNKAYA.Mozart eşliğinde, Doğaçlama Çalışması.....	73
Resim 22. 10 yaş. Berat ÇETİNKAYA.Mozart eşliğinde, Kolaj-Düzenleme.....	74
Resim 23. 10 yaş. Berat ÇETİNKAYA.Mozart eşliğinde, Hayvanlar Alemi.....	74

Resim 24. 10 yaş. Burak YAĞCIOĞLU. Müziksiz uygulanmış, Doğaçlama Çalışması...	75
Resim 25. 10 yaş. Burak YAĞCIOĞLU. Müziksiz uygulanmış, Kolaj-Düzenleme.....	75
Resim 26. 10 yaş. Burak YAĞCIOĞLU. Müziksiz uygulanmış, Hayvanlar Alemi.....	76
Resim 27. 11 yaş. Hüseyin BAHAR. Mozart eşliğinde, Doğaçlama Çalışması.....	77
Resim 28. 11 yaş. Hüseyin BAHAR. Mozart eşliğinde, Kolaj-Düzenleme.....	78
Resim 29. 11 yaş. Hüseyin BAHAR. Mozart eşliğinde, Hayvanlar Alemi.....	78
Resim 30. 11 yaş. Ece DİKER. Müziksiz uygulanmış, Doğaçlama Çalışması.....	79
Resim 31. 11 yaş. Ece DİKER. Müziksiz uygulanmış, Kolaj-Düzenleme.....	80
Resim 32. 11 yaş. Ece DİKER. Müziksiz uygulanmış, Hayvanlar Alemi.....	80
Resim 33. 12 yaş. Anıl DERİNÖZ. Mozart eşliğinde, Doğaçlama Çalışması.....	81
Resim 34. 12 yaş. Anıl DERİNÖZ. Mozart eşliğinde, Kolaj-Düzenleme Çalışması.....	82
Resim 35. 12 yaş. Anıl DERİNÖZ. Mozart eşliğinde, Hayvanlar Alemi.....	82
Resim 36. 12 yaş. Elif TOPAL. Müziksiz uygulanmış, Doğaçlama Çalışması.....	83
Resim 37. 12 yaş. Elif TOPAL. Müziksiz uygulanmış, Kolaj-Düzenleme Çalışması.....	84
Resim 38. 12 yaş. Elif TOPAL. Müziksiz uygulanmış, Hayvanlar Alemi.....	84

EK RESİMLER LİSTESİ

Resim 1-18 Mozart eşliğinde, Doğaçlama Çalışmaları.....	91
Resim 19-35 Müziksiz uygulanmış, Doğaçlama Çalışmaları.....	94
Resim 36-59 Mozart eşliğinde, Kolaj-Düzenleme Çalışmaları.....	97
Resim 60-83 Müziksiz uygulanmış, Kolaj-Düzenleme Çalışmaları.....	101
Resim 84-101 Mozart eşliğinde, “Hayvanlar Alemi” konulu Çalışmalar.....	105
Resim 102-122 Müziksiz uygulanmış, “Hayvanlar Alemi” konulu Çalışmalar.....	108

1. GİRİŞ

“Resim, müziktir.”

Michelangelo

Sanat, insanlığın varoluş tarihi kadar eski bir kavram, önemli bir ifade aracıdır. Doğaya karşı savunma becerisini gösteren insan, ihtiyaçlarını karşılamak için çevresini, doğayı değiştirme ve ona yeni biçimler verme çabasıdadır. Doğadaki maddeleri araç haline dönüştürmesi, insanla doğa arasındaki madde alışverişini sağlaması, çeşitli düzenleme arayışları sonucunda sanat oluşmaya başlamıştır. İlk insanların ataları için söyledikleri ilk şarkılar, yaptıkları ilk danslar ve avlarını resmettikleri mağara resimlerinden bu yana sanat, insan hayatının betimlenmesi ve anlatılarak kuşaklar arası gelişimin gözlenmesini sağlamıştır. Her yeni kuşağı bir önceki kuşağa bağlayan önemli bir köprü görevindedir. Zamanla insanlar değişip geliştikçe sanatta değişir, gelişir ve sanatın insan yaşamındaki önemli yeri, değişik yönleri keşfedilmeye başlanır.

“Tolstoy sanatın duyuş ve yaratıların çeşitli işitsel ve görsel kanallarla topluma iletilmesi olayı olduğunu savunmuştur. Böylece sanat insanlığın ortak malı, ortak yaşam alanı ve ortak iletişim aracı olmuştur “(Cemalcılar, 1988, s.5). Sanatın insan yaşamına çocukluktan itibaren yerleştirilmesiyle bireysel özellikleri, yaratıcılığı, zekayı geliştirmesi sağlanmaya çalışılmakta, görme, algılama, kavrama, uygulama, estetik yargı, düşünme ve anlatım, duyuş ve sezginin de yer aldığı bir eğitim süreci oluşturulmaya çalışılmaktadır. Ancak bu süreç içerisinde sanat eğitimi; farklı bir öğretmeye, uygulama ve malzeme kullanımına bağlı olduğu için geleneksel eğitim anlayışının dışında bir takım eğitim ve öğretim metotlarına ihtiyaç duyar. Sanat eğitimi bir yaşam biçimi, sürekli yenilenen ve zaman içinde değişiklik gösteren bir yaklaşım olarak değerlendirmek gerekir. Buna göre; sanat eğitimi yöntemlerinin de ezberci, sorgulama ve araştırmaya kapalı klasik eğitim anlayışından daha farklı bir takım arayışlar içerisinde olması gerekmektedir. İşte bu noktada sanatı bir sürece bağlı,

verildiğinde biten bir bilgiler bütünü olarak görmemek gerekir. Hızla akıp giden ve durmadan buluşlarla kendini yenileyen bir dünyada sanatı da bilim ve teknoloji gibi sürekli ileriye taşıma kaygısı güdülmelidir. Yaratmanın özgürlüğünü sınırlayarak engelleyecek geleneksel sanat eğitimi yaklaşımı bu noktada sanat eğitiminin gelişimini engelleyecektir. Bilimde de sanatta da yaratıcılığın göstergesi olan buluşlar, hep değişik alternatiflerde düşünebilmeyi, alternatiflerin içinden en uygun olanı seçebilmeyi, dolayısıyla olayları bir ilişkiler bağlamında değerlendirebilmeyi, sezgi gücünü geliştirmeyi sağlar. Bu anlamda sanat eğitimi de yaratıcılık ve buluş yapma yeteneğini geliştirici yönde olmalıdır. Kullanılacak eğitim yöntemlerinin söz konusu durumu gerçekleştirebilmesi için de değişime açık ve esnekliği bulunmalıdır.

1.1. Problem

Ülkemizde son yıllarda eğitimde bir takım yeni arayışlar içine girilmesi gerekliliği üzerinde çalışmalar başlatıldıysa da ezber ve bilgi depolamaya yönelik eğitim anlayışının çok da uzağına gidilememiştir. Belleği geliştirmeye yönelik programlar yerine, yaratıcılığı geliştirmeye yönelik program geliştirme çabaları, eğitimin diğer unsurlarına (eğitimci, araç-gereç, mekan) ilişkin sorunlardan dolayı istenilen amaca ulaşamamıştır. Yeni eğitim arayışlarının bu başarısızlığının sebebi değerler üreten, yaratıcı, tutarlı, düşünebilen bireylerin yetişmesinde etken sanat eğitimine genel eğitim içinde gereken önemin verilmemesidir.

Doğru bir eğitim ortamında, sınırları doğru çizilmiş bir sanat eğitimi bireyi kendi içinde ve toplumsal yapı içerisinde, düşünen, araştıran, üreten ve uygulayan yaratıcı, özgür bir insan konumuna getirir.

Yaratma düşüncesi sadece sanat eğitimi için geçerli bir yetenek olgusu değildir. Bilim ve teknikte de yaratmadan söz edilir. Bu nedenle gelişmiş ülkelerde okul öncesi dönemden itibaren bireyi yaratıcılığa hazırlayan temel bir sanat eğitimi verilmektedir. Küçük yaşlarda başlayan ve örgün eğitimde devam eden sanat eğitimi, yaratıcılığı geliştirirken diğer yandan estetik algı ve beğeniyi de oluşturur. İyiyi, doğruyu, güzeli

ayırt edebilme, karar verebilme ve değerlendirebilme becerilerini beraberinde kazandırır.

Bir toplumda sanatın anlaşılabilmesi sanat üreticisinin nitelik ve niceliğinin yanı sıra sanat tüketicisinin de yetişmesini olumsuz etkiler. Yüksek düzeyde sanatların küçük bir kesimin ilgi alanına girmesi, sanatların yaşam düzeyinin üzerinde olması toplumdaki sanat eğitimi eksikliğindedir. Eksik sanat eğitimi olarak toplumda önemli yerlere gelen insanlar büyük sanat eserlerinin bile değerini bilememektedir. Bu nedendir ki uygar bir toplum yaratma çabasının en temel ögesi: sanat eğitimidir. Ancak, yaratıcı insan yetiştirmeyi hedeflemeyen geleneksel, tutucu eğitim yöntemleri sözü geçen amaçları gerçekleştirebilecek bir sanat eğitiminin gerçekleşmesini geciktirir. Bunun aşılması için sanatın kendine özgü bir eğitim disiplini olarak kabul edilip, faydalı yöntemlerle desteklenmesi ve öğretilmesi gerekir.

Sanat eğitiminin yöntem eksikliği duyduğu sorunundan yola çıkarak yeni yöntemler oluşturulabilir mi? nasıl ve hangi yöntemlerle etkin sanat eğitimi sağlanabilir? sorularına yanıt aranarak problemin çözülmesine çalışılacaktır.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın genel amacı resim-iş derslerinde kullanılan yöntemler ve alternatif yöntem arayışları bilgisinin verilmesi yanı sıra, Mozart dinletilerek işlenen resim derslerinin öğrenci resimlerine ve yaratıcılığına olumlu etkilerinin belirlenmesidir. Bu amaca bağlantılı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

Alt Amaçlar:

1. Mevcut sanat eğitimi yöntemleri hangileridir?
2. Alternatif sanat eğitimi yöntemleri hangileridir?
3. Alternatif yöntemler içerisinde değerlendirilen “Mozart etkisi” yönteminin resim derslerine etkileri nelerdir?
4. Mozart öğrencilerin yaratıcılığını ne yönde etkiler?

Bu araştırma ile yukarıdaki sorulara cevap verilmeye çalışılacak, sanat eğitimi yöntemleri hem kuramsal yönüyle hem de uygulanabilirlik esaslarıyla ele alınacaktır.

1.3. Önem

Bu araştırma resim-iş eğitimi öğretmenlerinin uyguladıkları eğitim içerisinde, alternatif yöntem arayışlarına güdülenmelerinin sağlanması bakımından önemlidir. Ayrıca yöntem bakımından farklı disiplinlerden faydalanılabileceğinin belirlenmesi konusunda önem taşımaktadır.

1.4. Varsayımlar

Bu çalışmada aşağıdaki varsayımlardan hareket edilecektir:

1. Sanat eğitimi geleneksel eğitim anlayışından çok öte birtakım yöntemlere ihtiyaç duyar.
2. Sanat eğitimi kuramsal bilginin yanı sıra beceri, yaratıcı düşünce, imgesel düşünme gibi sadece bilgiyle elde edilemeyecek kişisel özelliklerin de kazandırılmasıdır.
3. Milli eğitim sistemi içindeki kopyacılık ve ezberciliği destekleyen klasik eğitim anlayışlarıyla kazandırılmayan kişisel değerler bütünüdür.
4. Eğitim bir süreçtir. Sanat eğitimi de sürekli kendini yenilemeli, değişiklik ve alternatiflere fırsat tanımalıdır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmanın kapsamı Afyon TED Koleji öğrencileri arasında sınırlandırılmıştır, 9-12 yaşları arasındaki öğrencilerin birbirlerinden farklı sonuçlar verebileceği düşünüldüğünden ortaya çıkan çalışmalar sınıf ve yaş seviyelerine göre değerlendirilecektir. Okul ve çevre koşulları göz önünde bulundurulacaktır.

2. SANAT EĞİTİMİ

“Sanat eğitimi, bireyin tüm ruhsal ve bedensel eğitimi bütünlüğü içinde estetik duygularının geliştirilmesi, yetenek ve yaratıcılık gücünün olgunlaştırılması çabası olarak tanımlanmaktadır” (Artut, 2001, s.89).

Sanat eğitimi bir yetenek eğitimi değil bir yaşam biçimidir. Sanat eğitimiyle bireysel farklılıklar, düşünce eğitimi, yaratıcı düşünce gelişmektedir. Salt gerçeklere ve kuramsal bilgilere ya da salt uygulamalı çalışmalara ağırlık veren sanat eğitimi eksiktir. Bunun yanı sıra yalnız uygulamalı sanat öğretmek, sınırlı eğitimi ve yeteneği olanlar için zorlayıcı olacaktır. Sanat, uygulamaya yönelik el becerisi kadar derin düşünmeyi de gerektirir. Kısaca sanat çok geniş anlamda, deneyim ve bilginin oluşturduğu bir bütündür. Bu bağlamda sanat eğitimi; sanat tarihini, eleştiriyi, estetiği ve uygulamayı içine alan bütüncül bir konu alanıdır.

Sanat eğitimi tıpkı bilim eğitimi gibi yöntemsel farklılıkları olan bir eğitimidir. Sanat eğitiminde algılama, eleştirel bakma ve sezgi çok önemlidir. Teknolojik bir olgunlaşma yaşadığımız günümüzde çağdaşlığın ve ilerlemenin tek yolu yaratıcı ve eleştirel düşünme yeteneğine sahip nesiller yetiştirebilmektir. Görsel bir bombardıman altında yaşarken seçmek, almak, ayıklamak da bir kültür eğitimi ister. Bunu sağlamak için de yaratıcı bireyler gerekir.

Sanat eğitiminin temelinde öğrenciyi düşünmeye itmek, görsel olarak kendisini geliştirmesini sağlamak, çevreye bakma biçimi oluşturmak, durumlar arası ilişkilendirmeler yapabilmesini sağlamak ve bunu bir yaşam biçimine dönüştürmek yatar. Sanat eğitiminin bireyin kişisel özelliklerine kattığı farklı düşünebilme, olaylar arası ilişki kurabilme, eleştirel düşünebilme, estetik bakış açısı oluşturabilme, sorunlara pratik çözümler üretebilme yetisi onu standart öğrenci profilinin dışında bir biçime sokar. Sanat eğitimi tek tip insan yetiştirmeyi destekleyen bir eğitim biçimi değildir. Sürekli kendini yenilemesi, çağa, bilimsel düşünce sistemlerine ayak uydurabilmesi,

bünyesinde kültürel ayrıntılar barındırması gerekir. Bu nedenle sanat eğitiminde yöntemler durmadan tartışılmak ve değiştirilmek, yenilenmek ve bireye göre yapılandırılmak zorundadır. Eğitim sisteminin de bu düşünceyi desteklemesi gerekir. Uygulamaya geçilirken maddi koşullar kadar içerik de önemlidir. Donanımlı bir çalışma ortamı, ideal öğrenci sayısı ve yetkin bir eğitimci olmadan sağlıklı bir sanat eğitimi verilemez. Önemli olan sanat eğitiminin bilgi sistemi içinde başlı başına bir yere sahip olduğunun anlaşılmasıdır. Sanat eğitimi salt uygulama ve çizimden ibaret değildir. Bu eğitimin bir de kültürel boyutu vardır. Gerekli alt yapı ve bilgi birikimi oluşturulmadan yaratıcılığa katkı sağlamak mümkün olmaz.

Okullar öğrencilere kitap ezberleten, tahtaya çizileni tekrarlatan yerler olmamalıdır. Bilgiyi aldıktan sonra onu sentezleyen, analiz yapabilen, farklı ilişkilendirmelerle ürün gerçekleştirebilen öğrenci tipi farklı yöntemlerden geçer. Salt sanatçı yetiştirmek değildir burada amaç. Sanatı duymayan, sanat yapıtını gören, bakan, algılayan, beğenen ya da beğenmeyen, eleştiren insanlar da gereklidir. Sanat eğitimi ve yaratıcılık öğretilen etkinliklerdir. Bu noktada önemli rol öğretmenindir. Öğrenciye doğru şekilde yaklaşmak gerekir. Gelişen, değişen yapıya hem öğretmenin kendisi hem de yöntem anlayışı ayak uydurmalıdır.

2.1. Eğitim -Sanat İlişkisi

“İnsan, biyopsişik, toplumsal ve kültürel bir varlık olup, bedensel, bilişsel, duyuşsal ve devinişsel davranış yapılarıyla kendine özgü bir bütündür” (Uçan, 1994, s.76). Bu bütünlüğü oluşturan temel yaşantılardan biri de eğitim sürecidir. Bu yaşantı içinde bilim, teknik ve sanat; insanın gerçeği ve doğruyu, yararlı ve kullanışlıyı, özgünü ve güzeli bulmasını sağlayan bir süreçtir.

Eğitim kavramını açıklayıcı bir çok tanım yapılabilir: Eğitim, bireylere, çağa ve sosyal yaşama uygun bilgi, beceri, tutum ve davranışların kazandırılması sürecidir. Eğitim istedik ve bir dereceye kadar kalıcı olarak nitelendirebileceğimiz davranışlar bütünüdür. “eğitim toplumsal bir kurumdur” (Ünver, 2002, s.44). Eğitim kurumlarının temel işlevlerinden biri, bireyi toplumsal gelişimlere katkı sağlayacak düşünce ve

davranış düzeyine getirebilmektir. Bireyi sadece topluma kazandırma amacı güdülmeyen bu süreçte toplumsal-bireysel analiz, genel ve özel hedefler, içerik ve değerlendirme süreçleri de planlanarak bilimsel araştırmalarla desteklenmelidir.

İnsan hayatında, yaşama ve evrene ilişkin deneyim ve birikimler, insanın çevresini, olayları algılamasında önemli bir paya sahiptir. Bu deneyim ve birikimlerin oluşumunda güncel yaşantıların, toplumsal yapının, alınan eğitimin ve kazanılan beceri ve tutumların büyük önemi vardır. Bilgiyi sadece alınan ve kullanılmayan bir depolama unsuru olarak yaşatan bir eğitim anlayışı insanı, çevresi, olaylar ve durumlar karşısında çözümsüz bırakır. Eğitim sisteminde sadece bilgi ve becerilerin gelişimi beklentisi günümüzde eskisi kadar etkili değildir. Eğitime bilgi aktarım yoluyla bakılmamaktadır. Bunlardan daha da önemlisi değişik sentezlerle farklı ürünler ortaya koyabilme yeteneğinin geliştirilmesi, kazanılanların gerektiği zaman ve gerekli yerde kullanılabilmesinin özendirilmesidir.

Genel eğitim programı içerisinde sanat eğitiminin önemli bir yeri vardır. Dünyaya geniş bir perspektifle bakabilmenin, algılayabilmenin ve bunun için gerekli davranışları edinebilmenin bir yolu da sanattan geçmektedir. Sanat, eğitimin her kademesinde, çocuğun ve gencin beyinsel güçlerini tümü ile ele alarak geliştiren bir eğitim sistemidir. Bu ortamda öğrenci görmeyi, aramayı, sormayı, denemeyi, düşünmeyi, sonuca varmayı ve uygulamayı öğrenir. Zaten bu eğitimin temel amacı, bireyi düşündürmek ve buluşlar yoluyla yaratıcı hale getirmektir. Sanat eğitimi, yaratıcılığa işlev kazandıran görsel ağırlıklı bir sistemdir. Bu eğitim bilinci, zekanın, yargılama ve ifade gücünün dayandığı bir duyu eğitimidir.

Eğitim kurumlarının ezber ve kitabi bilgilerin öğretildiği yerler olmadığı ve kişilik gelişiminde bu kurumun önemli bir yeri olduğu bilinmelidir. Böyle bir gelişim ancak, iyi bir sanat ve bilim eğitiminin sonucunda ortaya çıkar. Temelinde öğrenciyi gözle düşünmeye alıştıran, doğaya, yaşama bilinçle bakmaya iten sanat eğitimi bireye ulusal ve evrensel sorunlarla baş edebilme, yaratıcı çözümler üretebilme yetisi kazandırır.

Sanat eğitimi konusu, bir tek bizim ülkemizde değil; tüm dünyada hala üzerinde tartışılan, her gün farklı yaklaşımlarla ele alınmaya çalışılan bir alandır. Günümüz eğitim sisteminden beklenen yalnızca belirli bilgi ve becerilerin öğrencilere kazandırılması değil; aynı zamanda farklı yaklaşımlarla yorumlanabilmesidir. Öğrenilen bilgiler gerekli yerlere gerektiği zaman konabilmelidir. Dünyaya geniş bir perspektifle bakabilmeyi, algılayabilmeyi ve bunun için gerekli davranışları edinebilmeyi sağlayan yegane yoldur sanat.

2.2. Sanat Eğitiminin Önemi ve Gerekliliği

Bir çeşit sistemli çalışma etkinliği olan sanat insana özgüdür. “Sanatın hayatın yerini tutması, insanla çevresi arasında bir denge sağlaması sanatın niteliğini ve gerekliliğini önemli kılar” (Fischer, 1995, s.9). İnsanın kendini ifade yollarından birisi olan sanat, nesnel olanla öznel olanın birleşim noktasıdır. İnsanla çevresi arasında önemli bir denge unsurudur.

Sanata ve duyguların eğitimine önem veren okullarda ve sistemlerde, duygular eğitilirken aynı zamanda zihinsel yeteneklerin, düşüncenin ve zekanın geliştiği gözlenmektedir. Sanat, bireyin yaratıcı güç ve potansiyellerini eğitmek, estetik düşünce ve bilinci örgütlemek, estetik bir yaşantıyı temellendirmek için gereklidir.

Sanat, bireyin sosyal ilişkilerini belirlemesi, işbirliği yapabilmesi, doğruyu ifade edip seçebilmesi, bir işe başlayıp bitirme sevincini tatması, öğrenme isteğinin artması, yaratıcılığını geliştirerek üretken bir hale getirmesi için gereklidir. Sanat yapıcı analizi öğretmek belli şekillerde gözlem, buluş ve kişisel gelişimi destekleyerek yaratıcı düşünceyi yerleştirir. Olayları kendi benliğini ve kişiliğini ortaya koyarak çözümleme fırsatı sağlar. Bu da kişinin kendine güvenini artırır.

W. Elliot Eisner (1972, s.280)’ e göre sanat eğitiminin gerekliliği;

- Entelektüel gereklilik (iletişimi, yaratıcılığı, öğrenme isteğini artırır).
- Sosyal gereklilik (işbirliğini artırır, kendini ifade edebilme yeteneği kazandırır, doğruyu seçebilmeyi öğretir).
- Kişisel gereklilik (fiziksel, ahlaksal, heyecansal gelişmeyi sağlar).

- Üretimsel gereklilik (boş zamanları değerlendirir, meslek kazandırır, üretime katkı sağlar).

Modern endüstrinin sanat eğitime duyduğu ihtiyaç, sanatın ticari yönü ile ilgilenmesi sonucunu doğurmuştur. Eğitim bir üretimdir ve bütün okullarda yakından ilgilidir. Bu hem bireyin iyiyi ve doğruyu üretebilmesi, hem de kalitenin ve estetiğin sergilenebilmesi açısından önemlidir.

2.3. Sanat Eğitiminin Amaçları – İşlevi

Sanat eğitiminin amacı; sanatın insanın özü ile bütünleşip gelişmesi, bireyin psikolojik farklılıklarını da gözeterek, ruhsal gereksinmelerinin doyurulması ve ruh sağlığı bakımından dengeli bir kişi yaratmaktır.

Sanat eğitiminin amaçları çocukların estetik algılama yeteneklerini gelişmesinde, düşüncelerini görsel forma dönüştürmelerinde, sanatı içsel yaşantıları ve çevre arasında bir dil olarak benimsemeleri ve sanat yapıtları ile kendi kültürleri arasında ilişki kurmalarında yardımcı olmaktır. Günümüzde üzerinde önemle durulan konu sanatın uygulanmasından ve yaratıcılığı geliştirmeden çok ve belki hepsinden önce sanatı öğretmektir. Önce görmeyi öğretmek önemlidir.

Sanat eğitimi, beynin sağ ve sol yarım küresini dengeli bir biçimde kullanmayı sağladığından, çocukta görsel algılama, estetik beğeni, düş gücünü kullanabilme....”(Gürtuna, 2003, s.16), çocukların yaratıcı güçlerini geliştirerek, karşılaştıkları sorunlara yepyeni bir biçimde çözümler üretmeyi öğrenmelerini amaçlar. Bunun yanında, konuşma, okuma, yazma gibi becerilerin geliştirilmesine de katkı sağlar. Böylece çocuk kendini anlatmada plastik sanatların yanı sıra müzik, şiir, yazın, drama, müze eğitimi vb alanları da kapsayan çok yönlü bir eğitimden faydalanabilir. Erken yaşlardan başlayarak sanat eğitimi alan birey, yeteneklerini ve yaratıcılık gücünü geliştirip estetik bir düzeye ulaşabileceği gibi, iyiyi, doğruyu, güzeli seçme becerisi de kazanacaktır. Küçük yaşlardaki çocukların yaratıcılıklarını geliştirmeye en uygun alan sanatsal alanlardır. Sanat eğitimi çocuğun çevresini daha iyi algılayıp değerlendirmesini

sağlar. Yalnızca bakmayı değil; görmeyi, duymayı, işitmeyi öğreterek yaratıcılık için ilk aşamayı sağlar.

Read, sanat eğitiminin amaçlarını iki başlıkta değerlendirmiştir:

Kısa dönemli amaçlar; kişinin eğitim süresi içinde ona gerekli olacak bilgilerin verilmesi, isteklerinin, ilgilerinin, alışkanlıklarının ve kabiliyetlerinin gelişmesini sağlamaktır.

Uzun dönemli amaçların; öğrencilerin gündelik yaşamda kullanabilecekleri kadar bilginin edinilmesi ve güzel olanın anlaşılması gibi fonksiyonları vardır.

Sanat eğitiminin amaçları; kişiyi sanat deneyimleri yapmaya ve yaratıcılığını geliştirmeye cesaretlendirmek, artistik mirası geleceğe taşımak, topluma sanat değerlerini kazandırmaktır. Genel eğitimin amaçlarıyla paralellik göstermektedir. *Genel eğitimin amaçları;* kişiyi cesaretlendirmek, kültürel mirası taşımak, toplumda sosyal bilinci yerleştirmektir. Her ikisi de birbirine hizmet eder niteliktedir. İkisinin de konusu ve hedefi insandır.

Sanatın işlevi:

“Sanatın yaşamdaki işlevleri, içeriği bakımından ‘estetik temelli’ olup, bireysel, toplumsal, ekonomik, kültürel ve eğitimsel nitelik taşır” (Uçan, 1994, s. 70).

Sanatın bireysel işlevi, bireyin dengeli ve doyumlu, sağlıklı ve başarılı, duyarlı ve mutlu olması için davranışları veya davranışsal yapıları üzerinde belirli izler bırakan estetik etki ve bu etkiden doğan tepki biçimlerini kapsar. Birey için içinde yaşadığı dünyayı kavramada, karşılaştığı problemleri çözmeye, gördüğü, hissettiği şeylere karşı reaksiyon göstermede son derece önemli bir rol üstlenir. Sanat eğitimi bir bütünlük içerisinde düşünüldüğünde birey ve toplum için can damarı konumundadır.

Sanatın toplumsal işlevi, bireyler, birey ile toplumsal kesim ve toplum ve toplumlar arasında anlaşma, paylaşma, dayanışma, kaynaşma, işbirliği yapma, birleşme ve bütünleşme sağlanmasında sanatın oynadığı rolleri kapsar.

Sanatın *kültürel işlevi*, bireysel ve toplumsal kültürü artırıcı ve yükseltici, kültürel özellikleri taşıyıcı ve kuşaktan kuşağa -aynı kuşak içinde bireyden bireye- aktarıcı, kültürlerarası ilişkileri güçlendirip pekiştirici, çeşitlendirip zenginleştirici, kültürel kimlik sağlayıcı sanatsal birikim ve etkinlikleri kapsar.

Sanatın *ekonomik işlevi*, sanat alanında ‘sanatsal karakter’ korunmakla birlikte, gittikçe belirginleşen arz ve talep ilişkilerinin ağır basıp ön plana çıktığı çalışma ve düzenlemeleri kapsar. Bu tür çalışma ve düzenlemelerde ‘üretim-pazarlama-dağıtım-tüketim’ ilişkileri sanatsal ilişkilerle içiçe olmakla birlikte daha ağır basar, daha ön plandadır. Sanatın ekonomik işlevi son zamanlarda gittikçe daha belirgin bir nitelik kazanmaya başlamıştır.

Sanatın *eğitimsel işlevi*, sanatın bireysel, toplumsal, kültürel ve ekonomik işlevlerinin düzenli, sağlıklı, etkili, verimli ve yararlı bir biçimde gerçekleşmesini sağlayıcı sanatsal öğrenme-öğretme etkinliklerini ve bunlara ilişkin düzenlemeleri kapsar. Genel eğitimin hem bilişsel, hem duyuşsal hem de psiko-motor alandaki hedeflerine hizmet verir. Böylece bireyin estetik, fiziksel, zihinsel ve toplumsal gelişimlerine katkı sağlar ve yaşamın bütünselliği içerisinde, sanat yoluyla eğitimi sağlar.

2.4. Sanat Eğitiminin Kuramsal Yapısı

“...kuram; olayların açıklanabilmesi ve yordanma amacını taşıyan değişkenler arasındaki ilişkileri-bağlantıları belirleyerek sorunlara ya da olaylara sistematik bir görüş kazandıran önermedir” (Artut, 2001, s.90).

Sanat eğitiminin kuramsal yanı ve bilimsel temeli bir bölümüyle sanat bilimi kapsamına girmektedir. Sanat eğitimi kuramı, biçim-içerik, işlev ve yapı gibi sanat konuları yanında, sanatın toplumsal yapısı ve sanatın algılama, alımlama süreçleri üzerinde durur. “...temel alınacak yaklaşımlar üzerinde çalışır, sanat pedagojisinin sanat, eğitim, kültür, siyaset, ekonomi ve ideoloji ile olan etkileşimi içindeki dinamiğini açıklığa kavuşturur” (San, 2000, s.20).

2.4.1. Yansıtma (taklit) Kuramı

Bu kurama göre doğadaki varlıklar, nesnelere olduğu gibi gerçekçi bir anlayışla, görüldüğü gibi yansıtılmalıdır. Genellikle manzara, natürmort, portre gibi klasik konular işlenir. 19. yüzyıl realist tarzda sanatçıların yapıtları bu kurama örnek gösterilebilir. Sanat yapıtları natürmort görünümü ve portreler olabilir.

Ana konuya önem veren ve sanatçının bir nesne ya da manzaraya sadık kalarak resmetmesini vurgulayan bir tanımlamadır. Duyular dünyasındaki nesnelere ve insanların yansımasıdır. Kimi zaman resmedilen, acı çeken gibi hoş gitmeyen konular olabildiği gibi, ideal ve güzel konular da olabilir. Kimi insanlar yansıtmacı sanat yapıtlarını gerçekçi olduğu boyutuyla değerlendirme eğilimindedirler.

San (2003, s.39)'a göre, genellikle 'gerçekliği yansıtma' denince üç görüşle karşılaşılır. Birincisi sanatın görüneni olduğu gibi (yüzeysel gerçeklik) yansıttığı düşüncesidir. İkincisi genel'i (tümeli) ya da özü yansıttığını savunur. Üçüncüsü de sanatın ideal olanı yansıttığını savunur.

2.4.2. Biçimci Kuram

"Alışılmışın dışındaki sanat ürününün yapısıyla ilgilenir. Renk, doku, çizgi ve form gibi sanatsal elemanlar ön planda olup, onların ilişki ve değişkenlikleri ile oluşan kurgu ve soyut biçimsel kaygılar görülür" (Artut, 2001, s. 91). Hayattaki duygu ve yaşantıları, estetik yaşantı ve sanata özgü biçimlerden ayrı tutan bu kuram, bu savunuyu resim ve müzikte belirgin olarak göstermektedir. "...sanat eserini diğer yapıtlardan ayıran özellik, eserin kendi yapısında, yani eserin kendi öğeleri arasında kurulan düzendir" (Moran,1981, s.153).

Bu anlamda "Sanat, Sanat İçindir" ilkesi bu kuram bağlamında değerlendirilebilir. Burada önemli olan, sanat yapıtlarının gözle görülen elemanları ve bu elemanların düzenlemesidir. İnsanlar bu düzenlemeyi konu ya da temadan daha çok önemserler.

2.4.3. Dışavurumcu (anlatım) Kuramı

Yansıtmacı kuramın tersidir. Sanatçı iç dünyasını, duygusal yaşantısını alışılmışın dışında renk, çizgi ve biçim ölçülerini etkili bir biçimde kullanır. Sanatçı iç dünyasını büyük bir yoğunlukla yapıtı aracılığıyla izleyiciye aktarır. Bu anlayıştaki yapıtlarda psikolojik etki ve izlenimler ön plandadır.

Artut (2001, s.91)'a göre; Sanatçının iç dünyasındaki anlamların kendisine göre yorumları, izlenimleri ön plandadır. Sanatçının düşleri, özlemleri ve kaygıları gibi duyuşsal tasarımlarının bir yansımasıdır, anlatımıdır. Neşe, hüznün, aşk, ızdırap, mutluluk gibi konuların işlenmesi bu kuramın içeriğini oluşturur. “Sanat, Sanat İçindir” söylemi bu anlayışla yakından ilgilidir. Van Gogh’ un “İhtiyar” adlı yapıtı ile, Avusturyalı sanatçı, Munch’ ın “Çılgılık” adlı yapıtı buna en güzel birer örnektir.

Bu kurama ilişkin üç değişik görüş vardır:

- Sanatçı duygusal yoğunluğunu yapıt aracılığı ile seyirciye aktarır.
- Sanatçının gizli duyguları yapıt aracılığı ile ortaya çıkar.
- İlgörü sahibi seyirci duyguların dışı vurumunu sanatçı ile özdeşleşim kurarak yaşar.

2.4.4. İşlevsellik Kuramı

Eğitimsel veya diğer sosyolojik olayları içeren amaçlı etkinlikleri kapsar. Aynı zamanda bu tür yapıtlarda “zenaat” etkisi de hissedilir. Bir diğer anlamda tanıtım ve propaganda içeren resimler veya afişler ya da slogan türü yapıtlar bu kurama uygun örnekler olarak düşünülebilir (Artut, 2001, s.91).

İşlevsel (Yararcılık) Kuram ya da duygusal etki kuramı, sanatı; edebiyat, din, ya da sosyo-politik konulardaki düşünceleri geliştirme işlevi ile değerlendirir. İşlevselci görüş bir sanat yapıtını bir görüşü ya da mesajı aktarmada başarılı olup olmamasına göre yargılar.

3. YARATICILIK

Özgün buluşlar ortaya koyma, farklı düşünceler sunabilme ve çözüm yolları oluşturabilme becerisi olan yaratıcılığın “...temelinde özgün ve esnek düşünebilme, dolayısıyla sorun çözebilme becerisi yatmaktadır” (Artut, 2001, s.121).

Sadece bilim ve sanat içerisinde yer almaz yaratıcılık. Yaşamın her alanında, her döneminde, her uğraş içinde varolan ve doğuştan gelen bir yetidir. Yalnız zihinsel bir süreç olmayıp, düşünmenin yanında duyu ve duygular, imgelem gücü gibi yetiler ve birbirleriyle ilişkileri de söz konusudur. “Yaratıcı süreçte merak çıkış noktası; özgünlük sonuçtur” (Buyurgan, 2001, s.15). Birey sezgi, hayal gücü, deneme, yanılma, merak etme, yeniden kurma gibi süreçlerle özgün sonuçlara doğru gider. Bunun için bir takım yaratıcı yöntemlerden faydalanılabilir.

Yaratıcı yöntemler;

1. Kapsamlı düşünme; birden fazla yöntem,
2. Beyin fırtınası, grup çalışması,
3. Kuluçka yöntemi; bir konu üzerinde uzunca çalıştıktan sonra dikkat başka bir konuya çevrilir. Kuluçkaya yatırılan esas konuya tekrar dönüldüğünde yaratıcı yollar bulunabilir.
4. Not alma yöntemi; birçok yaratıcı düşünce, buluş kağıt üzerine çabucak aktarıldığında, bulunan çözümler gelişir ve zenginleşir. Her türlü malzeme kullanılır (eskiz kağıdı, pelür, bilgisayar).
5. Sentez yöntemi; buluşlar çoğu zaman birbiriyle çelişen aykırı unsurların bir araya gelmesiyle ortaya çıkmıştır (örneğin PİCASSO'nun Kübizmin doğuşunda Afrika maskelerinden esinlendiğini söylemesi gibi). Ayrıca yaratıcılık açısından sürekli not alınan bir defteri yanında bulundurmak da faydalı bir yöntemdir. Daha sonra bu notlar değerlendirilerek ilişkilendirme yapılabilir.

6. Görsel incelemeler; bakma, gözden geçirme, denetleme. Müzeler, sanat galerileri, sanat atölyeleri, kütüphaneler beyni zenginleştirici görsel kaynaklardır.

3.1. Yaratıcılık ve Zeka

Yaratıcılık ve zeka arasında sanatsal yaratma boyutu düşünüldüğünde belirgin bir ilişki kurulamamakla beraber, birbirlerinden ayıran kesin sınırlar olmadığı da bilinmektedir. Zekanın “...öğrenilmiş, edinilmiş bilgileri değişik durumlarda kullanabilme, bu bilgilerle değişik durumlara uyum sağlayabilme yetisi...” (San, 2003, s.20) olduğuna göre, zeka kazanılmış bilgileri, belleği kapsar . Bunları işleyen iki tür düşünme biçimi olduğu belirlenmiştir. “... yakınsak ve iraksak düşünme...”(San, 2003, s.21). Yakınsak düşünmede beklenen, önceden belirlenmiş yanıtlar vardır. Iraksak düşünmede ise; hiçbir şey belirlenmeyip, sorun keşif yoluyla çözülmeye çalışılmaktadır. Bu düşünme biçiminde yaratıcılıktan gerçek anlamda bahsedilebilmektedir. Burada yaratıcı zeka, bilginin uyumuyla çok sayıda yanıt içinden doğru olanı çözüm olarak seçebilmektedir.

San (2003, s.21)’a göre: genel olarak öğretim sistemleri yakınsak düşünüyü geliştirmeye eğilimlidir. Iraksak düşünüş biçimlerine, yani asıl yaratıcı düşünme biçimlerine pek yer verilmemektedir. Sınav ve testler yakınsak düşünmeyi değerlendirecek biçimde düzenlenmekte, iraksak düşünme ve dolayısıyla yaratıcılığı ihmal etmektedir.

Sonuçta zeka, yaratıcılıkta tek başına belirleyici bir değişken değildir. Üstün zekaya sahip kişilerin yaratıcı, üstün yapıtlar vereceği ya da bunun tersi bir durumun kesinliği yoktur. Yani üstün zekaya sahip bir birey yaratıcı olabildiği gibi, zeka düzeyi çok yüksek olmayan bireyler de yaratıcı olabilirler. Ancak her durumda, orta düzey bir zekanın varlığı zorunlu görülmektedir.

3.1.1. Çoklu Zeka Kuramı

Howard Gardner, Çoklu Zeka Kuramını savunan en önemli bilim adamıdır. Standart araçlarla ölçülebilen tek bir zeka olduğuna dair geleneksel kuramı şiddetle eleştiren

Gardner, ilk kez 1983 yılında, her bireyin birbirinden farklı pek çok zekasının olduğunu ve bunların her birinin eğitim, sanat, bilişsel psikoloji ve tıp alanlarındaki görüş ve düşünceleri yakından etkilediğini savunarak bu alanda bir devrim yaratmıştır.

Gardner'a göre insanoğlunun yedi zekası vardır. Her insanda bu zekaların tümü bulunur ancak insanlar kişisel farklılıklarına göre yetenek ve yaratıcılıkları farklılıklar gösterir. Bu nedenle, her insanda bu zekaların kullanımı ve gelişimi farklıdır.

Her zeka erken çocukluktan itibaren izlenebilir ve buna uygun eğitim programlarıyla çoklu zeka kuramı çerçevesinde dizayn edilerek uygulanabilir. Gardner, kalabalık sınıflar ortamlarında çalışan öğretmenin farklı ihtiyaç ve yetenekleri olan çocuklara okuldaki öğrenmeden gerçek hayat uygulamalarına geçiş yaptırılmasının zor olduğunu bilincindedir. Ancak doğru bir yöntem ve planlı yaklaşımlarla bunun aşılabileceğini de savunur.

Gardner'ın kuramına göre yedi zeka türü şunlardır :

1. Sözel (dilbilimsel) zeka
2. Mantıksal-Matematiksel zeka
3. Görsel (uzamsal) zeka
4. Bedensel Duyu-Devinimsel zeka
5. Müzikal zeka
6. Sosyal zeka
7. Bireysel zeka

Biyolojik ve kültürel kalıtlar, kişisel tarih ve deneyimler bizleri farklı kılar. Bu farklılıkları görmezlikten gelen tek doğrultuda eğitim anlayışı bizleri kısırlaştırır. Kültür zenginliği yeniliklere ve yaratıcılığa bir engel teşkil eder. Gardner'ın çoklu zeka kuramına göre önemli olan sadece bilgileri edinmek değil, onları bir context (bağlam) içinde kullanabilmektedir. Bunu sağlayacak olan eğitimsel yöntemler doğrudan öğretmen merkezli bilgi dağılımı olmamalıdır. Grup (proje) çalışmaları, beyin fırtınası, yaratıcı drama, vaka çalışmaları, sunuşlar çağdaş eğitim kapsamına alınmalıdır.

Çoklu zeka kuramlarında öğretimi planlama

- 1- Problemin tanımı : Bu aşamada bir hedef belirlenmesi, hedefin tanımlanması ve sınırlarının belirlenmesi söz konusudur. Hedefin açık, anlaşılır ve net olması gerekir.
- 2- Anahtar soruların sorulması : Program geliştirmede hedefi gerçekleştirmek üzere zeka türlerinin nasıl kullanılabileceğini belirlemek için her bir zeka ile ilgili sorular sorulur.
- 3- Yaratıcılık ve buluş süreci : Belirlenen sorular göz önünde bulundurularak, sınıfta hangi yöntem, teknik ve materyallerin kullanılabileceği saptanır.
- 4- Beyin fırtınası : Beyin fırtınası kuralınca akla gelen her şey yazılarak listelenir. Her bir zeka için 20 – 30 değişik fikir üretilmeye çalışılır. Burada grup çalışmaları daha motive edici ve yaratıcı fikirler ortaya atmayı kolaylaştırıcı olabilir.
- 5- Uygun faaliyetlerin seçimi : Planlama aşaması tamamlandıktan sonra hedefe en uygun eğitim yaklaşımları belirlenir.
- 6- Aşamalı – sıralı ders planının hazırlanması : Seçilen yaklaşımlar kullanılarak hedefle ilgili ders ya da ünite planı düzenlenir. Planlama 1-2 haftalık da yapılabilir.
- 7- Uygulama : Gerekli materyaller hazırlandıktan sonra uygulamaya geçilir. Uygulama esnasında olabilecek değişikliklere göre gerekli düzeltmeler yapılır.

3.2. Beyin Yapısı ve Yaratıcı Süreç

“İnsanın her türlü davranışını denetleyen ve geliştiren organ beyindir” (Ünver, 2002, s.28). Beyin, milyonlarca sinir lifleriyle birbirine bağlı iki yarımküreden oluşmaktadır. Yaratıcılık türleri düşünüldüğünde aşamalar ve işleyiş bakımından bu iki bölüm arasında bir fark yoktur. Ancak, bilimsel düşünme ve yaratıcılık için gerekli yetiler beynin sol yarım küresinde, sanatsal düşünme ve yaratıcılık için gerekli işlev ve yetiler sağ yarım küresinde denetlenmektedir. Bu, beynin bilgi türlerini depolama şekline kaynaklanır. “Beyindeki dört çeyrek küreler arasındaki iletişim ve etkileşimin sürekliliği yaratıcılığın ortaya çıkması için zorunludur” (San, 1990, s.162). Her iki yarım kürenin görme, işitme, duyum, güdüsel davranış, kavrama süreçlerinin, iç kısımdaki limbik sistemde: yeme, içme, uyuma, beden ısısı, zevk, saldırganlık gibi davranışların odağı olduğu ve birbirine sinir lifleriyle bağlanan bu bölümlerin

bütünlüğünün yaratıcı süreci oluşturduğunu savunan Graham Wallis bu süreci dört aşamada incelemiştir. Sorunun tespit edilip, çözüm için gerekli bilgi ve materyalin toplandığı *hazırlık dönemi*, sorunun zihinde irdelendiği *kuluçka dönemi*, istenilen sonucun bir parçası ya da bütünü olabilecek yaratıcılığa temel olan *aydınlanma dönemi*, önceki aşamalara uygun şekilde sonuca ulaşılmasını sağlayan *gerçekleşme dönemi*. Yaratıcılık adına bir düşünce ortaya çıktığında bu süreçlerden herhangi birinin durması sonuca ulaşmayı engeller. Bu nedenle yaratıcı süreçte zihindeki düşünceler kaybolmadan *gerçekleşme aşamasına* gelinerek, yeni fikirlerin temelleri atılmalıdır.

3.3. Yaratıcılığı Etkileyen Faktörler

Yaratıcılığı hem fiziksel hem de sosyal çevre etkiler. Aşırı gürültü, ışık, soğuk ya da sıcak ortam konuya yoğunlaşmayı engeller. Ancak, bireysel farklılıklardan dolayı, bazı kişileri rahatsız eden bu koşullar diğerleri için ideal ortamlar olabilir. Bazı dahilerin ürünlerini çok özel koşullarda verdikleri söylenebilir. Karanlıkta, soğukta, yatağa uzanarak gibi. Sosyal çevrenin ise yaratıcılığa etkisi oldukça büyüktür. Grup çalışmalarında yaratıcı fikirler geliştirmek daha mümkündür. Yaratıcılık bireysel bir süreç olmasına rağmen, işbirliği ve güvene dayalı bir ortamda daha kolay gelişir. Grup bilinci ve disiplini duyguları arttırarak konu üzerinde odaklanmayı kolaylaştırır. Ancak, gruba uyum kaygısı, üyeler arasındaki olumsuz iletişim ve başarının haksız sahiplenilmesi gibi olumsuz davranışlar yaratıcılığı engelleyebilir.

Yaratıcılığı destekleyen sosyal koşullar:

- 1- İşbirliği ve güven ortamı.
- 2- Fikirlerin eyleme geçirilebildiği ortamlar.
- 3- Her fikre değer verilmesi, statü veya yetkinliğin düşünce üretimine yansıtılmaması.
- 4- Yeniliğe ve öğrenmeye destek verilmesi.
- 5- Farklılığa açık olma.
- 6- Takdir ve fark edebilme, düşüncüyü sahibine mal edebilme.

3.4. Yaratıcılık ve Sanat Eğitimi

Sanat eğitiminin en önemli ögesi yaratıcılıktır. Bilim ve teknikte de bir yaratıcılıktan söz edilir ancak; sanatsal yaratma eski dönemlerden beri gelen, ayrıcalıklı olma, özgün olanı yakalayabilme çabası olmakla eğitim içerisinde farklı bir yer edinen önemli bir unsurdur. Bu önem dolayısıyla çocukların yaratıcılıklarını ortaya çıkaran, bilimsel araştırmalar yapılarak, bu yönlerini geliştirici eğitim programları düzenlenmeye çalışılmıştır. Bunun için önce insanın yaratıcılık süreçleri belirlenmelidir.

Sosyal psikolog Dr. Irwing Taylor'a göre insanın yaratıcılığı beş aşamada incelenmelidir.

- Dışavurumcu yaratıcılık (çocuk resimlerinde görülür)
- Üretici yaratıcılık (meslek dallarında)
- Buluşa dayalı yaratıcılık (bilim adamlarında)
- Yenilikçi yaratıcılık (sanatçılarda)
- Gelişmeci yaratıcılık

Sanat eğitimi, bireyin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilme, yetenek ve yaratıcılığını estetik bir düzeye ulaştırabilme amacıyla bir etkinliktir. Bu eğitim bireyin yaratıcı güç ve yetisini eğitmek ve yaşamına aktarmasını mümkün kılmak için vardır. Sanat eğitimi bireyi, analiz ve sentezi aynı anda öğretmek yaratıcılık boyutuna ulaştırır. Öğrenci böylece yaşamı sorgular, toplum içindeki yerinin belirlenmesine çalışır. İçsel özelliklerinin yaratıcı güçle beraber dışa çıkmasına olanak bulur.

Yaratıcı sanat eğitimi ile etkinlik esnasında olumlu bir öğrenme gerçekleşmektedir. Görme, anlama, algılama artar, beynin ilgili bölümleri aktif hale gelerek öğrenme en üst düzeye ulaşır. Bu yüzden ki yaratıcı etkinliklerde algılama ve görme önemlidir.

3.5. Yaratıcılık ve Çocuk

Öğrenciye eğitim sırasında kazandırılacak yaratıcılık, yaşantısı boyunca her alanda kullanabileceği bir süreci kapsar. Bu esnada sanat kadar bilimle de içi içe bir yaşantının

varlığından söz etmek gerekir. Yaratıcılığı gelişmiş insan, yaşantısının her alanında farklılık ve özellik gösterir. Düşünce sistemi, yaşam tarzı onu özellikli kılar. Yaratıcılık beraberinde farklı düşünmeyi ve yaşamayı da getirir. Sahip olduklarıyla yetinmeyerek daha fazlasını ve özellikli olanı yaşamak isteyen günümüz insanı için yaratıcılık; seçici olma, bilinçlilik ve buna bağlı olarak nitelikli yaşama anlayışı oluşturma sebebidir.

“Çocuğun yaratıcı düşünceyi üretebilmesi için dış uyarıcılara açık olması...” (Eşbulan, 2003, s.13), iç tepkilerini ve hayal gücünü dışa vurabilmesi gerekmektedir. Bu dışavurumlar sırasında farklı, hayalci, meraklı, karmaşık, uyumsuz bir tavır gösterebilirler.

Yaratıcı çocukların belirgin özellikleri şöyle sıralanabilir: Diğerlerine göre farklı, hayal gücü çok geniş, kendine güven duyan ve bunu çevresindekilere gösteren, yüksek enerjili, araştırmacı, sorgulayan, karmaşık kişiliği olan, alışılmışın dışındakilere karşı merak duyan, olayların başkalarının göremediği yönlerini görebilen, akıcı konuşabilen, idealist, artistik ve estetik ilgilere sahip, dikkatli, özgüven sahibi, yeniliklere düşkün, kaygılı, birden fazla kabul edilebilir çözüm yolu üreten.

Çocuğun yaratıcılık özelliklerinin ortaya çıkması ve gelişmesine aşama oluşturan en önemli etkinlikler çevresindekileri taklit etmeyle gerçekleşir. Bu durum okul öncesi dönemde öğretmen desteğiyle gerçekleşir, daha özgür ve bağımsız olarak gelişebilir. Çocuğun yaratıcı eğilimlerinin daha da netleştiği dönem yine öğretmenin denetiminde, temel eğitimin birinci kademesinde gerçekleşir. Artık daha programlı ve sistemlidir.

San (1977, s.145-146)'a göre: Büyüyen çocuğun yaratıcı etkinliği, çocuk ile çevresi arasındaki giderek artan karşılıklı etkileşimin ürünü ve anlatımıdır. İlkokul birinci sınıftaki çocuk ile son sınıftaki çocuk arasında önemli değişiklikler görülür. Ancak bu dönemin resim özelliklerini belirtmek, okul öncesi döneminkini belirtmek kadar kolay olamamakta, onun gibi belli evrelere ayıramamaktadır. Çünkü çocuk büyüdükçe düşünsel ve duygusal yaşamı da giderek karmaşıklaşmaktadır. Aynı zamanda okulun, toplumun ve kültürün çok önemli etkileri de kendini belli etmeye başlamaktadır.

Bundan dolayı okul öncesi dönem için saptayabildiğimiz gibi gelişme evreleri vermek bu dönemde olanak dışıdır.

Bu karmaşıklığın nedenlerini sıralayacak olursak çocuğun,

- Yaşantıları ve deneyimleri sayıca çoğalmıştır;
- Fiziksel çevresi ile ilgisi artmıştır;
- El becerisi güçlenmiştir;
- İşin tekniğini ve sürecini daha iyi kavramıştır;
- Öz bilinci gelişmiştir;
- Kendisinin ve yöresindeki çocukların yapıtlarına karşı eleştiri yetisi kazanmıştır;
- Kültürel etkilere daha açıktır;
- Çevresine kendisini kabul ettirme isteği dolayısıyla davranışları değişmiştir;
- Beceri ve deneyimleri yeterli olmadığı halde, yetişkinlere erişme çabası içindedir;
- Kişiliğinin karakteristikleri arttıkça ve yerleştikçe çocuk bireyselliğe yönelmektedir.

Çevresi; kendisi, ailesi ve evi yuvasından oluşmakta iken, kalıtımsal karakteristiklerine eklenmiş belli duygusal, zihinsel, fiziksel ve kültürel niteliklerden oluşmuş psikolojik bir varlık olarak, evinden okula gelen 6-7 yaşlarındaki çocuk, şimdi bu genişlemiş çevresinden alacağı çeşitli etkilerle erinliğe doğru yol alacak, özellikle 6-9 yaşları arasında, toplumsal kişiliği belirmeye başlayacak, bu arada toplum ve kültürden geniş ölçüde etkilenme başlayacaktır.

Sonuç olarak ailenin çocuk eğitim anlayışı, öğretmenlerin tutumu, eğitim ortamı ve olanakları, sanat eğitimi anlayışı, çocuğun yaratıcı etkinliğini olumlu veya olumsuz etkiler. Çocukluktan itibaren hayatın her döneminde ve her ortamda yaratıcılığın varlığından söz etmek mümkündür. Bu nedenle yaratıcılığa olanak sağlayıcı ortam ve yaratıcılığı geliştirici tutum ve davranışlara yönelmek, sanat eğitiminin bireyin ayrılmaz bir parçası olması gerekliliğinden yola çıkarak, yaratıcılığın da bu sistem içerisinde ne denli büyük bir yere sahip olduğunun bilincinde olmak ve eğitim ortamlarını buna göre düzenlemek gerekir.

4. SANAT EĞİTİMİ YÖNTEMLERİ

Sanat eğitimi genel eğitim anlayışı ve diğer alanların kapsamına göre düşünüldüğünde kendine özgü özel öğretim yöntemlerine ihtiyaç duyar. Eğitimi kalımsal özellikler, fiziksel özellikler (özel yetenek, zeka), kişilik yapısı, psikolojik özellikler etkileyeceğine ve bu bireyden bireye değişkenlik göstereceğine göre kullanılacak yöntemler de bu bağlamda çeşitlilik gösterecektir.

“Sanat eğitimi deneysel bir etkinlik süreci olarak değerlendirilemez. Öncelikle ön bilgi (kuram), öğretim metotları ve eğitimsel yönü ile bir bütün olarak ele almak gerekir” (Artut, 2001, s.101).

Eğitimin hedeflenen amaçlara ulaşması için öğretimden ayrı tutulmaması, birlikte ele alınması gerekir. Öğretim, kazanılması istenen bilgi ve becerileri kapsar. Bu bilgi ve becerilerin kazandırılmasında zihinsel gelişim, yaş ve bireysel farklılıklar öncelik taşır. Öğretim bu farklılıkları gözetenek gerçekleştirilmelidir.

Sanat eğitimi özel öğretim yöntemleri bakımından ele alınarak, kuramsal yaklaşımlar geliştirilerek; sanatın öğretilmesi gerekli yanları üzerinde durulmaya çalışılmaktadır. Günümüz çağdaş sanat eğitimi ve öğretiminde çocuğu yaratıcı düşünmeye, analiz yapmaya, bir kavram elde etmeye, buluş yapmaya ve bulduğunu değerlendirmeye götürmek yönündedir. Çocuğu kendi ortamında gelişim süreci içinde tanımak, çevreyi nasıl algıladığını ve yorumladığını gözlemlemek, “sezgi”, “görüş” ve “anlayış”larını temel alan bir yol izlemek gerekmektedir. Sanat eğitimi esnasında çocuğun doğa görüşü, bakış açısı ve dış gerçeklikle arasında kurduğu bağlantı koparılmamaya çalışılmalıdır.

Sanat eğitimi genel eğitim içerisinde önemli bir yere sahiptir. Diğer alanlarda olduğu gibi sanat eğitiminin de kendine özgü, özel öğretim yöntemleri vardır. Bunlar belli başlıklar altında toplanarak değerlendirilebilir.

4.1. Öğretmenin Tutumuna Göre Uygulanan Yöntemler

“Eğitimin amacı; öğrencide davranış değişikliği yaratmak, bir takım korkuların yenilmesi, inançların değiştirilmesi, bireyin sosyalleşmesi, bilgi, beceri ve değer duygusunun kazandırılmasıdır” (Erbay, 1997, s.38). Bu amaçlar çerçevesinde öğretmen; öğrencinin öğrenmeye karşı ilgi duymasını sağlamak zorundadır.

Öğretim; resim derslerinde izlenecek yol, öğretilecek teknik ve anlatım biçimlerini ifade eder. Öğretmen konuları olabildiğince anlaşılır ve ilgi çekici hale getirerek anlatmalı, planlı ve yöntemli bir yaklaşım geliştirmelidir. Birebir ilişkilerin söz konusu olduğu plastik sanatlar eğitiminde eğitici, öğrenciye sorun çözme ve sonuca ulaşma becerisi de kazandırmalıdır. Öğrencinin yetenek ve potansiyelini, istek ve hedeflerine uygun şekilde yönlendirmelidir. Öğretmenin başarısı anlaşılabilirlik, ifade edebilme yeteneği, esnekliği, öğrettiği konuyu kendisinin de sevip ilgi duyması, objektif olması, insan ilişkileri, çevresel ve eğitim alanındaki konumu, dersi işleyiş tarzı ile ilgilidir.

4.1.1. Direkt Yöntem

Bu yöntemde öğrenci öğretmen gözetiminde çalışır. Öğrenci belirlediği konu ve malzemelerle çalışır. Öğretmen yönlendirici ve destekleyicidir. Öğrenci-öğretmen arasında birebir gelişen bir ilişki vardır. Öğrenciyle birlikte her aşama değerlendirilir ve gözlemlenir. Öğretmenin sağlayacağı her türlü katkı öğrencinin duygu, mantık, coşku, dikkat, yaratıcılık ve becerisini arttıracaktır. Direkt yöntemde, anında ve karşılıklı katılımı sonuç alınabilen bir eğitim anlayışı vardır.

4.1.2. Rehberlik Yöntemi

Rehberlik yöntemiyle yapılan çalışmalarda kontrol dolaylı yoldan sağlanır. Bu yöntemde öğrenci kendi hatalarını kendi görüp düzeltmelidir. Öğretmen, öğrenci ihtiyaç duyduğunda devreye girer. Rehber kimi zaman bir sanatçı da olabilir. Burada amaç öğrencinin kendi sorununu kendisinin çözmesine rehber olmaktır. Çalışmalarda bütün aşamalar karşılıklı konuşma ve tartışmaların, ortak verilen kararların bir ürünüdür.

Amaç, öğrencinin kendi kararlarını kendisinin vermesini sağlamak, sorunların çözümü noktasında gerek görüldüğünde devreye girmektir. Öğrenci kendini hem özgür hem de sorunlarla karşı karşıya kaldığında güvende hisseder.

4.1.3. Serbest-Özgür İfade Yöntemi

Bu yöntemde kendiliğinden yaratmaya olanak tanınmakta, öğrenci kendi haline bırakılarak hiçbir denetleme ve yönlendirme yapılmadan sanat eğitimi gerçekleştirilmektedir. Hatta bir yönetsizliğe doğru gidildiği bile söylenebilir. Sanatsal süreçten çok varılan sonuç önemsenmektedir. “Öğrencinin özgür ifade kazanması, ruh sağlığı açısından boşalması, uyumlu bir kişilik geliştirmesi gibi eğitsel görevler de ön plandadır”(Erbay,1997, s.41). Öğrenci, yaratımlarında oldukça serbesttir. Yöntemin psikolojik boyutu da bulunmaktadır. Öğrencinin her yaptığıının bir anlamı olduğu düşünülür ve müdahale edilmez. Franz Cizek bu görüşü savunmuş; öğrencinin olabildiğine özgür bir ortamda çalışması gerektiğini ifade etmiştir. Ancak karşıt düşünceyi savunan, bu yöntemin bir eğitimden çok eğitimsizlik olduğunu savunan eğitimciler de olmuştur. Eğiticinin tutumu, kabiliyeti ve deneyimi ile eğitilenin öğrenme arzusu, çabası bu yöntemlerin başarısında etkindir.

4.2. Teknik Özelliklere Göre Uygulanan Yöntemler

Sanat eğitimcisi öğreteceği teknik ve malzeme konusunda yetkin olmalı, bunu doğru aktarabilmeyi bilmelidir. Eğitimci zaman içerisinde kendini yenilemeli, öğretme esnasında değişik anlatımlarla konuyu daha kolay anlaşılır hale getirmelidir.

Öğrenci önce düz anlatım şeklinde sunma, sonra gösterme ve örnekleme biçiminde farklı yöntemlerle konu kavratılabilir. Bireysel merkezli yöntem yanı sıra grup çalışmaları da yaptırılabilir. Bilgisayar desteği, örnek olay incelemesi ve genelinde öğrenci merkezli bir eğitim verilebilir.

4.2.1. Kopya Yöntemi

Kopya yöntemi 17. ve 18. yüzyılda Avrupa'da hızlı bir gelişim gösteren endüstrinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Endüstri hızına ayak uydurulması kaygısıyla çabuk, kolay, doğru çizimler oluşturma becerisinin öğrencilere kazandırılması çabasıdır. Burada öğrenci yaratıcılığının ötesinde, sayısal bir üretim ve ticari kaygıların giderilmesi önemlidir. Nesnelerin kopya edilmesinde noktalama ve kareleme ve doğrudan resmetme yöntemi kullanılarak görülen objenin doğrudan birebir kopya edilmesi uğraşıdır. Kopya yöntemi yaratıcılığa bir katkı sağlamasa da öğrenciye pratik yapma olanağı sağlar.

Bir kısım eğitimci yaratıcı nitelik taşımaması bakımından yöntemi olumsuz eleştirirken, bir kısım eğitimci öğrenmenin taklit yoluyla gerçekleşeceği savunusundan yola çıkarak yöntemin yararlı olduğunu savunmaktadır.

4.2.2. Kolaydan Zora Gitme Yöntemi

Basit olandan karmaşık olana doğru giden bu yöntemde başlangıçta basit bilgiler verilerek çocuğun yapısına uygun bir temel oluşturulmasının ileride karmaşıklaşan bilgileri anlaşılır kılacağı savunulmaktadır. Çocuğun kolay, iç güdüsel çizimleri çözümledikten sonra karmaşık biçimleri daha kolay irdeleyeceği düşünülmektedir. Yöntemin uygulanışında unutulmaması gereken nokta öğretilecek konuların bir sürekliliği olması gerektiğidir. Bir gün suluboya öğretilip, diğer gün üç boyutlu (kesme, katlama, yapıştırma v.b) çalışma yaptırılması gerekebilir. Resim çalışmalarında iki boyutlu çalışmalardan üç boyutluluğa, tek figürlü çizimlerden birden fazla figürlü kompozisyonlara geçilmesi gibi.

4.2.3. Bellek Eğitimi Yöntemi

Bellek, daha önceki algılarımızı yeniden canlandırma yetisidir. Beyin yaşantı esnasında, çevresindeki nesnelere görsel şemalar olarak kaydeder. Her şema ileride canlandırılabilme ve hatırlanabilme olanağı taşıyan izleri hafızaya kaydeder. Gerekliğinde hafızadan nesneye ilişkin daha önce kaydedilen ve kendisiyle ilişkili tüm

veriler çağırılarak kullanılabilmesi sağlanır. Çevre inceleme ve araştırmaları bu yöntemin temelini oluşturur. Öğrencilerin belleklerindeki bu bilgileri gerektiğinde kullanabilme esnekliğinde olmaları sağlanmalı, çevreyi tanımalarını sağlayan bu yöntemle yaratıcılığın da geliştiği unutulmamalıdır.

4.2.4. Psikolojik Yöntem

Bu yöntemde öğrencinin psikolojik olarak tanınması önemlidir. Öğrencinin psikolojik yapısı öğrenmeyi destekler ya da engeller. Bu eğitimde önemli olan konu ve malzemenin öğrencinin o anki psikolojisine uygunluğudur. Kişinin psikolojik yapısı ve bireysel farklılıkları gözlemlenmelidir. Öğrencilerin iç çatışmaları, çevresine bakışı, etkileşimleri yaptığı çalışmalara yansımakta, kişiliğinin çözülmesinde ipucu elde edilmesini sağlamaktadır. Çocukların ruhsal yapılarının ve kişiliklerinin çözülmesinde etkili bir yöntemdir.

4.2.5. Müzikli Yöntem

Müziğin geçmişten bu yana insan yaşamında önemli bir yeri olduğu bilinmektedir. Yerleşik toplumsal düzene geçildiğinden beri müzik, büyüleyici, hastaları iyileştirici ve toplum içinde uyarıcı işlevler kazanmıştır. Müziğin tarihsel akış içerisinde giderek düşünce ve imge gücünü arttırdığı, zihinsel gelişimi olumlu etkilediği görülmüştür. Müzik bu geliştirici özellikleri yüzünden sanat eğitiminde tercih edilen bir yöntemdir. Müziğin insan üzerindeki olumlu etkisi sanata yaratıcılık, imgesel düşünme, zihinsel rahatlama gibi iyileştirici özellikler katar. Müzik dinletilerek yaptırılan çalışmalarda yaratıcılığın geliştiği bir gerçektir. Çocuk, sesleri renk ve şekillere dönüştürerek anlamlandırır. Müzik ritim duygusunu da geliştirir, yaratıcı boyutta bu ritimler simgesel öğelere dönüştürülebilir.

Müzikli yöntemde iki yaklaşım vardır. Bu yaklaşımlardan ilkinde müzik bir güdüleme öğesidir. Amaç, çocuğa veya gence çizgi, renk, biçim düzenlemesinde coşku katmak, duygularını harekete geçirerek imgesel çağrışımlar yaptırmaktır. Böylece çalışmalarında görsel simgesel bir ritim yakalaması sağlanacaktır. İkinci yaklaşımda müzik, mekana yardımcı bir öğe olarak kullanılmaktadır. Seçilen parçanın sanat öğretimiyle doğrudan bir ilişkisi olmasına çabalanmadığı gibi müziğin öğretimi yönlendirici etkisi de burada

yoktur. Bu yöntemin faydalı olabilmesi için seçilen müziğin, öğrenci-öğretmen motivasyonunun, fiziki koşulların iyi hazırlanması gerekir.

4.2.6. Gösteri Yöntemi

“Bir fikrin, bir olgu ya da olayın bir kaynak tarafından çeşitli duyu organlarını etkileyecek biçimde gösterilerek anlatılması yöntemidir” (Ergin, 1995, s.101). Bu yöntemde belli bir işlemin nasıl yapılacağını bilen öğretmen ya da öğrenci grupları, atölye veya sınıf ortamında araç ve gereçler kullanarak öğrencilerin önünde uygulama yaparlar. Gösteri yöntemi göz ve kulağa hitap eder. Gösteri tamamen gerçek koşullarda, gerçek araçlar kullanılarak yapılabildiği gibi modeller kullanılarak da yapılabilir. Gösteri sırasında tartışma ve dramatizasyon gibi destekleyici yöntemler de kullanılabilir. Yöntemi destekleyici bir takım filmler, slaytlar, resim, harita, grafik, TV gibi görsel işitsel araçlardan da faydalanılabilir. Yöntemde öğrenci katılımı da gereklidir. Tek başına öğretmenin belli bazı araçları kullanarak verdiği bilgi öğrenci katılımı olmadan yüzeysel olarak gerçekleşir. Öğretmen, öğrencilerin düzeyleri hakkında fikir sahibi olmalı ve üzerine neler ekleyebileceğini kararlaştırmalıdır. Gösteri ile ilgili her türlü malzeme, zaman kullanımı, bilgi bütünü konusunda önceden plan yapılmalıdır. Öğretmen merkezli bir uygulama olduğundan öğrencilerin dikkatleri toplanmalı ve katılımı sağlanmalıdır. Amaç öğrencide birtakım beceriler de geliştirmek olduğundan, o beceriye esas olan aracın öğrenci tarafından da kullanılması sağlanmalıdır.

Gösteri yönteminin uygulanmasından önce ayrıntılar belirlenir, ders planı hazırlanır, kullanılacak araç-gereçler ilgili yerlere getirilir. Önceden prova yapılırsa daha verimli olur.

Gösteri yönteminin yararlarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

- 1-Göze ve kulağa hitap ettiği için öğrenmeyi kalıcı kılar.
- 2-Başarılı olduğunda, öğretmenin kendine güvenini artırır.
- 3-Kelimelerin yetersiz kaldığı fikir, prensip ve kavramların açıklanmasında çok etkilidir.
- 4-İyi bir motivasyon yöntemidir.

4.2.7. Gezi-Gözlem Yöntemi

Gözlem yöntemi, bir olayı ya da bir varlığı, bir amaç ve plan çerçevesinde göz ya da görsel araçlar yoluyla incelemektir. Örneğin, güneş tutulması, yağmurun yağması vb. olaylar gözlem yoluyla incelenebilir.

“Gözlem, kişide varolan inceleme ve araştırma yönelmesinin, eğitimde bilimsel bir biçim almasıdır” (Erbay, 1997, s.48). Bu yöntemle öğrenciler bilgiyi doğrudan elde ederler, bilimsel inceleme ve araştırma becerilerini de kazanırlar. Doğrudan ilgilenilen konuya ilişkin materyaller incelenerek edinilen izlenimler gözlem sonuçları olarak rapor edilebilir. Eğitimde bugüne kadar yapılanlardan yararlanan ve öğrenciye keşfederek öğrenme ortamı yaratan bir yöntemdir. Gözlem yöntemi hem grup çalışması, hem de bireysel bir çalışma olabilir. Gözlem yöntemi teori ile pratik arasındaki ilişkiyi göstermek için en iyi yollardan biridir. Gözlemin yapılmasından hemen sonra, yapılacak değerlendirme, öğrenciyi istenilen sonuca götürür.

Gezi yöntemi, sınıf ortamına getirilemeyen, dersin kavranmasına yardımcı her türlü bilgi, görüntü, araç, olgu ve olayların yerinde incelenmesi yöntemidir. Öğretilmesi hedeflenen bir konuyla ilgili pekiştirici niteliği olduğu düşünülen bir sergi gezisi ya da bir atölye ortamının gezilmesi öğrenciler için yaşayan bir öğrenme ve pekiştirici olur. Öğrenciler bilgisini aldıkları konuyu görsel yolla da öğrenerek uygulama bilgisine de sahip olur. Olgu ve olayların oldukları yerde olduğu gibi incelenmesi, öğrencilerin tüm duyu organlarını kullanarak, keşfederek öğrenmelerini sağlar. Örneğin; üç boyutlu tasarım ve malzeme kullanımının konu olduğu bir dersin ardından öğrenciler bir heykel sergisine götürülebilir ve bu yolla malzeme kullanımı ve tasarım gücünün sunum aşaması yerinde gösterilir.

4.2.8. Çözümleme Ve Birleştirme Yöntemi

“Çözümleme belli bir verinin maddi bakımdan ya da düşüncede öğelerine ayrılmasıdır. Birleşim ise çeşitli öğeleri toplama, bütün haline getirmedir” (Erbay, 1997, s.47). Analiz-sentez diye de isimlendirebileceğimiz bu yöntem sanat eserleri incelemesinde kullanılan yöntemlerdendir. Sanat eğitiminde; incelenecek konuları parça parça verip sonuçta öğrenciden bir bütüne ulaşması beklenir. Bu çalışma sonucunda bireyin analiz ve sentez düzeyine kendiliğinden ulaşması, bir üslup oluşturması beklenir.

4.2.9. Bilgisayar Destekli Eğitim Yöntemi

Teknolojinin hızlı ilerlemesi sayesinde bilgisayar teknolojisi günlük yaşama, iş ortamlarına girmiş; günlük yaşamın vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Bilgisayar; gerektiğinde bilgilerin depolanması ve ihtiyaç duyulduğunda kullanılması işlevine sahiptir. Yapılan çalışmaların sayısız versiyonları üretilebilir ya da başlangıç aşamasındaki bir çalışmanın bitmiş hali tasarlanabilir. Sağladığı internet ortamı ile de farklı ve geniş bilgiye erişme, bilinenlere yenilerini ekleme imkanı sağlamaktadır.

4.3. Bireysel Özelliklere Göre Uygulanan Yöntemler

Bireyin toplumsal yaşantı içinde hem kişisel özelliklerini geliştirmesi, hem de sosyalleşmesi gerekmektedir. Bu görevi eğitmen üstlenir. Okul ortamında verilen eğitim her öğrenci üzerinde aynı etkiyi yapmaz. Eğitmen bütün öğrencileri aynı düzeye getirmeli, imkanların eşit olmasını sağlamalıdır.

Basitten karmaşığa, öğrencinin seviyesine uygun, yaşamla yakından ilgili, ekonomik açıdan kolay ulaşılır bir eğitim ortamı yaratılmalıdır. Verilecek eğitimin planı yapılırken bireysel farklılıklar ve yaş grupları göz önünde bulundurulmalıdır.

4.3.1. Çocuklara Ve Gençlere Yönelik Yöntemler

Çocukların çevreyi algılayışları, tepkileri birbirinden farklıdır. Her çocuk kendine özgü biyolojik, zihinsel ve psiko-sosyal özellik taşır, buna bağlı olarak da ilgi, yetenek ve

becerileri farklılık gösterir. Çocuğun kendine özgü değerleri vardır, bunlar soyut ve simgeseldir, dış etkilere bağımlılık göstermezler. Bu öznelik çocuğun kendi iletişim dilini, kurallarını oluşturmasını sağlar.

Sanat eğitimcisi, küçük ve büyük çocukların yaşamlarının ve davranışlarının yaşantısal ilişkilerini, duyu ve duyum etkileşimini, bireyin olgunlaşma evrelerini, çevresel etmenlerden etkileniş biçimlerini bilmelidir. Çocuğun resimsel gelişimi bilinerek, gelişimine uygun bir eğitim süreci planlanmalıdır.

San (1979, s. 224)'a göre; Çocuğun, deneyimlerine dayanarak geliştirdiği sembolleri, el becerilerinin izin verdiği oranda düşünce, duygu ve amaçlarını anlatan bir dil haline getirmesi onun sağlam kavramlara sahip olmasıyla ilgilidir. Çocuğun kavramlarına, duygularına, yaşantılarına düzenlenmiş bir fiziksel biçim vermesi ancak sanat eğitimiyle sağlanabilir. Çocuk için, kavramları malzeme ile ilişkilendirip ifadeye dönüştürmek önemli bir kazançtır. Eğitimci çocuğun kendi bildiğini özgürce ortaya koymasına izin vermelidir

Öğrencinin gelişim evrelerini ve özelliklerini bilmek, onun nasıl etkilenebileceği yönünde eğitimciye ipuçları verir. Nasıl bir sanat eğitimi verileceğinin belirlenebilmesi için çocuğun grafiksel gelişim aşamaları bilinmelidir. Erbay, (1997, s.54) Çocuğun (4-7 yaş) benzetme, isteme, (7-9 yaş) ilk sembol şematik dönem (9-12 yaş) somut işlem (doğalcı-gerçekçilik), nesnel gerçeklik-gruplama-dönemi, ortaokul dönemlerinde gerçeklik ve artistik ifade dönemleri görülür.

4.3.2. Özel Gruplara Ve Yetişkinlere Yönelik Yöntemler

Eğitim sisteminin tüm basamaklarında özel eğitime gereksinim duyanlar için geliştirilmesi gereken bir eğitimidir. Gelişim farkları ya da özürleri yüzünden normal bireylerden ayrılık gösteren çocuklar, gelişim hızlarına ve seviyelerine göre eğitilmelidirler. Genel nüfus içinde özel eğitime ihtiyacın fazla olması, özel eğitimi önemli hale getirmektedir. Körler, sağır, zeka seviyesi düşük olanlar, özürsüzler,

emekli ve yaşlılar için uygulanan plastik sanat eğitimi farklı uygulamalar içerir (Erbay, 1997).

Herhangi bir eğitim programına alınan her öğrenci birbirinden farklı gelişim gösterir. Bu farklılıklar normal karşılanır. Ama bazı öğrencilerin zihinsel, bedensel, duygusal, toplumsal, törel alanlardaki gelişimi, doğal karşılanan bireysel farklılıkların ötesindedir. Böyle aşırı bireysel ayrılıklar gösterenlerin özel eğitime ihtiyaçları vardır. Türkiye’de bu türden özel eğitime ihtiyacı olanların gereksinimlerine cevap vermesi için özel eğitim alanları bulunmaktadır.

“Franz Cizek ve Marian Richardson sanat etkinliğinin psikolojik yararlarını öğrenciler için uygun bir duruma getirmek için yöntemler geliştirmeye çalışan ilklereindir” (Erbay, 1997, s.57). 1940’lı yıllardan itibaren sanat eğitiminin duygusal özürülü insanlar için de özel bir değeri olabileceği düşünüsü ortaya çıkmıştır. Sanata ilişkin bu ilgi 20. yüzyılın başlarından itibaren çocuklardan erişkinlere durmadan büyümüş, 1990’lı yılların başlarında ileri sürülen sanat öğretmenlerince kullanılan yöntemler, daha sonra özürülülerin özel ihtiyaçlarına göre de uyarlanmıştır.

4.3.3. Sanat Öğretmenlerine Yönelik Yöntemler

“Sanat öğretmenin niteliği onun aldığı eğitimle özdeştir” (Erbay, 1997, s.59). Öğretmen, akademik eğitimini, mesleki hazırlıkla tamamlayarak niteliğini arttırmalıdır. Öğretmen öğrenme sürecine doğrudan katkı sağlar. Okul içi ve dışında çocuklara, gençlere ve yetişkinlere doğrudan temaslarla yapılan gözlemlere ve çalışmalara katılmak, ders vermek gibi çeşitli liderlik vasfına sahip öğretmen yetiştirme uygulamalarıyla ilkeler anlaşılıp, öğretme sürecinde etkin biçimde uygulanabilir.

Sanat öğretmeni uyguladığı yöntemlerle çağa, bilime ayak uydurmalı, toplumsal çıkarları gözetmelidir. Birey-toplum ilişkisini ve sosyal etkileşimleri düzenlemelidir. Kendisini, beraberinde yetiştirdiği bireyleri yeniliklerle donatmalıdır. Değişik malzemeler ve yeni yöntemlerle özgür, sınırsız bir çalışma ortamı sağlamak durumundadır.

4.4. Kullanılan Malzemeye Göre Uygulanan Yöntemler

Sanatın başarılı ve kaliteli olup olmadığını sadece sanatsal materyal ve harcanan zaman belirlemez. Bunun yanında sanatsal materyalleri elde edecek finansal kaynaklara ihtiyaç vardır. Ancak bu sanatsal yaratmayı tümüyle ortadan kaldıracak, çözümsüz bir sorun değildir. Öte yandan yeterli materyalle çok çeşitli eğitim etkinlikleri gerçekleştirilebilir. Sanat eğitiminde kullanılacak materyallerin ille de sanatsal olması gerekmez. Masraf yapılmadan da sağlanabilecek tahta, tel, gazete vb. materyaller öğrenci tarafından kolaylıkla karşılanabilir.

“Genellikle gerekli olan sanat materyalleri okul tarafından karşılanmaktadır. Ancak bu kanunen uyulması gerekli bir zorunluluk değildir. Bugün okullarda bazı sanat materyalleri okul tarafından, bazıları da öğrenciler tarafından karşılanmaktadır” (Erbay, 1997, s.50). Öğrenciler materyali işler, değiştirir, ortaya çıkan eseri sahiplenirler.

Her yer sanat alanı, her şey sanat malzemesi olabilir. Farklı malzeme kullanımı sanatta yaratıcılığı arttıran unsurlardan biridir. Doğa ve çevre çok iyi bir malzeme kaynağıdır. Sanat eğitimcisi bunu değerlendirerek bir çok farklı malzemeyi çalışma ortamına getirebilir. Eğitimci, öğrencilere çevredeki materyallere farklı gözle bakabilme, onların kullanım şekillerini belirleyebilme sezgisi kazandırmalıdır. Sunulan malzemelerin çeşitliliği farklı uygulama tekniklerini de beraberinde getirir.

5. SANAT EĞİTİMİNDE ALTERNATİF YÖNTEMLER

Sanat eğitimi yeniyi, doğruyu, sağlıklı olanı arar. Durağan ve eskimiş öğretilerin sanat eğitiminde yeri yoktur. Sanat eğitimi gerek kuramsal, gerekse uygulama boyutuyla eğitimin diğer alanlarıyla farklılık ve çeşitlilik gösterir.

İdeal bir sanat eğitimi için yeni teoriler üretilmeli ve sanat eğitimi genel eğitim içerisinde yerini almalıdır. Değişen ve gelişen bilim ve teknolojiyle beraber eğitim alanının da kendi içinde bir takım yenileşme çabaları içine girmesi gereklidir.

5.1. İmgeleri Nesnelleştirmek

İnsanoğlu çevresindeki nesnelere, olay ve yaşantıları, algılarını kendi iç dünyasında farklı şekillerde yorumlar ve belleğine yerleştirir. Eğitim ve öğrenim sürecinde bu tarz öğrenme biçimlerini farkında olmayarak fazlasıyla kullanır. Bunu tamamıyla görsel bir eğitim olan sanat eğitiminde farklı bir takım tekniklerle birleştirip bir öğretim yöntemi haline dönüştürmek mümkündür. Örneğin çocuğun veya gencin sadece göz yoluyla algıladığı gerçeklikleri beyinde algılama ve anlamlandırma sürecinde eline bir parça çamur verildiğini ve aklından geçirdikleriyle o çamura şekil vermesinin istendiği düşünülün. Daha önceden düşünülmemiş, planlanmamış bir önsezi ve duyu yoluyla aklından geçirdiklerini çamura şekil vererek nesnelleştirebilir. Bu nesnelleştirme sürecinde çocuk veya genç hem yaratıcılığını hem de yorum gücünü kullanmış ve düşüncelerini, algılarını, hissettiklerini malzeme yoluyla bir maddeye dönüştürmüştür. Bu çalışmanın üzerine, üç boyutlu hale getirilen bu algıların başka malzemeler kullanılarak kağıt üzerine aktarılmaları istenebilir. Bu yolla hem iki boyutlu hem de üç boyutlu bir anlamlandırma sürecine girilmiş olur.

Bu yöntemi zenginleştirmek için çalışmanın içine müzik, sesler ve ritimler de katılabilir. Sözcük kullanmadan sadece sesler çıkartarak duygular, düşünceler, olaylar yaratmalarına ortam sağlanabilir. Birçok yaşantı ve duyguları gözler kapalıyken hayal etmek yaratıcılığı geliştirir, algılamayı güçlendirir. Örneğin bir topu atmak, koparılmış

bir çiçeği koklamak, sevdiğimiz biriyle karşılaşmak, soğuk bir günde sobanın başında ısınmak, katıla katıla gülmek, yaşlı bir insanın karşıdan karşıya geçmesine yardım etmek, yüksek bir ağaca tırmanmak, çamurlu bir yolda yürümek, sonbaharda yaprakların düşüşünü seyretmek, bir kedi yavrusunu okşamak, dalgaların sesini dinlemek ve daha birçok yaşantı öğrencilerle beraber gözleri kapalı hayal edilebilir.

Bu çalışma, her gün karşımıza çıkan, yaşamın bir parçası olan ama hayal dünyamızdan öteye götüremediğimiz bilinçaltımızın gerçekler dünyasına aktarılmasını sağlayacaktır. Bilinçaltımızda farkında olarak ya da olmayarak biriktirdiğimiz bütün bilgiler bu ve benzeri, bilinçaltının dışa vurulması yöntemiyle bilgilerin kullanılmasını sağlar.

5.2. Assemblage Uygulamaları

Sanat eğitiminde müthiş bir görsel yaşantı, çevresel çeşitlilikler, doğa ilişkisi ve bireysel farklılıklar göze çarpmaktadır. Kısıtlı malzeme, olumsuz ortam sanat eğitimcisini etkilememeli, onu farklı çözümler aramaya ve bulmaya itmeli. Önemli olan çevresel ve doğasal nitelikleri de malzeme olarak bu çalışmaların içine katabilmektir. Sanat eğitimcisi karşılaştığı sorunların çözümünde yaratıcılığını kullanmalı ve gerektiğinde yoktan var edebilmelidir.

Amerika'da Modern Sanatlar Müzesi'nde Victor D' Amico ve Arlette Buchman'ın 4-14 yaş grubundaki çocuklara uyguladığı düzenleme (assemblage) Türkiye'deki sanat eğitiminde rahatlıkla kullanılabilir. Bu tür çalışmalar her koşulda her çevrede uygulanabilir ve üç boyutlu biçimlendirme çalışmaları kapsamında programa alınabilir özellikleri içermektedir. Assemblage çalışmalarında doğadan toplanabilen materyaller ve üretim ile elde edilen malzemeler çalışmanın araç ve gereçlerini oluşturmaktadır. Bunların bir kısmı sanat olayı için üretilen boyalar, killer, kağıtlar vb. olup diğerleri ise; makine parçaları, cam-seramik kırıkları, yiyecek ambalajları ve diğer ambalaj atıkları vb. malzemelerdir. Türkiye şartlarında düşünüldüğünde bölgesel farklılıklara göre her yörenin kendine özgü doğası ve onlara ilişkin artıklar (deniz kenarından toplanabilecek deniz kabukları, taş, kum, aşınmış ağaç parçaları vb., ormanlık bölgelerde ağaç, kozalak, yaprak vb., sanayi bölgelerinde ise sanayi artıkları) toplanabilir. Bu arayışa

giren birey kendisi için gerekli malzemeyi toplama arayışını sürdürürken çevresindeki tüm nesnelere, olayları farklı bir gözle algılar; yeni keşiflerde bulunarak nesnelere özelliklerinin farkına varır ve bulduğu tüm nesnelere yeniden düzenleyerek özgün bir üretime geçer. Yaratıcılık için son derece etkin bir çalışma ortamına çekilen çocuk bu yolla nesnelere ilişkilerin de farkına varır. Kullandıkları malzemelerin görsel ve dokunsal yanları ile duyarlılıkları da gelişir. Ayrıca bu yolla çocuklar gözlem yapma, algılama süreçlerini yaşayarak yaşantı zenginliğine ulaştırır. Bu tür çalışmalar bireyin çevresini keşfetmesinde ve yaratıcılığını geliştirmesinde farklı yollar önermektedir (Gel, 1994, s.46).

5.3. Müze Eğitimi

Müze, kültürel değer taşıyan unsurlardan oluşan bir bütünü çeşitli biçimlerde korumak, incelemek, değerlendirmek, özellikle halkın beğenisinin yükselmesi ve eğitimi için sergilemek amacıyla kamu yararına yönetilen sürekli bir kurumdur. Çağdaş müzelerin ileriye yönelik eğitsel, araştırıcı, yaratıcı ve yönlendirici etkinlikleri nedeniyle günümüzde müze, toplumun bilimsel ve kültürel geçmişini yansıtan ve geleceğini biçimleyecek öğeleri araştıran, toplayan, sergileyen, belgeleyen, yaşatan ve yönlendiren yaygın bir eğitim kurumu olarak tanımlanmaktadır (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997, s.321).

Önceleri sadece geçmişe ait sanatsal, kültürel ve bilimsel öğeleri toplamak, korumak ve toplumu bunlardan haberdar etmek amacındaki müzeler, 20. yüzyılda bu birikimleri topluma aktarmak gibi bir eğitim görevini üstlenmişlerdir. Müzeler artık halka açık eğitim alanlarıdır ve tarihsel, kültürel, sanatsal işlevinin yanında bir de toplumun estetik anlayışını geliştirme işlevine sahiptir.

California'daki (ABD) Oakland Müzesi müze eğitim paketi adı altında değişik bir çalışma yürütmektedir. Okullara ufak bir ücret karşılığında bir valiz içinde dia, malzeme ve video bantları göndererek, örneğin bir seramiğin nasıl yapıldığını öğrencilerin tüm aşamalarıyla görmelerini sağlamaktadır. Çocuğun tarihi ve sanatı anlamasını kolaylaştıracak her türlü görsel ve yazılı ek bilgi sunulur (Artut, 2001, s.92).

Müzeleri tarihi eserlerin sergilendiği soğuk mekanlar olmaktan çıkarmak için okul / müze işbirliği yapılmalı; müzeleri yılda bir kez okul ziyareti yapılan mekanlar olmaktan çıkarıp, onlardan sanat eğitiminde sürekli yararlanabilecek şekilde projeler geliştirilmeli ve müze kaynaklarının sanat öğretiminde yeterince kullanılması sağlanmalıdır.

Bugün gelişmiş ülkelerde, okullara yönelik reform hareketlerinde, öğretmenler toplumsal kaynakları kullanmaya teşvik edilirken, onların müzelerden ve sanat galerilerinden ve bu kuruluşların özellikle eğitim amaçlı programlarından yararlanmaları öngörülmektedir. Bundan dolayıdır ki müzelerin çocuklar ve öğrenciler için düzenledikleri özel programlar bugün her zamankinden daha önemli hale gelmiştir. Bu programlar eğitimsel davranışları geliştirme açısından, aşağıdaki çeşitliliği göstermektedir:

- Özgün sanat eserlerini göstererek tanıtmak ve müze kavramını (görev ve sorumluluklarını) anlatmak.
- Sanat eserlerinin niteliğini ve görsel algılama deneyimini yerinde, ilk elden sunmak.
- Sanatı, kültürel kaynakları ve tarihi içerikleriyle ilişkilendirmek.
- Sanatı hayatın bütünüyle, onun dokusuyla; aşkla, kahramanlıkla, güzellikle, korkuyla ilişkilendirmek.
- Görsel okur yazarlığı, sanatçıların dilinin anlaşılmasını ve takdir edilmesi gereğini öğretmek.
- Sanat eserlerine bakarak ve yaparak uygulamalı sanatsal deneyimler (yaşantılar) sunmak.

Tüm bu yaşantılar, deneyimler yoluyla öğrencilerde davranış değişiklikleri meydana getirmek, müzenin mimari ortamının estetiğinden etkilenmekten başlayıp, ünlü bir sanat eseriyle birebir hesaplaşmaya kadar bir müze ziyaretiyle mümkün olmaktadır. Müze gezileri sonrasında çeşitli atölye çalışmaları yapılabilir. Eserlere ilişkin resim, desen çizimi, kompozisyon yazımı ve maket-model yapımı gibi pekiştirici etkinliklerle öğrencilerin beceri ve yaratıcılıkları da geliştirilebilir.

Bir diğerk çalışma dramadır. Müzedeki eserlerin ait olduğu dönemi ve olayları drama yöntemiyle canlandırarak, yaşanan zamana taşımak, konunun pekişmesini sağlar. Bu çalışma doğaçlama ve rollerin oynanması biçimindedir. Ancak, uygulama zaman konusunda kısıtlanmalı, konunun pekişmesinin sağlandığı noktada bitirilmelidir.

Resim-seramik-heykel kurslarıyla da değişik bir işbirliği sağlanabilir. Çanak-çömlek yapımıyla ilgili bir kursta malzeme ve bezemelerin gelişimi ile günümüz kap kacağının ilişkisi verilebilir. Resim kurslarıyla renk, biçim, kompozisyon anlayışları geliştirilebilir. Heykel ve mimari parçalardan hareketle sanatsal dönem özelliklerinin yanı sıra üretildikleri dönemde yer aldıkları çevre kavramı ve işlevlerinin öğretilmesi kültür ve sanat tarihi açısından son derece yarar sağlar (Yavuzoğlu, 2001, s.55).

Müzelerde eğitsel bir ortam yaratılmalı; uygun müzikler çalınmalı, açık ve anlaşılır tanıtım yazıları, kataloglar, afişler hazırlanmalı, video gösterimleri, güncel sergiler, konferanslar, sinema gösterimleri gibi etkinlikler düzenlenmelidir.

5.4. Yaratıcı Drama Yöntemi

“Eğitimde drama anlayışı 19. yüzyılın başlarında gündeme gelen, bireyin kişilik gelişimine etken olan, onu edilgen durumdan kurtaran önemli eğitimsel, iletişimsel bir amaç ve araçtır” (Artut, 2001, s.136). Çocuk oyunlarından ve benzer etkinliklerden yola çıkılarak gözlem yapma, doğaçlama, rol oynama, dramatizasyon gibi tiyatro ya da drama tekniklerinden yararlanılarak bir grup çalışması içinde, çeşitli yaşam durumlarını canlandırma, olayları yeniden yaratıp irdeleme, bu yaşam durumlarından bilgilenme ve öğrenmeye geçme çalışmalarıdır (Artut, 1999, s.136).

Drama sanat eğitiminin vazgeçilmez önemli bir unsurudur. Çocukların hayal güçlerini zenginleştirici etkinlikler dramanın gerçekleştirilmesine ortam hazırlayan önemli bir faktördür. Drama etkinliği içerisinde çeşitli öykü, şiir, mecaz, müzik, dans, görüntü ve imgeler, çeşitli oyun öğeleri ve betimlemeler oluşturulabilir, küçük oyunlar hazırlanabilir, tüm bunlar araç olarak kullanılabilir. Önceden hazırlanmış bir senaryo yoktur. “Dramanın uygulanışında olaylar, iletişim-diyalog ve hareketler içgüdüsel

olarak kendiliğinden (spontane) gelişir. Drama etkinliğinin başarılı olabilmesi için eğitimciler (özellikle sanat eğitimcileri), psikologlar ve yazarlar birlikte çalışmalıdır” (Artut 2001, s.136).

Çocukların kendilerine özgü, doğal bir dünyaları vardır. Drama onlara bu özgürlüklerini ifade etme olanağı verir. Drama çocuğun hayal gücünü geliştirici, uyarıcı, yaratıcı bir kişilik kazandıran çok önemli bir unsurdur. Rol yapma ve oyunlaştırma çocuğun duygularını açığa vurmasına yardım eder. Çocuğun bellek gücünü ve becerisini geliştirir. Gerçek olaylarla karşılaşması, imgelem gücünü harekete geçirir. Sanatsal etkinliklerde drama, çocuğu aktif ve özgür kılar. Çocuğa düşünen, soran, yanıtlar bulan, çözümler üreten bir yapı kazandırır.

Yaratıcı drama eğitimiyle, çocuk kavram gelişimi için gerekli olan dil becerilerini geliştirir. Çocuğun bilişsel gelişimine katkıda bulunur. Çocuk, kendi düzeyine uygun rolleri tekrarlayarak sosyal ortamdaki konumunu benimser ve sosyalleşir. Yeni arkadaşlar edinmeyi, toplumsal beceriler geliştirmeyi ve yaşlılarına uyum sağlamayı öğrenir. İş birliği, paylaşma, yardımlaşma, yenme ve yenilmeyi yaşayarak öğrenir. İletişim kurma, derdini anlatma, duygu ve düşüncelerini ifade etme becerisi kazanır. Arkadaşları ve zengin araç-gereç kullanımı ile kaslarını hareket ettiren yeni yöntemleri bulur, dener ve bedeni çok yönlü gelişir (Artut 2001, s.138).

Sanat eğitiminde bir drama çalışması örneği;

Sınıfı üç ya da dört kişilik gruplara ayırın. Grupları bir sanat başyapıtını seçmeye ve bunu yeniden yaratmaya yönlendirin. Giysileri bulabilir ya da kendileri yapabilirler. Bunları selafon, grapon kağıdı, kumaş artıkları ve sahne aksesuarları gibi dönüşümlü gereçlerle yapmaya özen göstermelidirler. Daha sonra bir grup başyapıttaki hareketi oynar ve sınıfın geri kalanı bu sanat yapıtının ve sanatçının kim olduğunu tahmin eder. Sınıf daha sonra ‘yirmi soru’ oyununu oynayabilir. Bu oyundaki aktörler, diğerlerinin, sanatçının yaşamı ve yöntemlerine ilişkin soruları yanıtlarlar. Grubun oyundan önce sanatçıyı ve onun başyapıtını araştırması gerekecektir.

5.5. Brain Stream

Belli problemleri çözmek amacıyla herkesin buluş gücünden yararlanmak için uygulanan bir tekniktir. Problem çözmeye yönelik bir yöntemdir. Beyin fırtınası, bireyin düşünme ve sorun çözme gücünün artırılması, yaratıcı güçlerinin aktif hale getirilmesi etkinliğini geliştirici önemli bir faktördür. Beyin fırtınası, yaratıcılığın gelişimine ortam sağlar. Çünkü insan beyni yeni uyarılarla karşılaştıkça düşünme gücü de artar. Beyin fırtınası, alternatif yeni oluşumlar yaratacak özgün düşünme alanlarının ortaya çıkmasında etkili olan önemli bir yöntemdir.

Beyin fırtınası yöntemi pek çok sanat eğitimcisi tarafından yaratıcılık eğitiminde başarıyla uygulanmıştır. Yöntemde art arda yoğun olarak sorulan sorular bireyi çok boyutlu düşünmeye yönelterek, beraberinde fikir üretme ve öneri sunma davranışlarını geliştirip yaratıcı süreçte daha etkin bir rol üstlenmelerini sağlamaktadır. Ayrıca yoğun olarak sorulan sorular bireyin daha sonraki yaşantılarında bakma, baktığını görme ve algılama süreçlerini daha etkili kılmıştır. Bu yolla birey senteze daha kolay ulaşabilmektedir. Bu tür yaşantı zenginlikleri ise bireylerin yaratıcı güçlerini geliştirmede önemli katkılar sağlamaktadır (Gel, 1994).

Artut (1999)'a göre: Bu tekniğin kullanılabilmesi için hedef davranışların en az uygulama düzeyinde olması, sorunun birden fazla çözüm yolunun bulunması ve öğrencilerin çözüm için ön koşul olan davranışları kazanması gereklidir. Beyin fırtınası tekniğiyle ders işlenirken önce bir ya da iki sekreter ve tartışmayı yönetici bir başkan seçilmelidir. Bu işlemlerden sonra sorun sınıfa sorulmalı ve belli bir süre içerisinde herkesten çözüm önerileri istenmelidir. Bu öneriler üzerinde tartışılmadan not alınmalıdır. Bu aşamada olabildiğince çok öğrenciden yeni orijinal ve değişik çözüm önerileri alınmalıdır. Öneriler bittikten sonra sınıfça her bir çözüm üzerinde tartışılmalıdır. Gerekliyse, öneriler gruplandırılmalı, eksikler yine öğrencilerce tamamlanmalı ve probleme değişik çözüm yolları bulunmalıdır. Bu teknikte öğretmen öğrencileri yüreklendirmeli, hepsinin çözüm önerileri üretmelerini istemeli ve onlara fırsat ve olanak tanımalı, kendisi hiçbir görüş belirtmemelidir. Beyin fırtınası tekniğinin *think thanks, yaratıcı problem çözme ve dacum* (design curriculum) adı altında

uygulanış biçimleri vardır. Bu teknikte benzerinden yararlanma, düşünce ilişkisi kurma ve zarardan yarar üretme gibi çözüm yolları da kullanılabilir.

Beyin fırtınası yöntemiyle sonbahar konusunun işleneceği bir ortamda, öğretmen bir gün önceden çocukları sonbaharla ilişkili olan bir şey getirmeleri ya da üretmeleri üzerine yönlendiriyor. Ertesi gün sınıfta, bahçeden topladığı kuru yaprakları, şemsiyesini ya da sonbahar meyvelerinden birini getiren, sonbahar resmi yapan, yağmurluğunu giyip okula gelen çocuklarla birlikte sonbahar üzerine düşünüp konuşuyorlar. Böylece çocuklar, “sonbaharda yapraklar dökülür, yağmur yağar, değişik meyveler çıkar”. Bilgisini kalıp halinde öğretmeninden almanın yaratacağı düşünce tembelleği tehlikesinden korunmuş olur. Üstelik de sınıfa getirdikleri nesnelere üzerinde düşünüp konuşurlarken yeni açılımlar elde edip, geniş açılı ve alternatifli düşünme gücünü kazanma yolunda da ilerlemiş oluyorlar. Bu örnekte, düşünme gücünü arttırmada etkili olan yalnızca beyin fırtınası değil, çocuğun öğrenme etkinliğine aktif katılarak okula bir malzeme getirmesi ve bir anlamda bu uygulamayı yaşantısına sokabilmesi de önemlidir.

Beyin fırtınası etkinlikleri birçok değişik yöntemle gerçekleştirilebilir. Örneğin, bazı kavramlar verilerek bunlara gerek sözel, gerek görsel (görüntü-şematik) anlamlar yüklenerek, ilgili düşünce zenginliği oluşturulabilir. Veya geometrik bir şekil verilerek, bu şekiller üzerinde eklemeler yapılarak görsel anlam kazandırılabilir. Ya da bir konu kağıt üzerinde betimlenerek parçalara ayrılabilir, renklendirilebilir (Artut 2001, s.135).

5.6. Proje Çalışması

“Proje, bir hayat probleminin araştırılıp öğrenilmesi amaçlı, zihinsel olarak hazırlanan bir plandır” (Ergün, Özdaş, 1997, s.35). Problemin çözümü için bütün bilimlerden faydalanılabilir. Yaşamdaki belli problemlerin çözümünde de projelendirme ile, bilgi işleme, kendi kendine çalışma ve düşünme yöntemleri geliştirilerek problemin çözümüne ulaşılabilir.

Toplu öğretim sisteminin Amerika'daki uygulamalarından sayılan Proje Yönteminin temelinde, John Dewey'in yeni okul hayatı ve burada öğrencilerin kendi kendilerine problem çözmeyi öğrenmeleri yatmaktadır. Amerika' da, eğitim sistemi ile öğrencilere verilecek bilgilerin yaşayan, hayati bilgiler olması; öğretimin de dinamik olması gerekliliği savunulmuş ve uygulanmaya çalışılmıştır.

Okul, çocukları hayata hazırlayan bir yer değil; hayat problemlerinin araştırılarak, yaşanarak öğrenildiği gerçek bir hayat ortamı olmalıdır. J.Dewey'in bu görüşü doğrultusunda, öğrencisi H. Kilpatrick proje sistemini geliştirmiştir. Ona göre çocuk, hayatı projeler içinde çalışarak öğrenir (Ergün, Özdaş, 1997,s. 34-35).

Proje çalışmasına bir örnek: Bir temel eğitim okulunda "Barış" konusunun projelendirilmesi:

1981-82 öğretim yılında Berlin' in Zehlendorf semtindeki bir Temel Eğitim Okulu, sanat eğitimi derslerinde tema olarak "Barış" konusunu seçerek, bir proje çalışması biçiminde 2 ay süren bir programlama yapmıştır

Hemen tüm sınıfların katıldığı bu proje çalışmasında, 1. ve 4. sınıfların teması, "Gündelik Yaşamda Barış ve Huzur-Ailede ve Arkadaşlar Arasında Barış"; 5. ve 6. sınıflar için, "Barış Hareketleri"; 2. Dünya Savaşı Deneyimleri; Üçüncü Bir Dünya Savaşından Korku" idi.

Alt sınıflar daha çok görsel plastik malzeme ile konularını canlandıracaklardı; 5. ve 6. sınıflar da aynı iletişim yolunu kullanacaklardı. Derslerde işlenen konulardan bazıları şunlardır:

Üçüncü sınıflarda, metin ve resimlerden yararlanılarak işlenen "Kızılderililer ve Yokedilişleri" konusu, özellikle zayıf olanın yenilgisi ve topraklarının işgali konusu üzerinde yoğunlaşmış, barışçıl çözümler için kurgulanan drama çalışmasında Kızılderili maskeleri hazırlanmış, sınıfça kızılderili çorbası pişirilmiş, barış piposu hazırlanmıştır (Malzemedan yararlanma-yaratıcı drama).

Dördüncü sınıflarda, gündelik yaşama ilişkin resim ve fotoğraflar, çizgi romanlar ve başka metinlerden parçalar derlenmiş; “arkadaşlarla, ana babalar ve kardeşlerle yaşanan anlaşmazlıklar ve bunların çözümü” üzerine oyun, drama ve görsel iletişimle ilgili çalışmalar yapılmıştır.

Beşinci sınıflardan bir kaçında Hitler dönemiyle ilgili olarak kaleme alınmış çocuk kitaplarından örnekler üzerinde durulmuş (Damals war es,Friedrich” ya da “Als Hitler das rosa Kaninchen stahl” gibi), öğrencilerin yazdığı ve resimledikleri metinlerle bu örneklere yorumlar getirilmiştir. Bu çalışmaların sonunda bir duvar gazetesi ortaya çıkmış ve ortak konu başlığı olarak gazetede “nasyonal sosyalizm döneminde gündelik yaşam” başlığı kullanılmıştır. Yanıt aranan başlıca sorular da şunlar olmuştur: “O dönemde çocuklar ve aileleri nasıl yaşıyorlardı?”, “O zamanlar çocuklar hangi oyunları oynuyorlardı?” (Toplu yazma çalışmaları).

Bir başka beşinci sınıfta savaş ve silahlanmayla ilgili kolaj çalışmaları yapılarak, savaş ve silahlara ilişkin imgelerin üstleri çaprazlanmış, yasak im’leriyle kapatılmış, çalışmaların tümünden bir duvar resmi oluşturulmuş. Aynı sınıf, Berlin kentindeki savaşla ilgili anıt, heykel, şehitlik gibi yerlere bir gezi ve velilerle bir söyleşi-tartışma toplantısı düzenlenmiş (Görsel iletişimin çeşitli boyutları + toplumsal etkileşim).

Altıncı sınıflar, barışla ilgili olarak toplayıp derledikleri tüm şiirleri fotoğraflarla canlandırma çalışması yapılmıştır (Belge çalışmaları-fotoğraf ve kolaj çalışmaları).

Tüm bu çalışmalar esnasında, pek çok sınıfın katılımıyla çok büyük boyutta “Tüm Dünyadan Çocuklar” adlı bir pano hazırlanarak, bir de barış yemeği düzenlenilmiştir (San, 1993, s.171-173).

Disiplinler arası bu çalışmada; sorgulama, çözümlenme, yargıda bulunma, bilgilendirme, yeniden düzenleme, estetik anlam yükleme, geleceği tasarlama ile, iletişim, etkileşim ve toplumsallaşma süreçleri aynı anda değerlendirilerek etkili bir proje çalışması ortaya çıkarılmıştır. Çalışmalar sonucunda yaşayarak öğrenme gerçekleştiği için kalıcı bilgiye

sahip olunmuştur. Çalışmada, “barış”, “savaş” kavramları iyice anlaşılabilir; her iki olgunun içeriği ve farklı boyutları kavranmıştır.

5.7. Mozart Etkisi

Müziğin insan hayatındaki olumlu etkisi ve zihinsel gelişime katkısı bilinmektedir. İnsanoğlu bebeklik döneminden itibaren müziğe meraklı ve duyduğu seslere duyarlıdır. Yerleşik toplumsal düzene geçildiğinden beri müzik, büyüleyici, hastaları iyileştirici ve toplum içinde uyarıcı işlevler kazanmıştır. Müziğin geçmişten günümüze bilinen yararlarından en önemlisi; düşünce ve imge gücünü arttırması, zihinsel gelişimi olumlu etkilemesi ve yaratıcılığı arttırmasıdır. Müzik bu geliştirici özellikleri yüzünden sanat eğitiminde tercih edilen bir yöntemdir. Müziğin insan üzerindeki olumlu etkisi sanata yaratıcılık, imgesel düşünme, zihinsel rahatlama gibi iyileştirici özellikler katar. Müzik, ritim duygusunu geliştirir, daha sonra bu ritimler simgesel öğelere dönüştürülerek yaratıcı öğelere dönüştürülebilir.

Uzmanlar müziğin beynin birçok bölümünü çalıştırdığı görüşünü savunmaktadır. Beynin sol tarafı ritim ve perdeleri takip ederken, sağ tarafı da tını ve ezgiyle ilgileniyor. Müziğin canlılar üzerindeki etkilerini araştıran bilim adamları özellikle Amadeus Mozart’ın müziğinin hastalar üzerinde iyileştirici etkisi olduğunu kanıtlamışlardır. Londra’daki bir araştırmada, Mozart’ın müziğinin sara hastalığına iyi geldiği açıklanmıştır.

Campbell (2002, s.25)’a göre, 1990’lı yılların başında, Kalifornia Üniversitesi’nde yapılan araştırmalar Mozart’ın müziğinin gücünü büyük ölçüde ortaya koymuştur. Öğrenme ve Hafıza Nörobiyolojisi Merkezi’nden bir araştırma ekibi Mozart’ın üniversite öğrencileri ve çocuklar üzerindeki etkilerini incelemeye başladı. Prof. Dr. Frances H. Rauscher’in yönettiği çalışma grubu psikoloji bölümünde okuyan otuz sekiz öğrenciye on dakika boyunca Mozart’ın *iki piyano için R Majör Sonatı* dinlettikten sonra standart IQ testinin bir bölümü olan üç boyutlu düşünme testini uyguladı. Testin sonucunda müzik dinletilen öğrencilerin kontrol grubundan sekiz-dokuz puan daha başarılı olduğu ortaya çıktı. Müziğin etkisi sadece on ile on beş dakika arasında sürse de

Rauscher'in ekibi müzik ve üç boyutlu düşünme arasındaki korelasyonun çok güçlü olduğu, bu nedenle müzik dinlemenin önemli bir fark yarattığı sonucuna varmıştır. Bu sonuçtan sonra araştırmacılardan fizikçi Gordon Shaw, Mozart'ın müziğinin beyne jimnastik yaptırdığını ortaya çıkararak, karmaşık yapılı müziğin matematik ve satranç gibi ileri düzey beyin etkinlikleriyle ilgisi olan belli karmaşık sinirsel örgüler arasındaki iletişimi kolaylaştırdığını savunmuştur. Beynin dış kabuğundaki nöronların akış organizasyonunun düzenlenmesinde Mozart'ın etkili olduğu, özellikle de üç boyutlu algılamayla ilgili yaratıcı sağ beyin işlemlerini güçlendirdiği yapılan araştırmalar sonucunda ortaya çıkmıştır.

Bu iki araştırmacının ortaya koyduğu tüm bu alımalar "Mozart etkisi" adı altında btnletirilmi, bir yöntem olarak müzik eğitiminde, sağlık alanlarında kullanılmaya balanmıtır.

6. MÜZİK – RESİM İLİŞKİSİ

Sanatlar arasındaki etkileşim eskiden beri bilinen bir olgudur. Resim, müzik, bale, yazın, tiyatro, sinema... bütün bu sanatlar birbirleriyle bir noktada mutlaka birleşirler ve kendi biçim dilleriyle birbirleri arasında bir alışveriş ortamı sağlarlar. Maddesel olmayan ve kulağa hitap eden “... müzik, müziğin biçim dili öteki sanatların kendilerini yenilemelerinde kaynak oluşturmaktadır. Bu yolda öncülük yapan resim sanatı olmuştur” (İpşiroğlu, 1994, s.7).

“Biri göze, öteki kulağa seslenen bu iki sanat arasındaki...” (İpşiroğlu, 1994, s.8) ilişki düşünüldüğünde; müziğin duygulara etki eden tınlar bütünü, soyut bir sanat türü; resmin ise, belli malzemeler yardımıyla ortaya çıkarılan ve göze hitap eden duygu aktarımı olduğu ortaya çıkar. Müzikte seslerle kendini ortaya koyma vardır, resimde ise biçim ve renklerle. Ancak bu ayrımı ortak hedefler doğrultusunda faydalı bir birliktelik haline getirmek mümkündür. Tanımlayan, betimleyen bir sanat sayılan resim sanatı, doğaya daha çok yaklaşma, gerçeği olduğu gibi verme çabası ile gerçeğin sadece görünen olmadığının bilinciyle, görünenin ötesinde bir gerçeğe ulaşan sanat; yaşanan gerçeğin, duyumsanarak görünenin ifadesi olacaktır (İpşiroğlu, 1994). Bu noktada müzik devreye girerek maddeler dünyasından uzak, sözcüklerle dile gelmeyi dille getiren işitsel bir ifade aracı olmuştur.

“J. Kepler, doğada sayı ilişkilerinin ve geometri düzeninin egemen olduğunu; doğanın güzelliğinin ve tüm ilişkilerdeki uyumun temelini bu düzene dayandığını; müzikteki temel seslerin ve tınların da bu düzenle uyumlu olduğunu savunuyordu” (İpşiroğlu, 1994, s.12). Modern müzikçilerden Debussy, tabiattan edindiği görünümüleri kişisel katkılarıyla zihinsel imgelere dönüştürür. Tıpkı izlenimci ressamlar gibi ana malzemesi tabiattır. Tabiattan edindiklerini sesler yardımıyla işitsel bir şölene dönüştürür. Resimde idealizmin yerini alan izlenimci çabalar düşünüldüğünde natüralist hedefler oluşturarak yeni-izlenimcilik kuramına dahil oldukları görülür. Bu kuram soyuta geçiş olarak değerlendirilir (Kandinski, 1993).

Resim ve müzik psikolojide birleşir. Her ikisi de renkler ve tınılarla insanın ruhsal yapısını etki eder. Müziğin ritmi, hızı, tonu yavaş ya da hızlı, kişiyi olumlu-olumsuz mutlaka etkiler. Resimde de renkler aynı psikolojik etkiyi yaratır. Soğuk renkler rahatlama, dinlenme etkisi yapar. Sıcak renkler ise enerji ve canlılık verir. Bir resme bakarken dokusunu, hatırlattığı somut varlığı ve onun özelliklerini (kokusunu, tadını) hissedebilir, bizde uyandırdığı etkiye göre müziksel ritmini de algılayabiliriz. Resmi yapan kişi, dinlediği müziğin özelliklerini de içgüdüsel olarak renk, doku, kompozisyon ve ritim öğeleriyle bağdaştırarak yansıtabilir. Bu noktada içsel bir yaratıcılıktan söz etmek hiç de yanlış olmayacaktır.

Yeni çağın başlangıcından sonra değişik sanat akımları ortaya çıkmıştır. Kopyacılıktan kurtulmalı, görünenin ardındaki gerçeğe ulaşılmalıydı. Bu düşünce ışığında, dikkatler müzik üzerinde yoğunlaştı. “Çünkü müzik, maddeden arınmış tek sanattır” (İpşiroğlu, 1994, s.23). Birçok önemli sanatçı resim ve müziği aynı ortamda birleştirmiş, böylece soyut sanat kavramını da resim sanatının içine yerleştirmiştir.

KANDİNSKY

Bunların başında soyut sanatın sanatçının iç dünyasının aynası olduğunu düşünen Kandinsky gelir. Müziğin sanatçının iç dünyasını yansıtmaması sebebiyle soyut sanata örnek olduğunu savunmuştur. Ancak, her iki sanatın birbiriyle sağlıklı alışverişi için, ilkesel bir takım sınırlarda birleşmeleri ve ortak bir yön çizmeleri gerekmektedir. Kandinsky’ye göre görme ve işitme eşit değerlerdir. Renkleri ve etkilerini açıklarken müziksel elemanlardan faydalanır. O’na göre: “Her renk kadar her biçimin de bir tınısı vardır” (İpşiroğlu, 1994, s.50). “Önemli olanın nesnelere somut ve soyut biçimlerinin birbirleriyle olan ilişkilerinin göz önüne alınarak enine boyuna incelenmesi”(Kandinsky, 2003, s.82) olduğunu savunur. Bu noktada soyut sanatın ana temasını ortaya koyar.

İpşiroğlu (1994), Kandinsky resimlerini üç grupta toplamıştır : İzlenim, Doğaçılama ve Kompozisyon

1- *İzlenim*de çıkış noktası dış dünya algılarıdır. Akıl süzgecinden geçmeksizin kendiliğinden, olanca birdenbireliği içinde resme dökülenler. İzlenim III (Konser)

Kandinsky'nin, Schönberg'in müziğini ilk kez dinlediği konserin izlenimleridir (Resim1). Burada dış-algılar oldukça belirgindir. Sol alttan yukarı doğru resmi çapraz ikiye bölen renkli lekeler dinleyiciler, büyük siyah leke piyano; sol yanda müzikçiler; sağda, resmin hemen hemen yarısını kaplayan büyük sarı leke, "sarı tını", yani müziğin ressamın üzerinde bıraktığı etki, onda uyandırdığı etkiler olarak yorumlanabilir.

2- *Doğaçlama*, dış-dünya olgularından bağımsız, iç olguların genellikle bilinçsiz, birdenbire oluşan izlenimleridir. Bunlara tinsel izlenimler de denilebilir. Buna örnek Kandinsky' nin "Fuga" sıdır (Resim2). Tema bir çizgi çifti; çeşitli çizgilerle ve yuvarlak biçimlerle kesişerek çok renkli karmaşık bir doku oluşturuyor. Alttaki açık sarı ve oldukça belirsiz biçimler, yukarıya doğru yuvarlak parçacıklara dönüşerek ve koyulaşarak belirginleşiyor. Sol köşede, sarı lekenin üzerindeki çizgi çiftinin çoğalarak ve sıklaşarak yinelenmesi de, füğde temanın birkaç seste birden aynı zamanda bir araya gelmesidir.

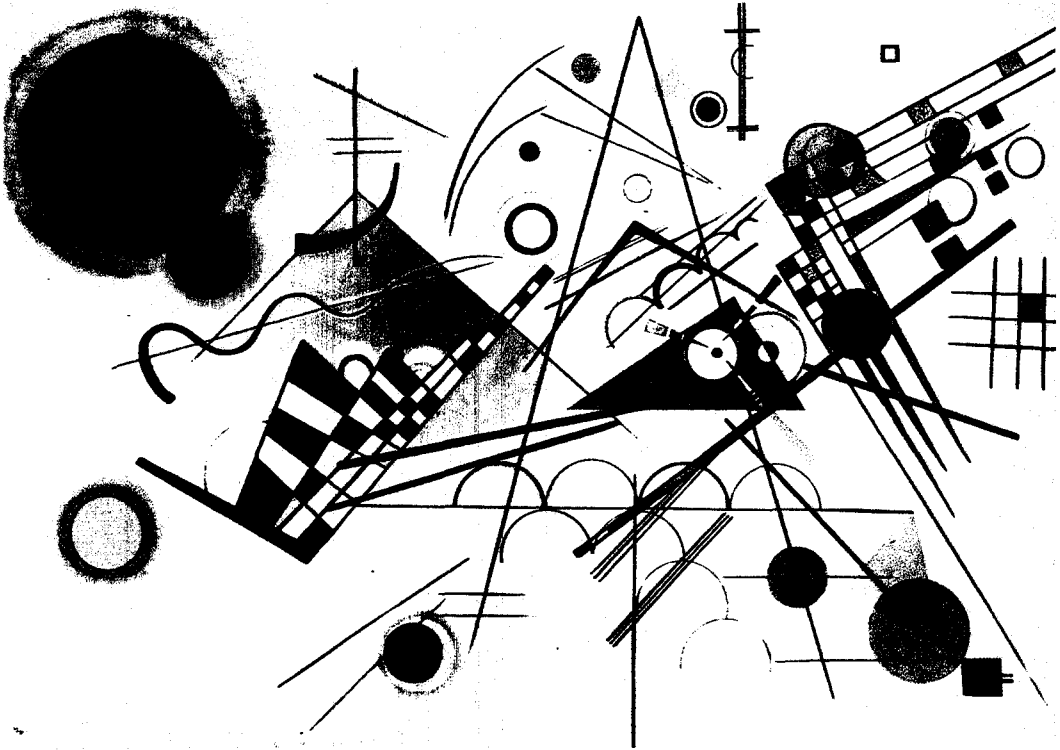
3- *Kompozisyon* da doğaçlama gibi sanatçının iç dünyasında oluşur, ama oluşum süreci ağırdır, birdenbireliği yoktur (Resim3). İlk taslaktan sonra özenle biçim alır. "Burada akıl, bilinç, amaç ağırlıktadır. Ancak hesap-kitap değil duygudur önde gelen." Burada da tema diyebileceğimiz bir çizgi çifti var. Bunlar kendi aralarında ve doğa öğelerini çağrıştıran biçimlerle kesişerek resmin yapısını oluşturuyorlar. Ne var ki burada karmaşık doku yok, resmin yapısı çok daha belirgin. Yapıtın yaratılışında aklın, bilincin payı olduğu ilk bakışta belli oluyor.

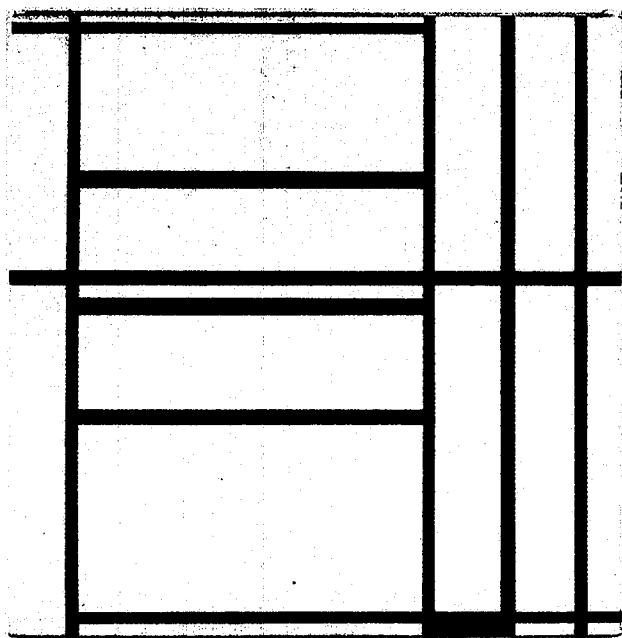
Resim 1. W. Kandinsky, İzlenim III (Konser), 1911

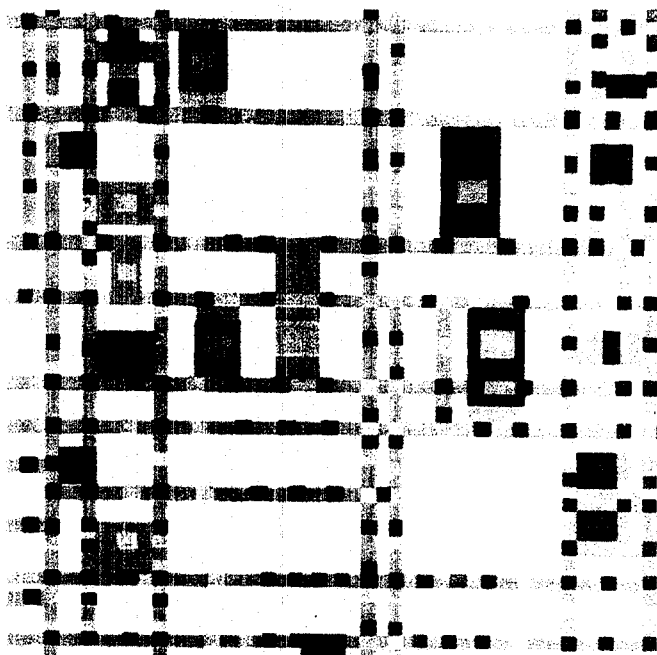
Resim 2. W. Kandinsky, Fuga (Denetimli Doğaçlama), 1914

Resim 3. W. Kandinsky, Composition VIII, 1923

Resim 4. P. Mondrian, Kompozisyon, 1938-39

Resim 5. P. Mondrian, Broadway Boogie-Woogie, 1942-43

KLEE

Müzik-resim arasında somut bağlar kuran bir diğer kişi Klee' dir. Klee müzik alt yapısı olması nedeniyle müziği sadece yardımcı öge olarak kullanmamış, aynı zamanda müzik, şiir ve resim yeteneği sayesinde sanatın diğer dallarında da başarılı olduğunu göstermiştir. "Bach ve Mozart'a ilgisi, sanatında da belirli düzenlemelere neden olmuş, onu "ritmik devinim" olgusunu görsel dile aktarma çabalarına yöneltmiştir" (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi,2, 1997, s.1025). Klee' yi Mozart'a yakınlaştıran en önemli nokta, tinsellik ve duygusallığın bütün' ün özünde olduğunu ve resmin üstünde bir yasa olmadığını kendisi gibi Mozart' ta da görmesidir. Mozart'ın müziği karmaşık ve dramatik olarak değerlendirilir. Gerilimlerden uzak, tatlı, yumuşak bir biçimi vardı."Renk ve tempo farkları, güçlü vurgular vb. bu müziğin tatlılığını, dantel gibi tını örgüsünü bozan öğeler olarak yadırganır" (İpşiroğlu,1994, s.72).

Kuramsal yaklaşım olarak Mozart'ın müziğini fazlasıyla benimseyen Klee, doğayı resimlerinde temel olarak değerlendirmiş, "sınırlı olanaklar içinde sınırsız bir yaratıcılık, kurgu..." ve sezgiyle resim ve müziği eserlerinde ustalıkla birleştirmiştir.

MONDRIAN

Doğadan yola çıkarak, geometrik soyutlamalarla soyut sanatın yaratıcıları arasında yer alan Mondrian, koyu dindar bir ailenin çocuğu olması sebebiyle resimlerinde hep bir tinsellik barındırmıştır. Sanatında başlayan soyutlama sürecinde dayandığı temel düşünce "İnsanlık tinselliğe doğru bir evrim içindedir. Çağdaş insanın yaşamı giderek soyuta kaymaktadır. Belli bir kültür düzeyine ulaşmış olan çağdaş insan, ne salt maddesel ne de salt duygusal olabilir" (İpşiroğlu, 1994, s.81). İşte bu noktada Mondrian'ın sanatına müziğin girdiğini kavramak gerekir. Kendisi müzisyen olmasa da, müziği her dönemde yaşamının içine almıştır.

Mondrian'ın ilgisini Caz müziği çekiyordu. Kendi sanatı içinde yorumladığı cazla resimleri arasında koşutluklar görüyordu. Ritmin bağımsızlık kazanması, kompozisyon kurgusu ve biçimlendirme öğelerinin zıtlıklarıyla oluşturduğu resimlerinde doku, yüzey, renk ilişkilerini başarıyla kurmuştur. Madde ve tinsellik arasındaki dengeyi cazda arayan Mondrian, dans etmeyi de bunu kavramak için öğrenmiştir. "Onun neredeyse

bilimsel bir kesinlikle dans ettiği, dimdik duruşuyla ritmik hareketi arasındaki bağıntının, resimlerindeki dikey ve yatay çizgileri anımsattığı söylenir” (İpşiroğlu, 1994, s.84).

6.1. Ses ve Sesin İnsan Üzerindeki Etkileri

İnsan tüm yaşamı boyunca doğadaki ses ve nesnelere ilgilenmiş, nesnelere dış görünüşlerinin yanı sıra çıkardıkları seslere göre de birtakım yargılara varmıştır.

Görsel algılama ile duyumsal algılama arasında farklılık vardır. Görsel yolla algılamaya çalıştığımız nesnelere hacim ve boyut olarak anlamlandırabiliriz, somut olarak gördüğümüz için, varlığını doğrulayabiliriz. Duyumsal olarak algıladığımız ses ise, belli bir süre için vardır. Titreşim, tını ve frekans, duyumsal olarak kulağı uyardığı sürece vardır. Ancak fiziksel bir güç olarak ses: düzenlenerek müziğe dönüştürüldüğünde duyum ve algılama bakımından kişiden kişiye değişiklik gösterir. Yapısı gereği insan kulağı, ses ayırma, ritim duygusunu algılama yeteneği bakımından oldukça gelişmiştir.

Ses ve müziği algılama organı beyindir. Müziğe gösterilen ilgi ya da tepki, müziğin algılanması ve beyne yerleştirilmesiyle ilgilidir. Daha önceden duyduğumuz melodileri tanımamız beyin algılama ve kavrama işlevindedir.

Campbell (2002, s.46-49)'a göre: Ses havada dalgalar halinde yayılır. Ölçü birimi *frekans* ve *şiddet*dir. Frekans ses perdesiyle, sesin tiz ya da pes olmasıyla ilgilidir. Ses kaynağının bir saniyede oluşturduğu halka sayısı *hertz*le ölçülür. Ses perdesi ne kadar yüksekse titreşim o kadar hızlı, ne kadar düşükse titreşim o kadar yavaştır. Son derece düşük perdedeki ses dalgalarının boyları çok daha uzun, havada kapladıkları alan da çok geniştir.

Tomatis yüksek frekanslı seslerin (3.000'den 8.000 hertz ve yukarısına kadar) beyinde çınladığını ve beyin düşünme, üç boyutlu algılama ve hafıza gibi işlevlerini etkilediğini savunmaktadır. Orta frekanstaki seslerin (770 ile 3.000 hertz arası) kalbi, akciğerleri ve duyguları harekete geçirdiğini, düşük frekanslı seslerin de (125'ten 750

hertze kadar) fiziksel hareketleri etkilediği söylenir. Sürekli devam eden pes bir ses insanı halsizleştirir, öte yandan pes ama hızlı bir ritim dikkati toplamayı ve sakin kalmayı zorlaştırır (Campbell, 2002).

Sesin belli başlı bir diğer niteliği de rengidir. Ses rengi, ses perdesinden ve şiddetinden bağımsız olarak bir insan sesini ya da enstrümanı diğerinden ayıran niteliklidir. Dalganın bir özelliği olsa da ses rengini ölçebilecek bir ölçek yoktur. Ses rengini tanımlamak için çoğunlukla: zengin, kuvvetli, belirsiz, ağır, parlak gibi terimler kullanılır. Örneğin, bir Stravidarius kemanının diğer sıradan kemanlara göre berrak, sıcak ve içli bir ses rengi vardır.

Titreşen sesler kendilerini çevreleyen hava içinde şekiller oluşturur ve titreşim harekete bağlı enerji alanları yaratır. Biz de bu enerjileri emeriz, onlar da bizim nefes alış verişimizi, nabzımızı, kan basıncımızı, kas gerginliğimizi, cilt sıcaklığımızı ve diğer ritimlerimizi yavaş yavaş değiştirir.

Dalga türlerine ve diğer özelliklerine bağlı olarak seslerin elektrik yükleyici ya da serbest bırakıcı etkileri olabilir. Bazı durumlarda sesler beyni ve bedeni pozitif elektrikle yükler. Bazen de yüksek sesli, ritmi nabız gibi atan bir müzik kişiye enerji verir, gerilimini ya da ağrılarını maskeler ya da ortadan kaldırır. Kendi kendine çıkarılan sesler çeneyi ve gırtlığı rahatlatır, bedende biriken gerilimi dışarı atar ve yeni başarı düzeylerine erişilmesine yardım eder. Örneğin aikido ve karatede sesler belli hareketlere eşlik eder.

6.2. Müzik-Zeka İlişkisi

Müzik ne kadar soyut görünse de, tıpkı matematik ya da satranç gibi yüksek beyin fonksiyonları gerektiren bir uğraştır. Müziğin içinde bir matematik vardır. Notalar, solfej hepsi matematik üzerine kuruludur. Ve piyano çalmak da matematiksel düşünmeye benzer. Hem beyni hem bedeni çalıştıran piyano, notaları algılayan beynin tuşlara dokunan parmaklara, pedallara basan ayağa emir vermesiyle bir koordinasyon

oluşturur. Bu da beynin birden fazla bölgesini çalıştırarak çok yönlü düşünmeyi ve bağlantılar kurmayı sağlar, beynin kullanımını geliştirir.

Müzik, görsel dünyayı algılayabilme, nesnelere görüntülerini zihinde oluşturabilme ve bunların farklılıklarını kavrama yetisini geliştirir. Çok yetenekli olmasa da çocuklara biraz müzik öğretmek onların zekâsını, algılama, öğrenme kapasitesini, koordinasyon kurmasını ve yaratıcılığını geliştirecektir.

Yeni doğmuş çocuğun beyindeki fazla sayıdaki hücrelerden bir kısmı sinirlerle birbirine bağlanmış hücre ağının dışında kalır. Araştırmalar piyano ya da diğer enstrümanların bu sinirsel bağlantıyı güçlendirdiğini ve çocuğun zekâsını yüzde 46 oranında arttırdığını ispatlıyor. Bebeklerde konuşmaları dinlemek, parlak renkli oyuncaklarla oynamak ve müzik dinlemek gibi durumlar bu sinirleri güçlendirerek çocukta zekâ gelişimini sağlıyor.

6.3. Müziğin Çocuk Gelişimine Etkileri

Çocuğun müzikle ilk iletişimi anne karnında başlar. “Annenin kalp atışları...” (Cemalcılar,1988,s.69) yeni doğan çocuklarda ritim duygusunun doğuştan kazanılmasının en önemli nedenidir. Bebek doğmadan önce çevredeki sesleri hem kayıt hem de analiz etmektedir. Doğduktan sonra çeşitli seslerin olduğu bir dünyayla tanışır. İlk günlerden itibaren duyduğu seslere içgüdüsel olarak tepkiler verir. Bu onun müzikle kurduğu ilk somut iletişimdir. Çocukta ilk gelişen işitme becerisidir. Çevresindeki seslere tepki olarak bağırma eğilimi gösterir. Bu da müzikle dil arasındaki ilk etkileşimleri oluşturur. Çocuk doğal yapısı sebebiyle belli bir kaynaktan gelen sesi önce duyar, dikkatini bu sese verir, daha sonra duyduklarını tekrar etmeye çalışır. Böyle yaparak sesle ilgili etki-tepki bağlantısını kurmuş olur. Zamanla ruhsal gelişim ve duygusal yoğunluğun artmasıyla, işitsel olarak etkilendiği ses iletileriyle müzik bilinci gelişmeye başlar.

Cemalcılar (1988, s.70), çocuğun müziksel duygular belleğinin oluşum basamaklarını şöyle sıralamıştır:

- Sesleri duyma,

- Sesleri hatırdada tutma, saklama,
- Sesleri tanıma, tekrar etme,
- Sesleri biçimlendirme

Çocuktaki müziksel duygular belleği zamanla gelişerek, çocukta çeşitli çağrışımlar yaratacaktır. Belleğinde sakladığı seslerle kendinde bıraktığı izleri ilişkilendirerek algısını geliştirecektir. Çocukların doğuştan melodik ritimleri algılama ve hatırlama, bir bestedeki yükselen ve alçalan ses tonlarını ayırd edebilme ve tempo değişikliklerini algılama yetenekleri oldukça gelişmiştir. Önce ses, zaman geçtikçe müzikle kurduğu iletişim çocuğun müzikle ilgili temelini oluşturmaktadır. Çocuk günlük yaşamında, oyun esnasında kendince ezgiler yaratarak, bunlara çeşitli sözler ekleyerek hayata geçirir.

Gelişimde bazı evrensel ilkeler vardır. Çocuğun müziksel gelişimi de bu evrensel gelişim ilkelerinden bağımsız düşünülemez. Buna göre çocuğun müziksel gelişimi ile ilgili temel birtakım ilkelere söz etmek gerekir.

Yıldız (2002, s.3-4)' a göre bunlar:

- Çocuğun müziksel gelişimi, kalıtım ve çevre etkileşiminin bir ürünüdür.
- Çocuğun müziksel gelişimi, süreklidir ve farklı aşamalarda, farklı şekillerde birbirini bütünleyerek gerçekleşir.
- Çocuğun müziksel gelişimi, çeşitli dönemlerde farklılıklar göstererek nöbetleşe devam eder.
- Çocuğun müziksel gelişimi, genelden özele, içten dışa, somuttan soyuta, basitten karmaşığa doğru ilerler.
- Çocuğun müziksel gelişiminde kritik dönemler vardır. Çocuklar, bazı gelişim dönemlerinde ve yaşlarda farklı müziksel öğrenmelere veya müziksel davranışlara daha eğilimli, daha duyarlı olabilirler.

Çocuğun müziksel gelişimi, genel gelişimiyle bir bütündür.

Çocuğun müziksel gelişiminde bireysel farklılıklar vardır. Her çocuğun kalıtsal özellikleri ve etkileşimde bulunduğu çevrenin farklılıkları müziksel gelişimini de etkiler ve farklı kılar.

6.4. Bir Müzik Dahisi: Wolfgang Amadeus Mozart

1756-1791 yılları arasında yaşayan, babası örnek bir Aydınlanma müzikçisi olan Mozart, babasının bu müzisyen yönü sayesinde doğar doğmaz kendini müzikle içiçe bir ortamda bulur. Kendisinden dört yaş büyük olan ablası da kendisi gibi bir müzik dehası olduğunu göstermiştir. Baba Leopold Mozart'ın müzik eğitimi ve başarılı yönlendirmesiyle tüm Avrupa' yı gezmiş, dehalarını insanlara göstermişlerdir. Müzik anlamında oldukça verimli bir çocukluk geçiren Mozart “üç yaşında klavsen çalar, beş yaşında ilk menuet'sini besteler, dokuz yaşında senfonileri vardır” (İlyasoğlu, 2003, s.63).

Konserler sebebiyle birçok yeri gezmiştir. Eserlerini soylular önünde büyük cesaretle ve müzik başarısının bilincinde olarak sergiler. Annesiyle gittiği Paris'te annesini kaybeder O yıl (1778) Paris senfonisi, keman, klavye sonatları, flüt, arp konçertoları ve bir dizi çeşitlemeler ortaya çıkarır.”Gerek çocukluk yıllarında, gerekse erişkin döneminde yalın ve nükteli anlatımı, güçlü ritmik yapısı ve bu coşkunun altına gizlediği derin, koyu bir felsefe, müziğinin özellikleri olmuştur” (İlyasoğlu, 2003, s.65).

Mozart her müzik biçiminde eserler vermiş, her eserine aynı biçimsel kusursuzluğu eklemiştir. Çağdaşlarının Romantik akımın doğaya açılışına ayak uyduramamakla suçladıkları Mozart, kuş sesi, deniz uğultusu, fırtına izlenimi gibi doğa seslerinin eserlerine belirgin bir şekilde katmasa da, insan doğasını büyük bir ustalıkla yansıtmıştır. Sonat, konçerto, opera ve balelerinde Türk ritim ve renklerini fazlasıyla kullanan Mozart, Viyana kuşatması sırasında Osmanlı askerlerinin mehter marşından etkilenerek Türk Operası olarak bilinen “Alla turca”yı besteler.

1791 yılında bir sipariş üzerine bestelemeye başladığı Requim (ölüm duası)' i bitirmeden hastalığa yenik düşer ve otuz beş yaşında sanatının olgunlaşma döneminde yaşama veda eder.

7. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, evren ve örneklem, araştırmada kullanılan veri toplama aracı, verilerin toplanması ve elde edilen verilerin çözümlenmesinde kullanılan ölçütler açıklanmıştır.

7.1. Araştırmanın Modeli

Resim derslerinde kullanılan yöntemler ve alternatif yöntemleri belirlemeyi amaçlayan bu araştırma tarama modelinde gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırmanın çerçevesinde öncelikle Afyon TED Koleji I. Kademe 3. ,4. ve 5. sınıf, II. Kademe 6. sınıf öğrencileri kendi içlerinde rasgele ikiye ayrılarak gruplara ayrılmıştır. İkiye ayrılan gruplardan birine çalışmalar esnasında sürekli olarak Mozart dinletilmiş, diğer grup müziksiz bir ortamda çalıştırılmıştır. İlk aşamada renkli malzemelerle doğaçlama, ikinci aşamada kolaj, üçüncü aşamada imgesel bir çalışma yaptırılmıştır. Ortaya çıkan resimler arasındaki farklar belirlenen değerlendirme ölçütlerine dayandırılarak açıklanmaya çalışılmıştır.

7.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2004-2005 eğitim öğretim yılı Eylül, Ekim, Kasım aylarında Türkiye’ de I. Kademe 3. ,4. ve 5. sınıf ve II. Kademe 6. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Bu araştırmada evrene ulaşma güclüğü göz önünde bulundurularak örneklem alma yoluna gidilmiştir. Araştırmanın örneklemini olarak Afyon TED Koleji I. Kademe 3. ,4. ve 5. sınıf ve II. Kademe 6. sınıf öğrencileri belirlenmiştir.

Araştırmanın örneklemini 9-12 yaş grubu oluşturmaktadır. Gerçekçilik ya da başkaldırma olarak isimlendirilen bu dönem çocukları toplumsal yaşamdaki yerlerinin yavaş yavaş belirmesi ile, psikolojik ve fizyolojik değişimlerle yaratıcı etkinliklere güvenle girerler. Ancak kendilerine duydukları bu güven ve gelişen değer yargıları sonucu, daha gerçeğe bağlı yaşarlar. Fiziksel ve ruhsal değişimlerin yaşandığı bu dönem, ergenlik öncesi dönemdir ve bu dönemde çocuğun zihinsel olgunlaşmasına koşut olarak çözümsel davranışları da artar.

Bu dönem çocuklarının kasları gelişirken, kaslar arası eşgüdüm artar, görme duygusu olgunlaşır. Bedensel gelişimi öğrenmeyi hızlandırarak başarısının artmasını sağlamaktadır. Çocuğun dikkat süresi 16-20 dakikaya kadar uzamaktadır. Duygusal-toplumsal gelişimlerinin de hız kazandığı bu dönemde, çocuklar bilinçli güdülenirse bu süre daha da uzayabilir. Öğrenme isteği bu dönemde çok güçlüdür. Çocuklar işbirliğini sevdiği için grup çalışmalarına ilgi duyar, toplumsal duygularını bu yolla pekiştirmiş olurlar.

7.3. Verilerin Toplanması

Araştırma için gerekli veriler iki kaynaktan toplanmıştır. Birincisi ilgili literatür, ikincisi ise öğrenci resimleridir. Araştırmanın problemini oluşturmak, problem alanıyla ilgili durumu ortaya koymak için geniş çaplı bir literatür taraması yapılmıştır. Resim derslerinde alternatif yöntem olarak sunulan “Mozart etkisi” yönteminin öğrenci resimlerindeki yaratıcılık, el becerisi, bireysel çalışma becerilerinin gelişimi üzerindeki etkilerinin belirlenmesinde veri toplama aracı öğrenci resimleridir.

Öğrenci resimleri Afyon TED Koleji I. Kademe 3. ,4. ve 5. sınıf ve II. Kademe 6. sınıf öğrencilerinden resim derslerini Mozart eşliğinde işleyen ve müziksiz işleyen öğrenciler arasından seçilmiştir. I. Kademe 3. ,4. ve 5. sınıf öğrencileri arasından Mozart dinletilerek yaptırılan çalışmalardan 15 adet resim ve müziksiz yaptırılan çalışmalardan 12 adet resim, toplam yirmi yedi adet resim alınmıştır. II. Kademe 6. sınıf öğrencileri arasından Mozart dinletilerek yaptırılmış çalışmalardan üç adet resim ve müziksiz

resim araştırmanın verilerini oluşturmuş ve yorumlanmıştır. Ek'te de her üç aşamaya ait 122 çalışma verilmiştir.

7.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumu

Resim dersini Mozart dinleyerek işleyen ve müziksiz işleyen I. Kademe 3. ,4. ve 5. sınıf ve II. Kademe 6. sınıf öğrencilerinin resimleri, resimsel ölçütler doğrultusunda karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

8. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırma probleminin çözümlenmesi, sanat eğitiminin disiplinler arası işlenebilirliği, Mozart'ın sanat eğitiminde bir yöntem olarak kullanılabilirliği üzerine yapılan uygulamada, veri toplama aracı ile toplanan verilerin karşılaştırmalı olarak çözümlenmeleri sonucunda elde edilen bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir. Resim dersi sırasında Mozart dinleyerek ve dinlemeyerek ders işleyen I. Kademe 3. ,4. ve 5. sınıf ve II. Kademe 6. sınıf öğrencilerinin resimlerinin belirlenen ölçütlere göre değerlendirmesi yapılmıştır.

Çalışmanın uygulama bölümü üç aşama halinde gerçekleştirilmiştir.

1. Aşama *Doğaçlama* aşamasıdır. Çalışmanın bu ilk aşamasında amaç, toplumda kendine yer edinmeye çalışan bu dönem çocuklarının özgür yaratılarına ve tesadüfi becerilerine olanak sağlamaktır. Kullanılan renkli fon kartonları ve boya malzemeleri ile çocuklara yüzey üzerinde olabildiğince özgür oldukları bir çalışma konusu verilmek istenmiştir. Fon kartonları üzerine boya malzemeleri (pastel boya, sulu boya, guaj boya, keçeli kalem vb.) ile boya sıçratmalar, çizgi ve noktalarla çeşitli doku arayışları, kumaş ve ip parçalarıyla üç boyutlu ve dokulu yüzey oluşturmalar ile kağıdın tüm yüzeyinin özgürce kullanılması sağlanmaya çalışılmıştır.

2. Aşama *Kolaj-Düzenleme* aşamasıdır. Doğaçlama aşamasının bir devamı olan bu aşamada birinci çalışmadan, önce temel geometrik formlar, daha sonra geometrik olmayan serbest formlar kesilerek, siyah fon kartonu üzerine yerleştirilmiştir. Yerleştirme esnasında herhangi bir yönlendirme yapılmamış, öğrencilerin kendi istedikleri kompozisyonu oluşturmalarına olanak sağlanmıştır. Burada amaç, Doğaçlama aşamasındaki serbest çalışmanın sistemli bir hale getirilmesi, çocuğun özgür çalışma yaptıktan sonra çalışmayı sistemli hale getirmeyi de becerebilmesidir.

3. Aşamada *Hayvanlar Alemi* konusu verilerek, ikinci çalışmanın ters çevrilmesi ve öndeki yüzeyler dikkate alınmaksızın konuya ilişkin parçalar kesilmesi ve bunların

başka bir siyah fon kartonu üzerine yerleştirilmesi istenmiştir. Kolaj-düzenleme çalışmasının ters çevrilerek kesilmesinde amaç, birtakım tesadüflere de yer verilerek, parçalar arası renk ve yükseklik-alçaklık farklılıklarının bu tesadüflerle yüzeyi zenginleştirmesini, çocuğun keşfettiği bu farklılıklardan sevinç duymasını sağlamaktır.

Tüm bu aşamaların bir de genel amaçları vardır. Kas gelişiminin ve kaslar arası eşgüdümün arttığı bu dönemde çocuğun kesme, katlama, yapıştırma gibi uğraşlarla el becerisini geliştirmesinin sağlanması, çocukların bireysel çalışma becerisi ve grup anlayışlarını benimsemeleri, resim-müzik ilişkisini erken yaşta, müzikli bir yaşantıyla kurmaları, sorumluluk bilincini geliştirmeleri ve çeşitli malzemeleri resim dersinin malzemeleri içerisine katma yaratıcılığını kazanmalarına çalışılmıştır.

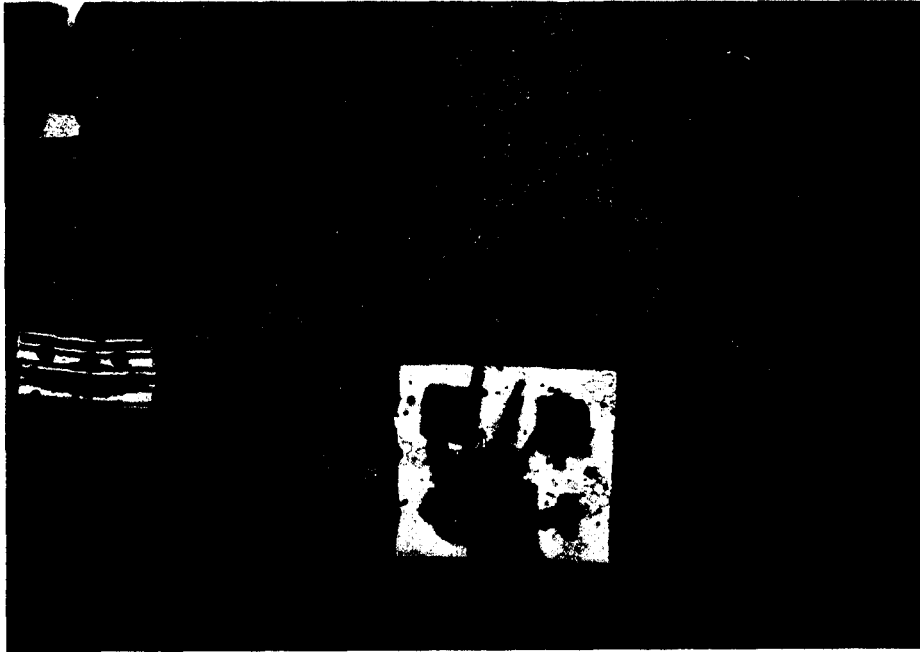
Çalışmanın merkez noktasını, çalışma süresince ikiye bölünen gruplardan birine Mozart'ın piyano sonatlarının (Sonata in A Minör, Sonata in A Major, Sonata in C Major, Sonata in D Major, Minuet in D Major) dinletilmesi oluşturmaktadır. Diğer grup müziksiz olarak çalıştırılmıştır. Elde edilen bulgular Mozart eşliğinde uygulanmış ve müziksiz uygulanmış şeklinde iki grup halinde ve her öğrencinin üç çalışması sıralanarak yorumlanmıştır.

Müziğin zihinde ve yaşantıda sürekliliğinin amaca ulaşılmasında önemli olduğu bulgularından yola çıkılarak çalışma altı haftalık birbirini takip eden bir süreçte yayılmıştır. Müzikli ve müziksiz olarak iki gruba ayrılan öğrencilerin belirlenen kısmı altı hafta boyunca Mozart'ın piyano sonatlarını dinleyerek, diğer grup bu sürede hiç müzik dinlemeyerek ders işlemiştir.

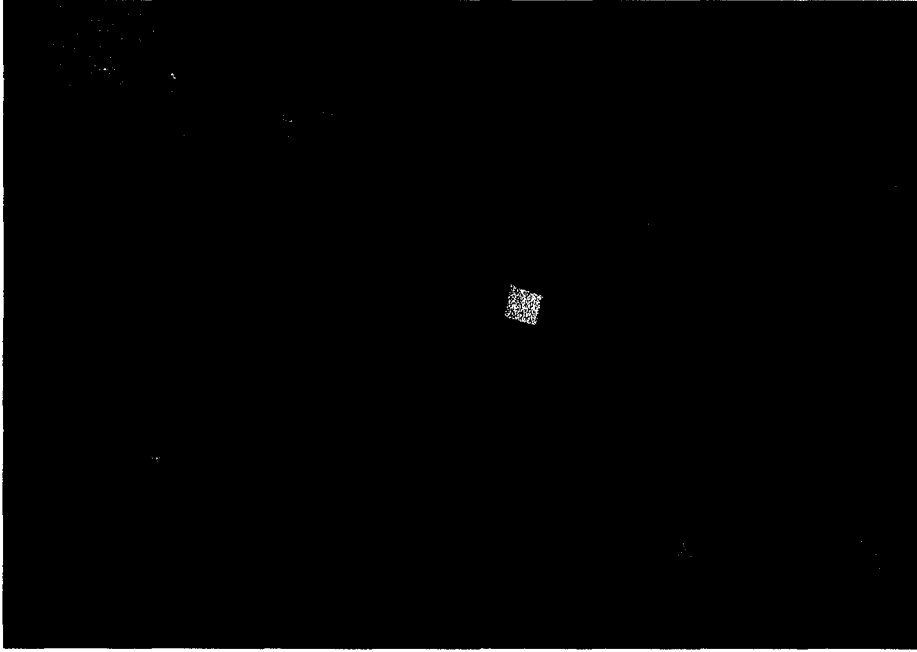
Yapılan çalışmalar son bölümde Mozart eşliğinde doğaçlama çalışmaları, Müziksiz uygulanmış doğaçlama çalışmaları, Mozart eşliğinde kolaj-düzenleme çalışmaları, Müziksiz uygulanmış kolaj-düzenleme çalışmaları, Mozart eşliğinde "hayvanlar alemi" konulu çalışmalar, Müziksiz uygulanmış "hayvanlar alemi" konulu çalışmalar başlıklarıyla gruplanarak verilmiştir.

8.1. Resim derslerinde “Mozart etkisi” yöntemi kullanılarak Mozart dinletilerek ve dinletilmeyerek çalışma yaptırılan 3. sınıf öğrenci resimlerinin değerlendirilmesi

Serbest çalışma olarak nitelendirilen ilk çalışmada (Resim6), müziğin özgür ifade ortamı sağladığı ve içsel bir takım yaratıları desteklediği gerçeğinden yola çıkılarak *doğaçlama* yoluyla yüzey üzerinde renkli müdahaleler yapılması beklenmiştir. Renkli ve çeşitli malzemelerle yapılmış bu doğaçlama örneğinde, sistematik bir eğilim ve renk olarak birbirine yakın yaklaşımlar göze çarpmaktadır. Resmin en açık lekeleri merkezdedir. Ritim sadece boya sıçratmalarda dikkatimizi çeker. Ancak resmin bütününde bir uyum söz konusudur. Renkler, lekelerin yönelişleri ve parçalar arası ilişkilerde bir simetri göze çarpmaktadır. Oldukça sistemli yerleştirilen parçalar arasında merkeze yakın bir konumdaki beyaz kumaş parçası çalışmanın en açık alanıdır. Farklı malzeme kullanımı dikkat çekmektedir. Boyalar, renkli kağıtlar, ip ve kumaş parçaları, düğmeler, hazır malzemeler, çalışmayı hem renk hem de biçim açısından zenginleştirmiştir. Somut nesnelere yanı sıra, soyut renksel ve lekesele yaklaşımlar da algılanmaktadır.

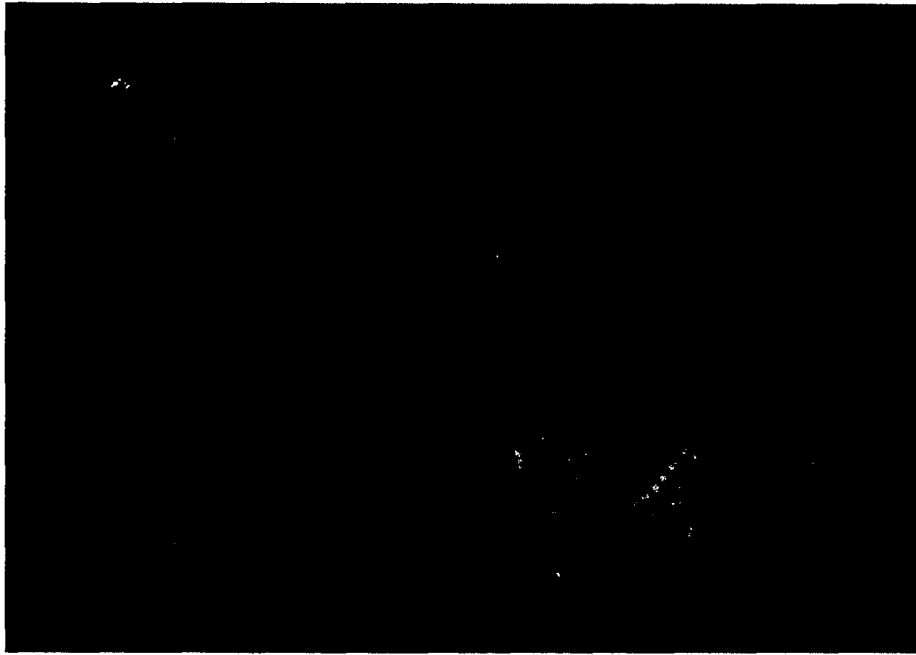

Resim 6. 9 yaş. Mozart eşliğinde uygulanmış, Doğaçlama Çalışması (50x70)

Resim 7. 9 yaş. Mozart eşliğinde uygulanmış, Kolaj-Düzenleme (50x70)

Resim7 birinci çalışmanın devamı niteliğindedir. Serbest malzemeyle yapılan doğaçlama çalışmaları önce temel geometrik formlar,sonraki aşamada serbest formlar halinde kesilerek siyah yüzeye anlık hislerle yerleştirilmiştir. Kolaj-geometrik düzenleme olarak adlandırılan ikinci çalışmada Resim6'da resmin bütünleyici ögesi olan renk ögesi parçalar halinde yüzeye yayılarak, farklı dağılımlar ve renk geçişleri elde edilmeye çalışılmıştır. Merkezden dağılan bir kompozisyon düzenlemesi vardır. Geometrik formlar simetri kaygısıyla yerleştirilmiş, tüm yüzey değerlendirilmeye çalışılmıştır. Birinci çalışmadaki lekesele algılar, burada daha simetrik ve dengeli algılanmaktadır. Dinletilen Sonatların ritimsel farklılıklarının fazla olmadığı bu aşamada çocuk, dinlediği müzikten çok, bağlı kaldığı geometrik formların düzgünlüğüne dikkat etmektedir. Ancak yine de yüzey üzerindeki parçalar arasında seyreden bir ritimden söz etmek mümkündür. Çalışmadaki eşit dağılımları bozan büyük turuncu lekeler bulunmaktadır.

Resim 8. 9 yaş. Mozart eşliğinde uygulanmış, Hayvanlar Alemi (50x70)

Resim 8'de hayvanlar alemi konusu verilerek çalışmanın soyut-geometrik seyri somut yönde değiştirilmiştir. Böylece içsel yaratılarını dışa vurabildikleri doğaçlama çalışması, el becerilerini geliştirmesi ve kompozisyon algılarının ölçülmesi amacındaki kolaj çalışması ve son olarak da somut bir konu ile imgesel algılarını dışa vurmaları sağlanmaya çalışılmıştır. Çalışmada göze çarpan en önemli unsur, hayvan figürlerinin gerçek mekan algısına göre bir yer çizgisi düşünülerek yerleştirilmiş olmasıdır. Hayvanlar arasında gerçeğe yakın bir oran dengesi kurulmaya çalışılmıştır. Parçalar ve renkler tesadüfi lekeler oluşturmuş, siyah alan üzerinde miktar bakımından kendiliğinden bir denge kurmuştur. Hayal gücü ve gerçek dünyanın birbiriyle ilişkisini açıklayan çalışmada, hayvan formlarındaki gerçeğe yakınlığa rağmen, doğada olmayan bir ağaç formu da bulunmaktadır. Bu da çocuğun doğadakileri birebir yansıtma kaygısının yanında, kendi dünyasından da kesitler sunduğunun göstergesidir.

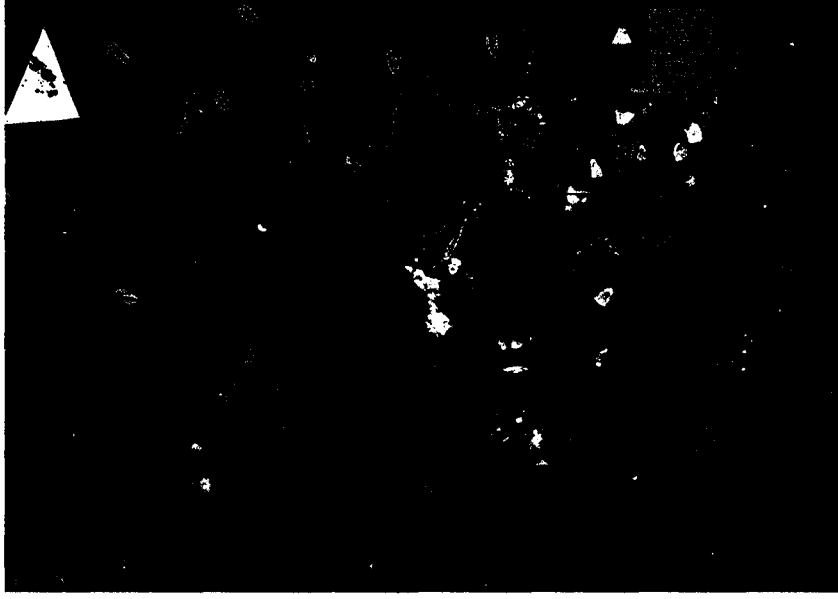
Çocuğun dünyasında farklı renk ve formlarla anlamlandırıldığı hayvanlar hiç olunmadığı kadar özgür yansıtılmıştır. Müziğin sürekliliği, üç birbirini takip eden çalışmayla desteklenmiş, çocukların çalışma esnasında hem müzikten hem de konudan kopmamaları sağlanmaya çalışılmıştır.

Resim 9. 9 yaş. Mozart eşliğinde uygulanmış, Doğaçlama Çalışması (50x70)

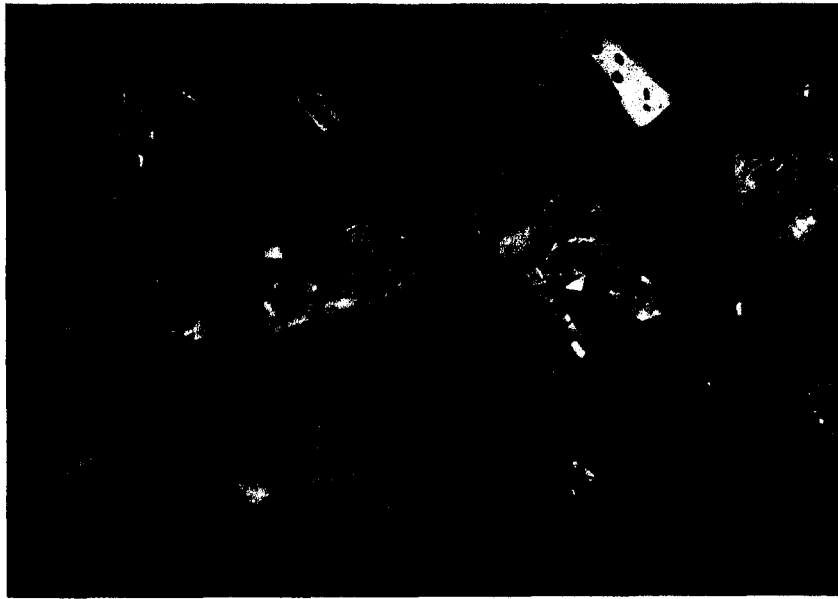
Resim 9'da elle yapılan darbeler, yoğun boya müdahaleleri ve kumaş parçalarıyla renk ve biçimsel lekeler oluşturulmuştur. Resimde çapraz bir denge sağlayan beyaz blok, çocuktan beklenen merkezi kompozisyon anlayışının değiştiğini göstermektedir. Darbeler gelişigüzel kalsa da müziğin ritimsel tesadüfleri fark edilebilmektedir. Boya yoğunlukları ve ezilmeleri yüzeye noktasal darbelerle müdahale edildiğini göstermektedir. Oldukça özgür darbelerin ve renk vuruşlarının göze çarptığı çalışmada hakim renk zemin rengidir. İp kullanılarak oluşturulan kırmızı leke, yüzey üzerinde çizgisellik adına algıladığımız önemli bir ayrıntıdır. El formu oldukça fazla kullanılmıştır. Bu da çocuğun el yeteneklerini farklı boyuta taşımasına işaret eder.

Çalışmada özellikle sol ve sağ köşelerde bir yoğunluk göze çarpmaktadır. Burada matematiksel bir denge gözümüze çarpmaktadır. Renk konusunda bir ayırım yapılmamış, renkler gelişigüzel seçilmiş ve uygulanmıştır.

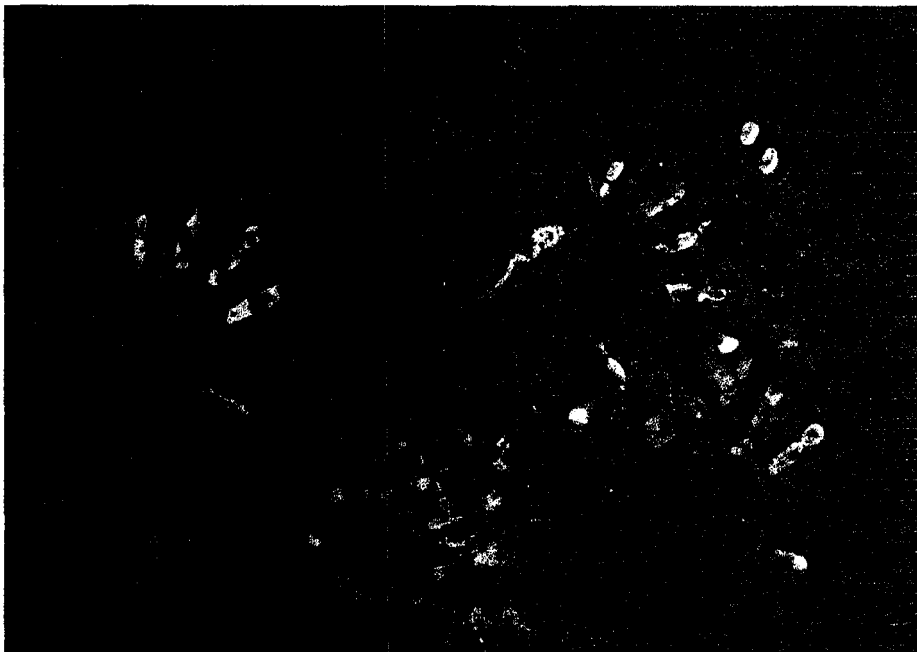
Resim 10. 9 yaş. Mozart eşliğinde uygulanmış, Kolaj-Düzenleme (50x70)

Çalışmanın kolaj-geometrik düzenleme aşamasında (Resim10) doğaçlama çalışmasının yanısıra farklı renkli parçalar da kullanılmıştır. Noktasal vuruşlarla müziğin etkisi ifade edilmiştir. Geometrik düzenlemelerde bir asimetri, noktasal vuruşlarda ise simetri hakimdir. Düzenleme merkeze doğru yoğunlaşmıştır. Belli bir renk hakimiyeti yoktur ancak formlardaki farklı yön kullanımları çalışmayı simetri dengesinden kurtarmıştır. Sık seyrek ilişkisi kurulmaya çalışılmış, yüzeyde bunu anlamamızı sağlayan bir takım yoğunluklar oluşturulmuştur.

Resim 11. 9 yaş. Mozart eşliğinde uygulanmış, Hayvanlar Alemi (50x70)

Çalışmanın üçüncü aşamasında (Resim11) yüzey kullanımı daha sistemli, parçalar yön ve denge unsuru bakımından oldukça uyumludur. Parça büyüklükleri, renk unsuru ve tesadüfi lekeler çalışmanın hem somut hem de soyut yanlarını ortaya çıkararak, parçalar arasındaki tamamlanmamış kısımları gözün tamamlaması için ortam yaratmıştır. Dokusal çözümler düz satırlarla desteklenerek gözün dinlenme noktalarını oluşturmuştur. Geometrik formlarla biçimlendirilen hayvan formları birbirlerine oranları bakımından dengeli görünmektedir. Doğaçlama çalışmasından gelen zengin dokular formların üç boyutluluk oranını arttırmaktadır.

Resim 12. 9 yaş. Mozart eşliğinde uygulanmış, Doğaçlama Çalışması (50x70)

Resim 12'deki renkli noktasal darbeler ve noktaları birbirine bağlayan kıvrımlı çizgiler çalışmanın merkezinde yoğunlaşmış, adeta hızlanan yağmur damlaları gibi sık-seyrek, hızlı-yavaş ilişkiler kurmuştur. Müziğin ritimsel hareketliliğinden faydalanılarak, dışavurumcu bir izlenim çizilmiştir. Noktasal yoğunluk yüzeyin merkezinde toplanmıştır. Daha önce gözlemlenen merkezi kompozisyon anlayışının dışına çıkılamamışsa da yüzeyde dengeli bir dağılım algılanmakta, bu da gözü hareketli noktalardan koparıp boş alanlara kaydırmaktadır. Zemin renginin de boyaların da parlak renklerde olması gözü yormaktadır.

Resim 13. 9 yaş. Mozart eşliğinde uygulanmış, Kolaj-Düzenleme (50x70)

Resim 13'te ritimsel renklilik bakımından daha yaratıcı bir kompozisyon, renk dengesi, küçük-büyük parça ilişkisi ve form farklılıkları ortaya konmuştur. Yüzeyle ustaca serpiştirilmiş renkli geometrik formlar maddesel birtakım algı arayışları içinde olmamızı sağlamaktadır. Yüzeyle zıt yönlerdeki parçalar ritim duygusunu oldukça iyi vermiştir. Yan yana gelen renk zıtlıkları çalışmayı daha zenginleştirmiştir. Çalışmada oldukça başarılı bir parça-bütün ve denge ilişkisi göze çarpmaktadır. Parçalar arasında hafif fırça geçişleriyle yapılmış gri değerlerdeki hareketli ve sürekli çizgiler, geometrik bölüntülerle yüzey arasındaki bağlantıyı sağlamaktadır. El hakimiyeti ve kompozisyon başarısıyla lekesel bir tutarlılık sağlanmıştır.

Bu çalışmanın ilk aşaması olan doğaçlama çalışmasında buradaki gibi sistemli bir iletişim görülmemektedir. Siyah zemin parlak renklerden oluşan çalışmayı toparlamıştır. Çocuğun elinden çıkan kaygısız ve plansız fırça vuruşları ve boya lekeleri, çok renklilik sayesinde hareket kazanmıştır.

Resim 14. 9 yaş. Mozart eşliğinde uygulanmış, Hayvanlar Alemi (50x70)

Resim 14'te dağınık bir yüzey kullanımı, birbirine yakın parça büyüklükleri gözlenmiştir. Önceki çalışmada varolan ritimsel zenginlik bu çalışmada somut formların arasına sıkışıp kalmıştır. Resim 13'teki denge unsuru yerini simetrik ve kaygılı bir dağılıma bırakmıştır. Ancak yine de parçasal özellikler göz önüne alındığında çarpıcı tesadüflerin ortaya çıktığı görülmektedir.

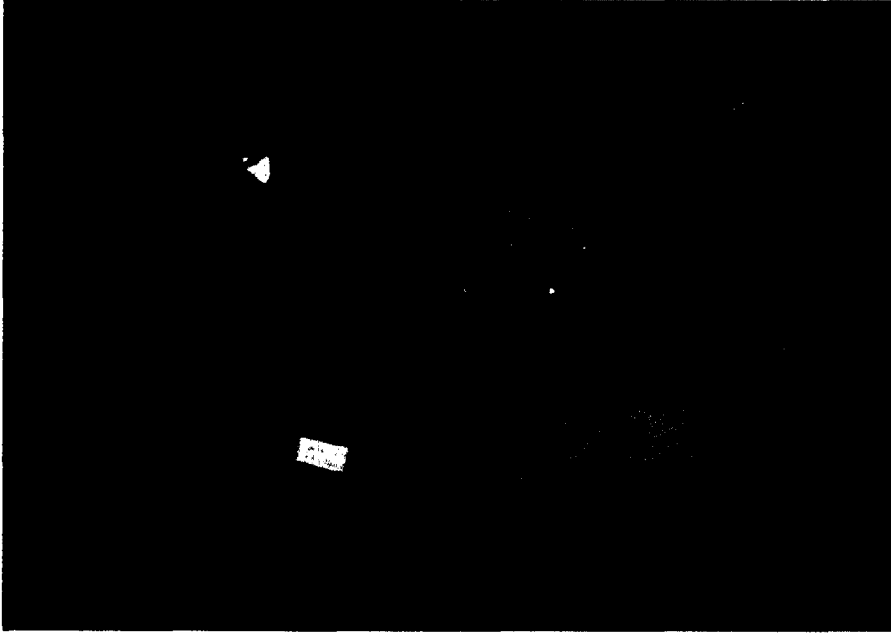
Resim 15. 9 yaş. Müziksiz uygulanmış, Doğaçlama Çalışması (50x70)

Müziksiz bir ortamda yapılan çalışmada (Resim15) yer yer noktasal vuruşlar yanı sıra geometrik dağılımlar bulunmakta bu da, bitmemiş izlenimi veren çalışmada durağanlık izlenimi yaratmaktadır. Çalışmada hakim renk, hakim form vb ritimsellik yaratan aykırılıklar yoktur. Zemin rengi oldukça parlaktır. Sessizliğin, durulma olarak yansıdığı çalışma belli bir form ve denge arayışında olunmadığını göstermektedir.

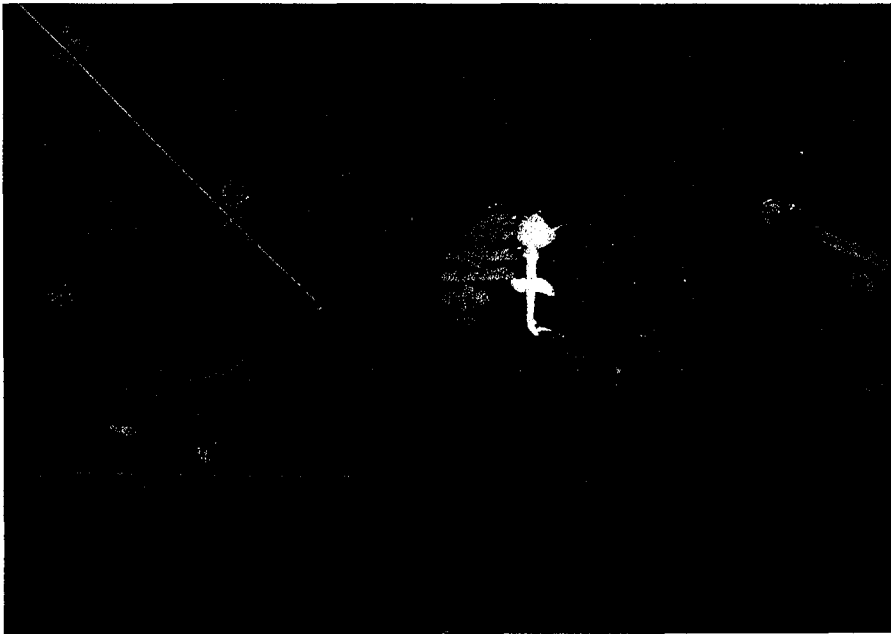
Resim 16. 9 yaş. Müziksiz uygulanmış, Kolaj-Düzenleme (50x70)

Resim 16'da bu serbestlik ve kaygısızlık izlenimi doğuran kompozisyon ve denge anlayışı yeniden karşımıza çıkmaktadır. Merkezde bir yoğunlaşmanın, tek renk hakimiyetinin, parçalar arası oransal eşitliklerin olduğu bir dağılım görülmektedir. Birinci çalışmadaki yapısal soldan sağa yöneliş burada da bulunmaktadır. Yüzey bütünüyle doldurulmamış, doluluk hissi belli bölgelerde geçerli olmuştur.Parça büyüklükleri hemen hemen eşittir. Bu da beraberinde simetriyi getirir. Müzikteki ritimsellik burada hiçbir şekilde kendini göstermez. Ancak diyagonal bir diziliş vardır. Farklı malzeme ve renk kullanılmamıştır.

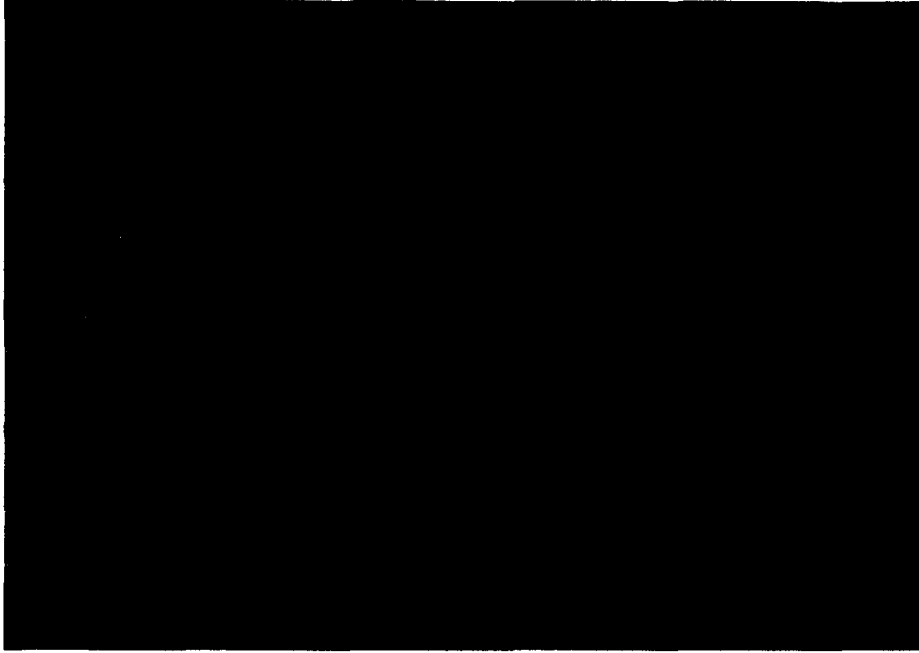
Resim 17. 9 yaş. Müziksiz uygulanmış, Hayvanlar Alemi (50x70)

Üçüncü çalışmada (Resim17) önceki iki çalışmada algılanan soldan sağa yönelik durağan formlara hareket katan tek öğedir. Renkten çok, formun ön planda olduğu bu çalışmada büyük-küçük ilişkisi ilk defa kurulmuştur. Yüzey oldukça dengeli kullanılmıştır. Merkezdeki hayvan formu hem kağıdı hem de diğer hayvan formlarını birbirine bağlamış, en büyük, koyu leke olarak karşımıza çıkmıştır.

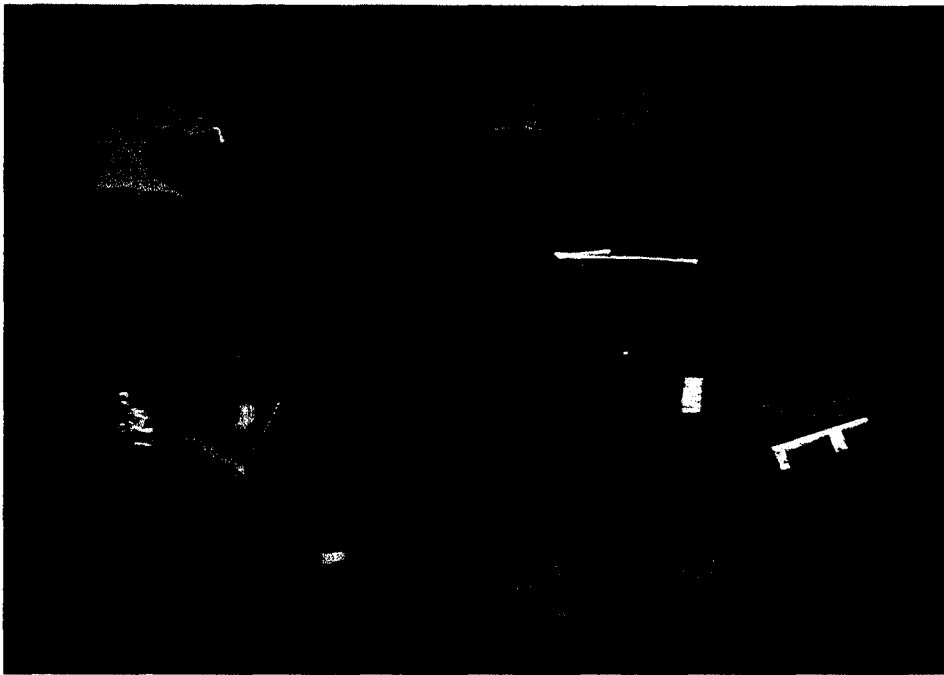
Resim 18. 9 yaş. Müziksiz uygulanmış, Doğaçlama Çalışması (50x70)

Resim 18’de yüzey üzerine gelişigüzel uygulanmış fırça darbeleri ve çizgisel birtakım öğeler bulunmaktadır. Kumaş ve ip parçaları kullanılmasına rağmen, yüzeyde üç boyutluluk algısını oluşturan tek öğe kağıdın sağ bölümündeki kumaş rulosudur. Dokusallık çok fazla yoktur. Lekesel etkileri de yok denecek kadar azdır. Rasgele uygulanmış izlenimi veren noktalar, hareketli çizgisel öğeler arasındaki kopukluğu dengeleyemeyecek kadar yetersizdir.

Resim 19. 9 yaş. Müziksiz uygulanmış, Kolaj-Düzenleme (50x70)

Resim 19’da önceki çalışmadan parçalar kesilerek yapılmış, büyüklükleri birbirleriyle orantılı geometrik formlar bulunmaktadır. Yüzeğe dağınık ve plansız yerleştirilmiş izlenimindeki parçalarda büyük-küçük dengesi gözetilmemiştir. Ancak siyah zemin üzerindeki parlak renkli bu yerleştirmeler dikkat çekici ve bu bakımdan etkileyicidir. Kağıdın dört köşesi özellikle kapatılmış, resimde çerçeve alanı olarak düşünülebilecek bir boşluk bırakılmamıştır. Doku etkisi sadece doğaçlama aşamasında fon kağıdı üzerinde yapılan müdahalelerle sınırlı kalmıştır. Çalışmada ritimsel bir düzenden, yaratıcı bir doku oluşumundan, bilinçli bir kompozisyon algısından bahsedilememektedir.

Resim 20. 9 yaş. Müziksiz uygulanmış, Hayvanlar Alemi (50x70)

Resim 20’de kolaj-düzenleme aşamasındaki çalışmaya benzer bir yaklaşım görülmektedir. Yüzey yine bütünüyle kullanılmaya çalışılmıştır. Tesadüfi parçaların etkisiyle, lekeler miktar olarak daha az ya da çok dağılabilmıştır. Hayvan formları gayet basit ama çocuk resimlerindeki anlatım düşünüldüğünde, özür. Siyah alanlar derinlik hissini vermekte, hayvan figürlerini yüzeyden kopararak üç boyutlu algılanmasını sağlamaktadır. Bu çalışmada da ritimsel bir dağılım, belirgin bir parça-bütün ilişkisi ve yaratıcı hayvan figürlerinden söz edilememektedir.

Doğaçlama çalışmasının ve kolaj-düzenlemenin tek yüzey üzerinde kompoze edildiği ve son aşama olarak değerlendirilen son çalışmada önceki çalışmalardan daha dengeli bir dağılım olduğu söylenebilir ancak, tek renklilik dolayısıyla renkler arası bir zenginlikten söz edilememektedir.

Resim 21. 10 yaş. Mozart eşliğinde uygulanmış, Doğaçlama alışması (50x70)

8.2. Resim derslerinde “Mozart etkisi” yöntemi kullanılarak Mozart dinletilerek ve dinletilmeyerek çalışma yaptırılan 4. sınıf öğrenci resimlerinin değerlendirilmesi

Mozart dinletilerek yaptırılan çalışmada (Resim21) izgisel bir hareketlilik görölmektedir. Parlak rengin üzerine atılan koyu renk darbelerle biraz da olsa açık-koyu ilişkisi kurulmuştur. Müdahaleler yüzeyin belli yerlerinde yoğunlaşmış, yer yer seyrekleşerek boşluk-doluluk hissi yaratmıştır. Müziğin ritimsel etkilerinin gittikçe karmaşıklaşan çizgi-renk ve doku ilişkisinde göröldüğünü söyleyebiliriz. Çalışmada belirgin bir kompozisyon anlayışı yoktur ancak yer yer bırakılan boşluklar gözün dinlenme alanlarını oluşturmuştur.

Çalışmanın ikinci aşamasında (Resim22), önceki resimde olduğu gibi bir karmaşadan söz etmek mümkündür. Hareketli irili ufaklı parçalar, renk çeşitliliği, simetri ve asimetri, yüzeyin özellikle sol bölümünde görölmektedir. Aykırı geometrik formlar, üzeri boya malzemeleriyle müdahale edilerek çalışma hem renkli hem de hareketli kılınmıştır. Ancak, önceki çalışmada varolan sistemli dağılım yerini karmaşaya bırakmıştır.

Resim 22. 10 yaş. Mozart eşliğinde uygulanmış, Kolaj-Düzenleme (50x70)

Çalışmanın son aşamasında (Resim23) hayvan formunda birleştirilen renkli parçalar farklı kompozisyonlar oluşturmuştur. Değişik hayvan formları, farklı biçim arayışları, parça-bütün uyumu çalışmayı etkili kılmıştır. Yüzey değerlendirmesi de diğer aşamalardaki gibi dengelidir denebilir. Kesme yapıştırımların yanı sıra, boya müdahaleleri de yapılarak üç boyutluluk etkisi arttırılmaya çalışılmıştır.

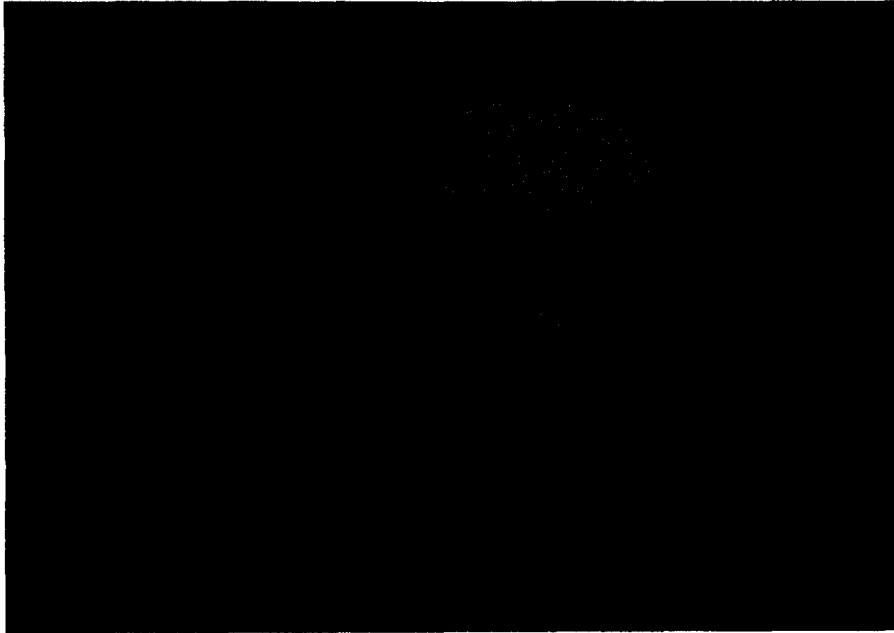

Resim 23. 10 yaş. Mozart eşliğinde uygulanmış, Hayvanlar Alemi (50x70)

Resim 24'te rasgele darbeler, somut çiçek formları, bilinçsiz bir kompozisyon algısı görülmektedir. Çalışmanın üst kısmında yer alan koyu leke, motifi itibariyle ritmi ve koyu lekeyi sağlamış, onun dışındaki alanlar sadece renksel darbe kaygısıyla şekillenmiştir. Müziksiz ortamda yapılan çalışmada ritim, bilinçli bir kompozisyon, dengeli bir renk seçiminden bahsedilemez.

Resim 24. 10 yaş. Müziksiz uygulanmış, Doğaçlama Çalışması (50x70)

Resim 25. 10 yaş. Müziksiz uygulanmış, Kolaj-Düzenleme (50x70)

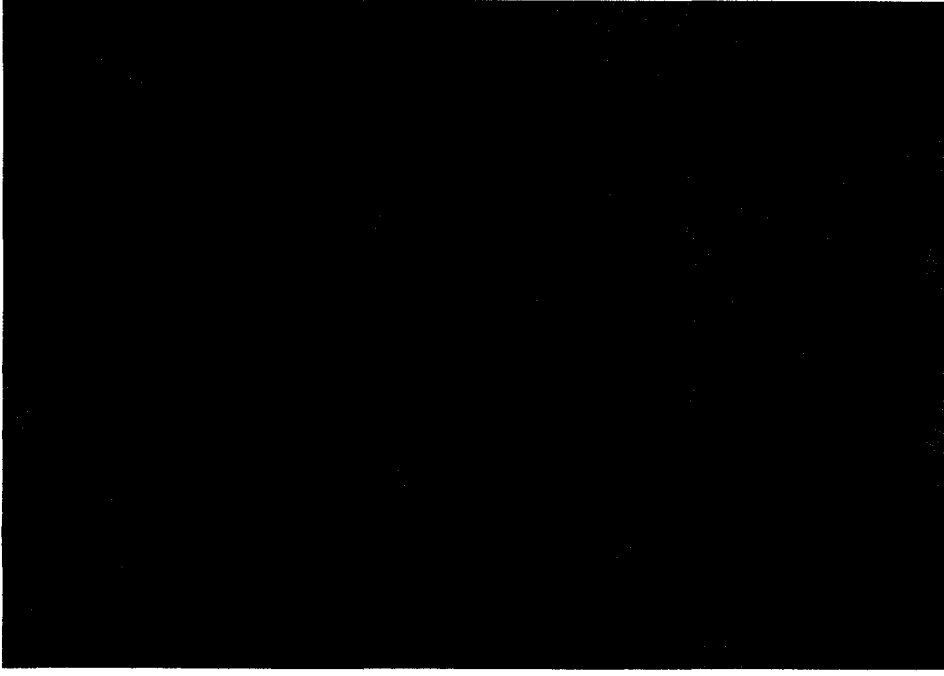
Çalışmanın kolaj- düzenleme aşamasında (Resim25), büyük-küçük zıtlıklarının belirgin kullanılmadığı, kompozisyon kaygısı güdülmeksizin yüzeye serpiştirilmiş, renk zenginliği olmayan bir görünüş bulunmaktadır. İlk çalışmada dikkati çeken büyük ritimli leke, burada değersiz bir hal almıştır. Kesilen parçalar olabildiğine dikkatsiz yerleştirilmiş, denge unsuru ortadan kalkmıştır. Monoton renk, cansız bir görünüm katmıştır. Parçalar özensiz kesilmiş, bu da simetri algılamasını güçleştirmiştir.

Resim 26. 10 yaş. Müziksiz uygulanmış, Hayvanlar Alemi (50x70)

İkinci çalışmadaki tutuk ve dağınık yapılanma, resim26'da da görülmektedir. Çok da özel olmayan hayvan formları, yüzeye neredeyse eşit dağıtılmış küçük parçalar bulunmaktadır. Siyah parçalar derinlik ve üç boyutluluk hissi veren önemli ayrıntılar olmuştur. Küçük parçaların kullanımıyla yüzeyde bir çeşitlilik oluşmuştur. Sol üstteki kelebek formu yön, doku ve renk itibariyle çalışma yüzeyi üzerinde diğerlerinden daha etkili, hareketli, yön aykırılığı sebebiyle farklı bir görünüm oluşturmuştur.

8.3. Resim derslerinde “Mozart etkisi” yöntemi kullanılarak Mozart dinletilerek ve dinletilmeyerek çalışma yaptırılan 5. sınıf öğrenci resimlerinin değerlendirilmesi

Resim 27. 11 yaş. Mozart eşliğinde uygulanmış, Doğaçlama Çalışması (50x70)

Resim 27’de diğer doğaçlama çalışmalarından çok farklı bir algılama söz konusudur. Yüzey üzerinde boya sıçratmalarla elde edilen figüratif etkiler, çeşitli yoğunlaşma ve seyrelmeler bulunmaktadır. Hareket halindeki insan formlarını andıran, yer yer karmaşıklaşan lekesele bir denge sağlanmıştır. Tek renk kullanılmış olsa da belirgin bir müzik etkisi ve oldukça yaratıcı bir lekeselelik bulunmaktadır. Müziğin ritminin rahatlıkla algılandığı, dans eden insanlara benzeyen sistemsiz hareketli yapılar vardır. Sıçratmalardaki yön farklılıkları, lekelerin oransal çeşitlilikleri, yakın-uzak ilişkileri çalışmayı yaratıcı değerlendirmemize sebep olmaktadır. Tesadüflerin de farklı etkilere sebep olduğu yüzey üzerinde oldukça hoş bir dağılım ve lekesele kompozisyondan söz edilebilir. Soyut figüratif algılar, insan ilişkilerini andıran renk ve doku etkileri yüzeydeki hareketi somut gerçeklerle birleştirmemizi sağlar.

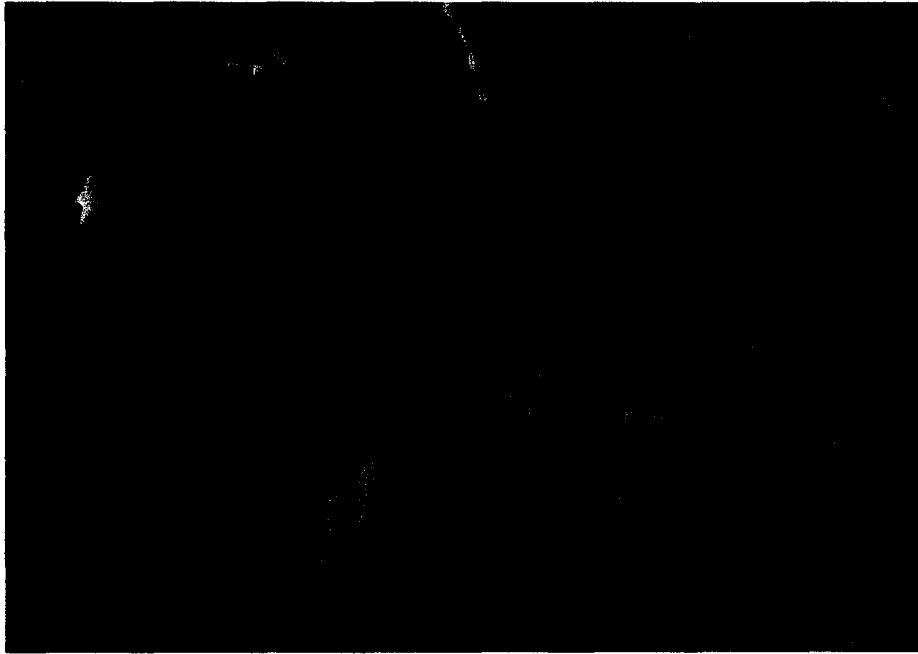
Resim 28. 11 yaş. Mozart eşliğinde uygulanmış, Kolaj-Düzenleme (50x70)

Doğaçlama çalışmasının devamı olan Resim 28’de irili ufaklı formlar, yön farklılıkları, çeşitli renk birliktelikleri ile yüzey alabildiğine doldurulmuştur. Müzikteki ritimsellik ve renkten, burada fazlasıyla bulunmaktadır. Yüzeğe dağılım gayet dengeli, renk çeşitliliği belirgin ve parçalar arası yön ilişkileri oldukça düzenlidir.

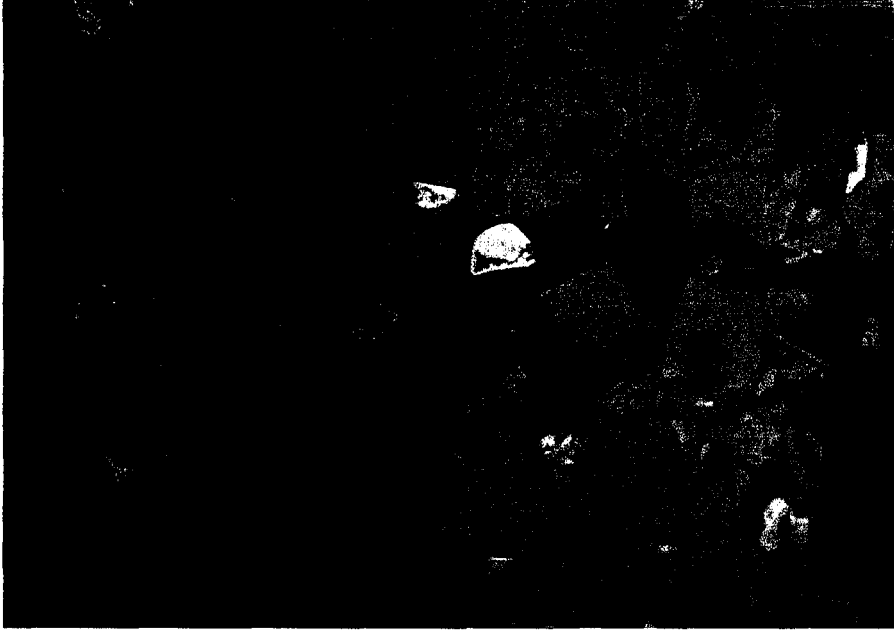
Resim 29. 11 yaş. Mozart eşliğinde uygulanmış, Hayvanlar Alemi (50x70)

Resim 29'da hayvan formlarından daha çok öne çıkan, formsal bir denge, parçalar arası oran-orantı ilişkisi, başarılı bir yüzey kullanımı ve dengeli renk dağılımı dikkati çeker. Merkezde yoğunlaşan renkli formların üzerine kurgulanmış yay şeklindeki parça, resmi son derece dengeli bir hale getirmiştir. Müzikteki esnetmeler, iniş-çıkışlarla bağdaştırabileceğimiz dengeli yaylanmalar yüzeyde zengin bir yapılanma oluşturmuştur. Parçalar üzerindeki rastlantısal kesilmeler hem renklilik hem de üç boyut bakımından zengin bir lekesel değer taşımaktadır. Oldukça yaratıcı bir ifade anlayışı görülmektedir.

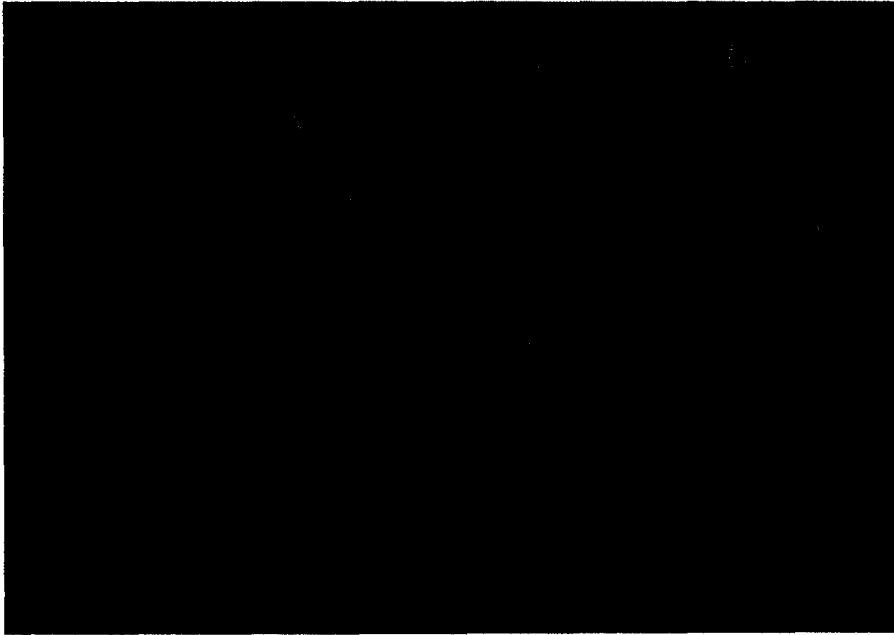
Resim 30. 11 yaş. Müziksiz uygulanmış, Doğaçlama Çalışması (50x70)

Resim 30'da yüzeye simetrik olarak yayılmış, rasgele uygulanmış çizgi, leke ve boya sıçratmalar vardır. Bölüntüler halinde serpiştirilen, doğadan gelen çiçek, yaprak formları, somut anlayıştan çok da uzaklaşamadığının bir göstergesidir. Denge yoktur. Kopuk parçalar, ritim duygusunu yaşamamızı engeller. Belirli bir kompozisyon kurma çabası görülmez. Lekeler oldukça plansız oluşturulmuştur. Yüzey oldukça doludur. Belirli bir renk anlayışı yoktur. Karmaşık renkler ve formlar doku etkisi oluşturmaktadır.

Resim 31. 11 yaş. Müziksiz uygulanmış, Kolaj-Düzenleme (50x70)

Resim 31'de daha dengeli bir yayılma vardır. Yüzey tüm hatlarıyla kullanılmıştır. Bölünmeler net algılanmamakla beraber, renk ve form farklılıklarından kaynaklanan bir hareketlilik gözü rahatsız eder. Aşırı hareketli bu yapı, bir noktadan sonra dikkati dağıtmakta, geometrik formlardaki keskinlikler leke ögesinin sınırlarını belirlemektedir. Ancak sistemli bir leke oluşumundan rahatlıkla söz edilebilir.

Resim 32. 11 yaş. Müziksiz uygulanmış, Hayvanlar Alemi (50x70)

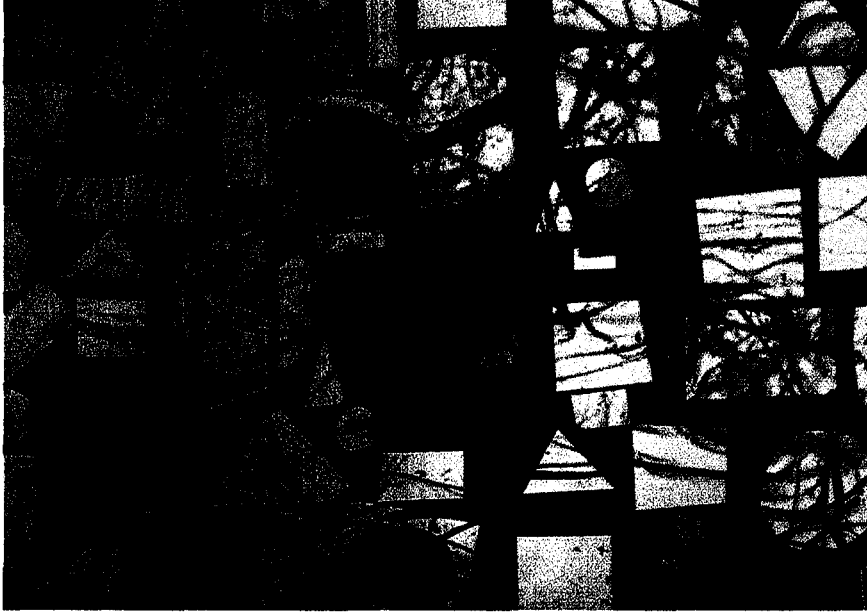
Resim 32’de ikinci çalışmada elde edilen formların somut nesnelere dönüştürülmesi temelinden çıkan üçüncü çalışma önceki iki çalışmadan daha sistemli ve simetrik yapıdadır. Hayvan formları birbirine yakın büyüklük ve özellikte olup, yüzey üzerine yerleştirilmelerinde de bir özellik aranmamıştır. Renkli parçalar hayvan formlarını hareketlendirmişse de, yatay simetri gözü rahatsız etmekten geri kalmamıştır.

8.4. Resim derslerinde “Mozart etkisi” yöntemi kullanılarak Mozart dinletilerek ve dinletilmeyerek çalışma yaptırılan 6. sınıf öğrenci resimlerinin değerlendirilmesi

Resim 33’de, resim 27’de olduğu gibi figüratif, çizgisel ve noktasal leke değerleri görülmektedir. Merkezde oldukça serbest bir hareketle verilmiş, yaratıcı bir insan figürü algılanmaktadır. Müziğin ritimsel değerlerini algılayabileceğimiz sık-seyrek, açık-koyu ilişkileri algılanmaktadır. Çizgisel ağırlıklı çalışmada hareketi ve soldan sağa yükselen hareket yönünü algılamak gayet mümkündür. Renk seçiminde dengeli bir uyum söz konusudur. Oranlar olabildiğine eşit ayarlanmış, yoğunluk hissi koyu çizgi hareketleriyle verilmiştir. Kompozisyon bakımından değerlendirildiğinde, merkezde bir yoğunlaşma olmasına rağmen lekelerin yüzeye dağılma şeklinden bilinçli bir kompozisyon algısı olduğu söylenebilir.

Resim 33. 12 yaş. Mozart eşliğinde uygulanmış, Doğaçlama Çalışması (50x70)

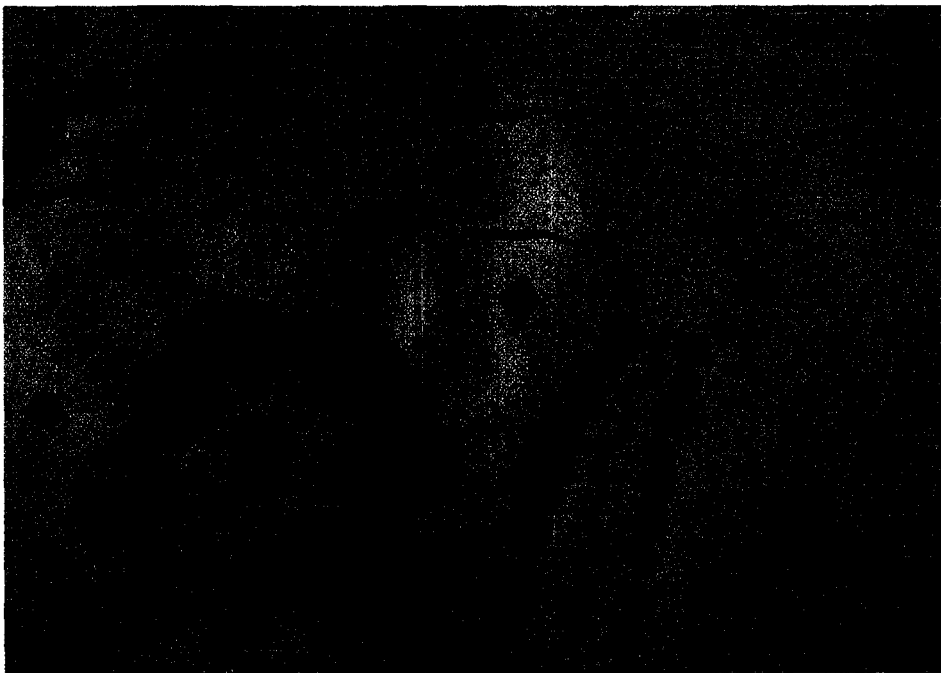
Resim 34. 12 yaş. Mozart eşliğinde uygulanmış, Kolaj-Düzenleme Çalışması (50x70)

Resim 34'te, resim 33'te olduğu gibi bir ahenk ve ritim duygusunu algılamak zordur. Burada gayet sistemli bir yerleştirme, parça-bütün ilişkisinde bir tutarlılık ve az renk kullanımı vardır. Geometrik formlar düzgün ve yön bakımından da hareketsizdir. Merkezde denge unsurunu algılatan büyük kırmızı leke, aralardaki aynı renkte küçük lekelerle desteklenmiştir.

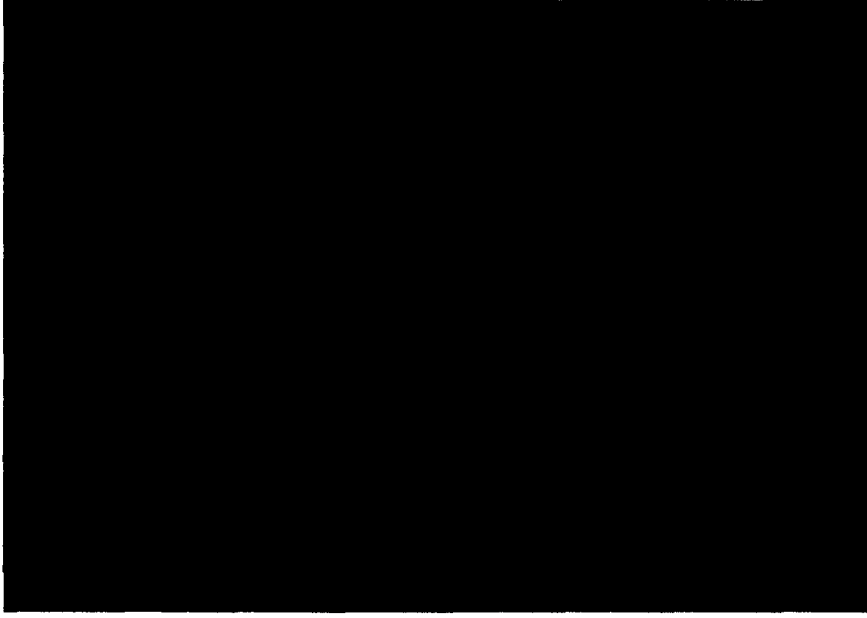
Resim 35. 12 yaş. Mozart eşliğinde uygulanmış, Hayvanlar Alemi (50x70)

Resim 35'te yine ritim ve hareket göze çarpmaktadır. Hayvan formlarından çok, geometrik bir kompozisyonu algılatan bu çalışmada da ilk çalışmadaki gibi figürün belli belirsiz algılanması vardır. Yine kırmızı bir leke ve onu destekleyen küçük kırmızı lekeler yüzeye gayet akıllıca yerleştirilmiştir. Farklı renk kullanımı çok fazla olmasa da biçimsel farklılıkların ve parça büyüklüklerindeki zıtlıkların yeterli bir doluluk sağladığı söylenebilir. Çalışmanın üst kısmındaki yoğunluk bize denge unsurunu fazlasıyla verir. Yukarıdan aşağıya oransal bir çözülme vardır. Boşluk-doluluk bakımından gözü yormayan, oldukça özgün ve yaratıcı bir çalışma olduğu söylenebilir.

Resim 36. 12 yaş. Müziksiz uygulanmış, Doğaçlama Çalışması (50x70)

Müziksiz bir çalışma olan Resim 36'da monoton bir renk anlayışı, yüzeye keyfi yerleştirilmiş küçük-büyük noktalar bulunmaktadır. Yüzeyde boş alan fazla olduğu için bitmemiş izlenimi vermektedir. Belirgin bir kompozisyon anlayışından söz etmek zordur. Cansız renkler tek malzeme kullanımıyla daha da etkisizleşmiştir. Yüzeyde birtakım doku çalışmaları yapılmış ancak yeterli olamamıştır. İrili ufaklı noktalar birbiriyle eşit oranlara sahip olduğundan sağlanan doğrudan denge, rahatsız edici bir hal almıştır.

Resim 37. 12 yaş. Müziksiz uygulanmış, Kolaj-Düzenleme (50x70)

Resim 37'de daha dengeli bir yerleştirme vardır. Merkezden kenarlara doğru yayılan, boşlukları nerdeyse eşit formlar yerleştirilmiştir. Parçalar birbirinden çok kopuk ve uyumsuzdur. Özellikle bir kompozisyon oluşturmak yerine, geliş güzel yapıştırılmış izlenimi vardır. Renk çeşitliği ve küçük-büyük parça ilişkileri sağlanmıştır.

Resim 38. 12 yaş. Müziksiz uygulanmış, Hayvanlar Alemi (50x70)

Resim 38’de kolaj-düzenleme çalışmasındakinden farklı olarak tüm yüzeyin kullanımı söz konusudur. Dağınık bir yerleştirme olduğu için gözü yormaktadır. İrili ufaklı parçalarla büyük-küçük ilişkisi verilmiştir. Formlar daha özgürdür ancak, kompozisyon açısından bir denge ve yoğunluk unsurundan söz edemeyiz. Yüzeye gelişigüzel serpiştirilmiş parçalar hareketi algılatır ama parçalar arası renk, oran uyumlarından söz etmek zordur.

9. SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, amaç bölümünde yer alan soruların çözümlenmesi amacıyla bulgulardan varılan sonuçlara dayalı olarak araştırmanın konusuyla ilgili sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

9.1. Sonuç

Sanat her geçen gün daha çok güncel yaşantının önemli bir boyutu haline gelmektedir. Sanatın yaşamdaki gerekliliği, olmazsa olmazlığı benimsenmeli, çocukluktan yetişkinliğe kadar duyuşsal ve zihinsel gelişmeye katkısı unutulmamalıdır.

Geleneksel eğitim yöntemlerinin uygulandığı sistem içinde öğrencilerin en aktif oldukları dersler sanatla ilgili derslerdir. Ancak bu derslere ilişkin yetersizlikler dersin verimliliğini düşürmektedir. Kalabalık sınıflar, çalışma koşullarının kötülüğü, fiziksel yetersizlikler, araç-gereç eksikliği ve branş dışı “yetersiz” öğretmenler öğrenciyi olumsuz yönde etkilemektedir. Sanat eğitiminde öğrenci derse aktif olarak katılmalıdır. Klasik eğitim anlayışında olduğu gibi öğretmen merkezli, ezbere dayalı bir yöntem sanat eğitimi çabası içinde yer alamaz. Sanat eğitiminde, klasik eğitim anlayışında yöntemlerle yeterince başarı sağlanamayacağı varsayımından yola çıkılmaktadır. Sanat eğitimi, kuramsal bilginin yanında beceri, yaratıcı düşünme, imgesel düşünme gibi sadece kuru bilgiyle elde edilemeyecek kişisel özellikleri de kazandırır. Bireyi toplumsal yaşantı içerisinde bir kimliğe kavuşturur. Sanat özgürlüktür. Özgür düşünmeyi, geliştirilebilir bir estetik anlayışı, görsel eğitimi ve bireysel çabayı besler. Bunu öğretirken eğlenceli bir takım yöntemlere başvurur. Sanatı bir zevk aracı haline getirir. Uygulamayı etkin kılar.

Sanat eğitimini diğer sanat dallarıyla birlikte düşünebilmek de toplumsal yaşantı içindeki önemini pekiştirir. Bu düşüncüyü haklı çıkaran Kandinsky Bauhaus'ta, resmin kuramsal öğretisiyle ilgili yazdığı bir yazıda, sanatın ana amacının “diğer sanatlar ve

Sanat eğitimini diğer sanat dallarıyla birlikte düşünebilmek de toplumsal yaşantı içindeki önemini pekiştirir. Bu düşünceyi haklı çıkaran Kandinsky Bauhaus'ta, resmin kuramsal öğretisiyle ilgili yazdığı bir yazıda, sanatın ana amacının “diğer sanatlar ve doğayla ilişki kurmak” olduğunu ve kuramsal sorunların çözümünde bu düşününün toplumlar arası bağı ve genel anlayış içerisinde yerini zor bulmuş sanatı destekleyeceğini savunmuştur. Bu düşünceden yola çıkarak resim-müzik ilişkisinin sanat eğitimi açısından bireyi ne denli dengeli bir yapı oluşturacağı düşüncesi önemli olacaktır. Müzik bir dildir. Yapısı gereği olayları soyut olarak dile getirir. Resim de müziğin en çok bu soyut algılayış kısmından faydalanır. Görsel olarak algılanan resim, işitsel uyarılar barındıran müzikle desteklendiğinde izleyicide daha derin etkiler bırakan duygusal etkileşimlerle içgüdüsel dürtüler oluşturabilir. Sanat eğitiminde bunun adı : Müz'sel eğitimidir. Sanat eğitiminde müz'sel eğitim dendiğinde öğrencinin müz'sel yanının, yaratıcı güçlerinin eğitimi anlaşılır. Aslında plastik sanatlar eğitimiyle müz'sel eğitim arasında doğrudan bir bağ ya da benzerlik yoktur. Ama bir sanat anlayışına göre; “sanat ürünlerini değerlendirmek, incelemek ve eleştirmek içsel bir işlemdir; sanat dışı, sanatsal olmayan her çeşit içerik, bilgi ve müdahaleden uzak olmalıdır” (San,2000,s.128). Bu ise ancak, sanatsal yaratmanın ve sanatsal biçimlendirmenin ana sorunlarına inebilen müz'sel eğitimle olabilir.

Müziğin, insan yaşamında ne denli önemli olduğu vurgulanmıştır. Bu nedenle sanat eğitimi ve müzik eğitimi genel eğitim anlayışı içerisinde gerekli yere getirilmeli, birbirleriyle alışverişlerinin ne derece önemli gelişimlere basamak olacağı unutulmamalıdır. Bu iki disiplin arasında olumlu bir alışverişin olduğu ve birbirlerini tamamladıkları unutulmamalıdır. Müziğin, müzik öğrenmenin ve yapmanın, genel bilişsel gelişime, dil gelişimine, sözel yeteneklere, soyut kavramsal düşünme ve mantığa, yaratıcılığa, belleğe, devinsel gelişim ve koordinasyona, kişisel ve toplumsal uyumu sağlamaya yönelik olumlu etkileri olduğu saptanmıştır.

Müziğin insan yaşamındaki yeri ve sanat eğitimine sağlayabileceği katkı düşünüldüğünde, müziğin öğrenme ve başarı üzerindeki etkisinden dolayı eğitim içerisindeki konumuna bakıldığında önemli bir öğretim yöntemi ve yardımcısı

olabileceği anlaşılacaktır. Müzik ve resim her zaman birbirleriyle alış-veriş halinde olan soyut ve somut iki sanat dalı olarak kabul edilmiştir. Buna göre, sanat eğitimi ortamında müzik olması gerekenlerdendir.

Araştırmada elde edilen bulguların sonuçlarına göre öğrenci çalışmalarında aşağıdaki sonuçlar gözlenmiştir;

- Gözlemlenen merkezi kompozisyon uygulaması Mozart eşliğinde ders işleyen öğrencilerde yerini farklı kompozisyon denemelerine bırakmıştır.
- Mozart eşliğinde ders işleyen öğrencilerin resimlerinde ritim, biçim, renk, doku gibi öğelerin daha başarıyla verildiği söylenebilir.
- Mozart eşliğinde ders işleyen öğrencilerin resimlerinde rengi daha yaratıcı kullandıkları gözlemlenmektedir.
- Oran-orantı kullanımını açısından Mozart eşliğinde ders işleyen öğrencilerin resimleri, müziksiz ortamda ders işleyen öğrencilere göre daha dengeli bir yapı göstermektedir.
- Leke kullanımını açısından Mozart eşliğinde ders işleyen öğrencilerin resimleri, müziksiz ortamda ders işleyen öğrencilere göre daha başarılı olduğu söylenebilir.

9.2. Öneriler

Sanat eğitimi, genel eğitim anlayışı içerisinde farklı bir yere sahiptir. Verilen ve verildiği anda tüketilen bir bilgiler bütünü olmadığı için, bireyin yaşam boyu sahip olacağı bir yaratıcılık eğitimi olarak düşünmek gerekir. Bu nedenle de özel birtakım eğitim yöntemlerine ihtiyaç duyar. Bu bağlamda müzik, sanat eğitimini destekleyebilen ayrıcalıklı bir soyut sanat olarak karşımıza çıkar.

Araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen bulgulara dayanarak, sanat eğitiminin niteliğinin artırılmasına ilişkin yapılması gerekenlere dair birtakım öneriler geliştirilmiştir.

- Sanat eğitiminde yaratıcı düşüncenin sağlıklı gelişebilmesi için, dersler yeniliklere açık olmalı yeni, motive edici yöntemler belirlenmeli.
- Sanat eğitiminin önemi ve gerekliliği anlaşılmalı, yaşamın her alanında bireye faydası olduğu bilinmelidir.
- Sanat eğitimi ortamında öğrenciye mutlaka müzik dinletilmeli, rahatlama ve kendini yaratıcı sürece hazırlaması sağlanmalıdır.
- Uygulama esnasında üçüncü sınıf (9 yaş) öğrencilerinin “doğaçlama” çalışmasında farklı malzemeleri aynı yüzeyde birleştirme ve renkler arası ilişki kurmada, diğer yaş gruplarından daha yaratıcı oldukları gözlemlenmiştir. Buna göre, bu dönem çocuklarına kendilerini özgür hissettikleri bu tarz çalışmalar yaptırılarak malzemeleri tanımaları, doğal malzemelerle, boya malzemeleri arasında ilişki kurmaları ve serbest kompozisyonlar oluşturmaları sağlanacaktır.
- Dördüncü sınıf (10 yaş) öğrencileri “hayvanlar alemi” konulu çalışmada hayvan formlarını gerçek formlardan farklı olarak yorumlamışlardır. Bu da onların somut yaşantılarıyla, soyut iç güdüsel algılarını rahatlıkla birleştirebildiklerini düşündürmüştür. Öğrencilerin hem görsel algılarını kuvvetlendirecek hem de hayal

güçlerini harekete geçirecek bu tarz konular verilerek çocukların yaratıcılığı geliştirilebilir.

- Beşinci sınıf (11 yaş) öğrencilerinde “kolaj-düzenleme” çalışmalarında başarıyla sağlanan parça-bütün uyumu, renk dengesi, farklı kompozisyon denemeleri dikkat çekmektedir. Yüzey üzerine yerleştirilen geometrik formlarda düzen, boşluk-doluluk hissinin başarıyla verildiği görülmüştür. Bu dönem çocuklarının hem el becerilerini geliştirmeleri, hem de üç boyutlu algılarını yüzey üzerinde değerlendirmeleri bakımından bu tür çalışmalar yapmaları önem taşımaktadır.

- Altıncı sınıf (12 yaş) öğrencilerinin “hayvanlar alemi” konulu çalışmada daha gerçeğe bağlı formlar oluşturdukları, çalışma esnasında titiz olmaya özen gösterdikleri görülmüştür. Sorumluluk bilincinin ve toplumda yer edinme çabasının arttığı bu dönemde çocuklara daha gerçekçi formlar oluşturabilecekleri konular verilebilir.

- Tüm bu sonuçlar göz önüne alınarak, eğitim ortamları bireyin yaratıcı davranışını geliştirici niteliklere sahip olarak düzenlenmeli, eğitimci de kendisini bu ortama göre yenilemelidir. Sanat eğitimine yeteri kadar önem verilmeli, konuyla ilgili her türlü projeye olanak sağlanmalı, resim derslerinin müzik eşliğinde yapılması desteklenmelidir. Uygun koşullar sağlanarak öğrencilerin sağlıklı bir yaratıcılık ve estetik yapıya ulaşmaları mümkün kılınmalıdır.

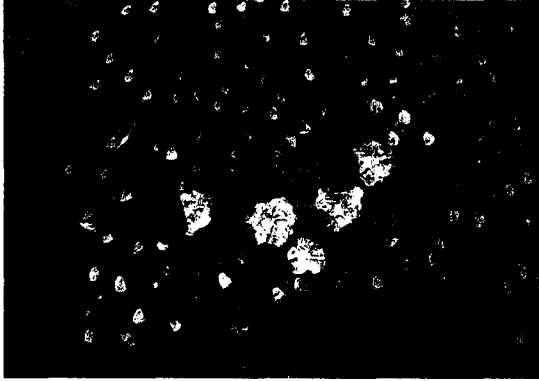
MOZART EŞLİĞİNDE DOĞAÇLAMA ÇALIŞMALARI

Resim 1. 9 yaş. Bora TURUNÇ

Resim 2. 9 yaş. Cemre ŞAHİN

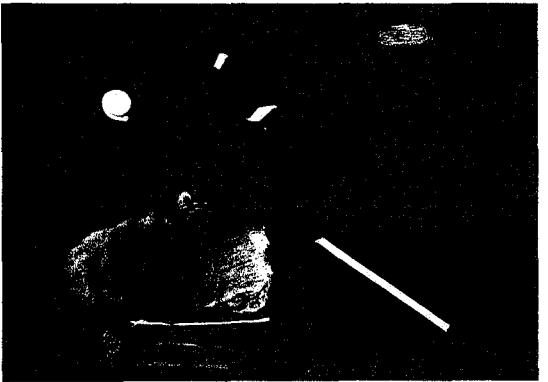
Resim 3. 9 yaş. Cansu KEBAPCI

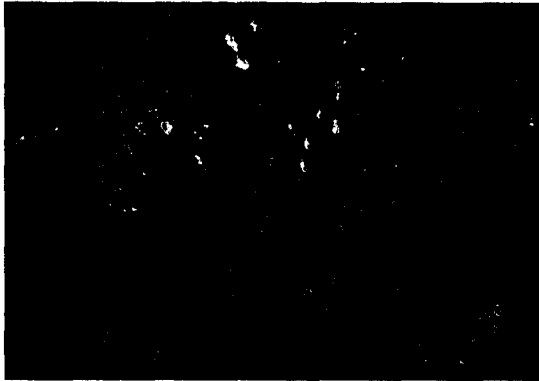
Resim 4. 9 yaş. Öykü DEMİRHAN

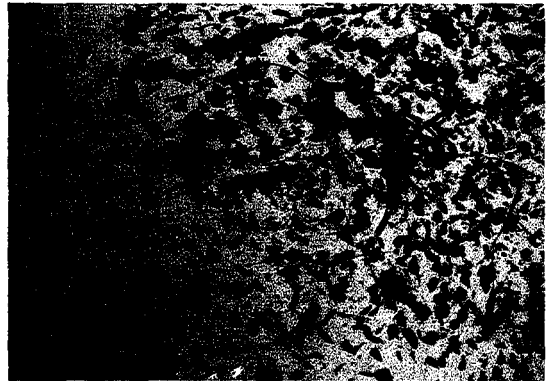
Resim 5. 9 yaş. Hüseyin SAYGI

Resim 6. 9 yaş. Deniz BAYRAŞA

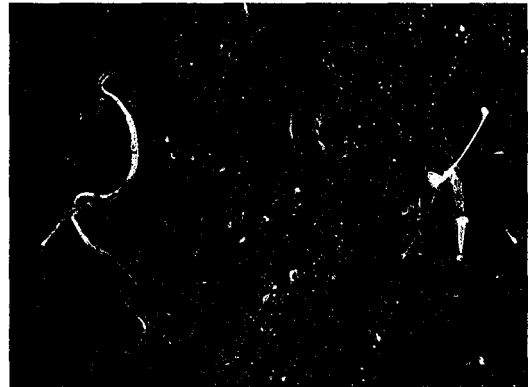
Resim 7. 10 yaş. Naz KOÇOĞLU

Resim 8. 10 yaş. Ceren ÖZSU

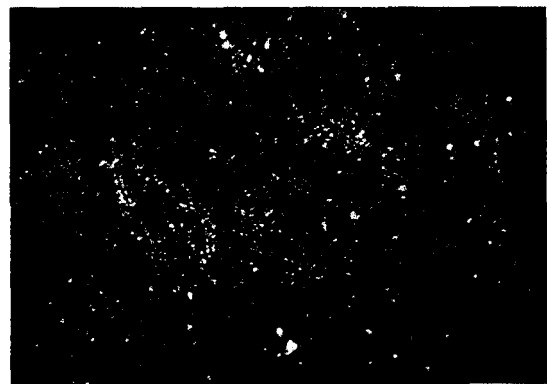
Resim 9. 10 yaş. Berk ERAKINCI

Resim 10. 10 yaş. İsmet GENELİOĞLU

Resim 11. 10 yaş. Tuna DEMİRAYAK

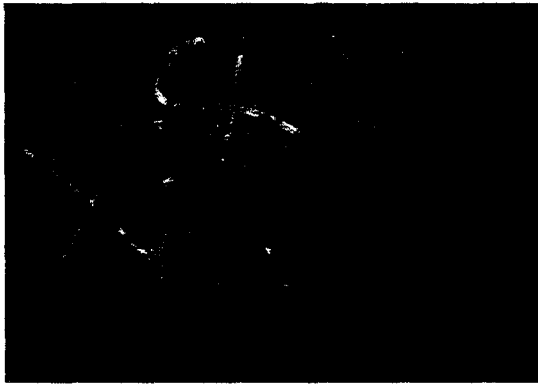
Resim 12. 11 yaş. Ahmet DEDEOĞLU

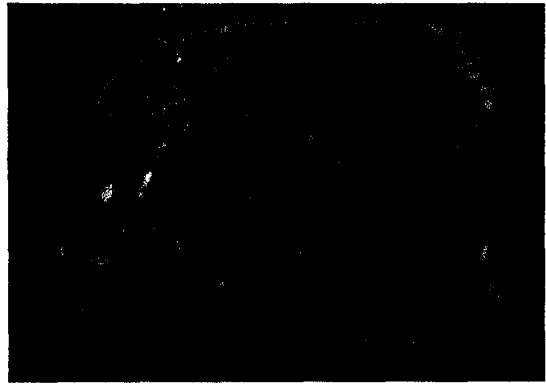
Resim 13. 11 yaş. Buğra POLAT

Resim 14. 11 yaş. Emine BENZER

Resim 15. 12 yaş. Doğa UNCUER

Resim 16. 12 yaş. Oğuzhan KUNDAK

Resim 17. 12 yaş. Ege TAYLAN

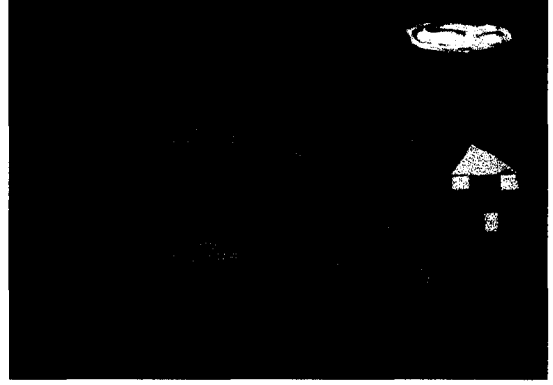

Resim 18. 12 yaş. Canberk SARLIK

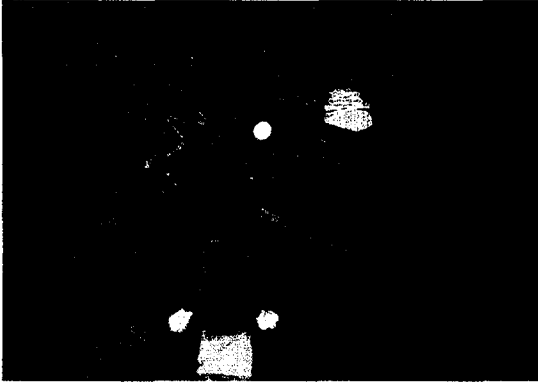
MÜZİKSİZ UYGULANMIŞ DOĞAÇLAMA ÇALIŞMALARI

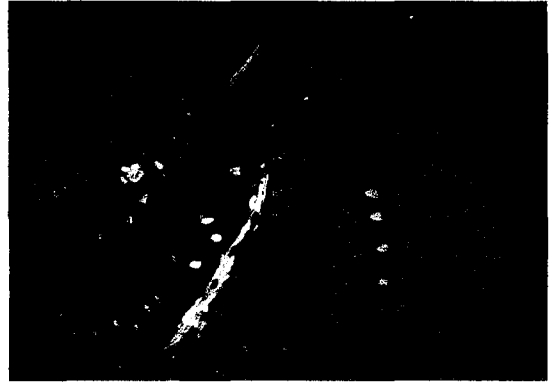
Resim 19. 9 yaş. Çıgıl DÜZAĞAÇ

Resim 20. 9 yaş. Berfu ŞAHİN

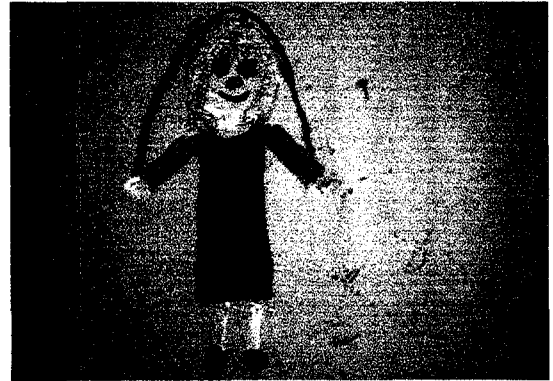
Resim 21. 9 yaş. Yağmur ANIL

Resim 22. 9 yaş. Haşim ERKMENLİ

Resim 23. 9 yaş. Yağmur SARITAŞ

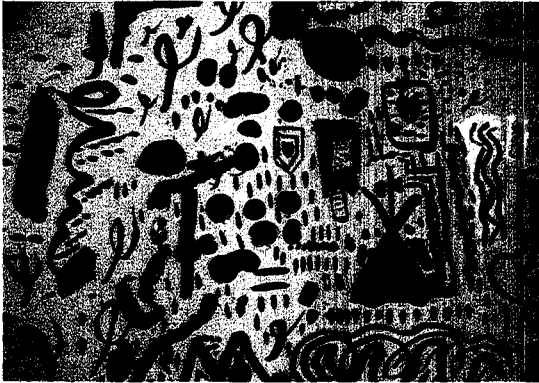
Resim 24. 9 yaş. Mısra ARABACI

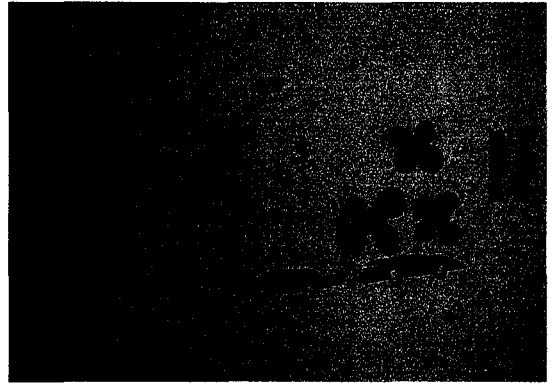
Resim 24. 10 yaş. Umay ÖZKAY

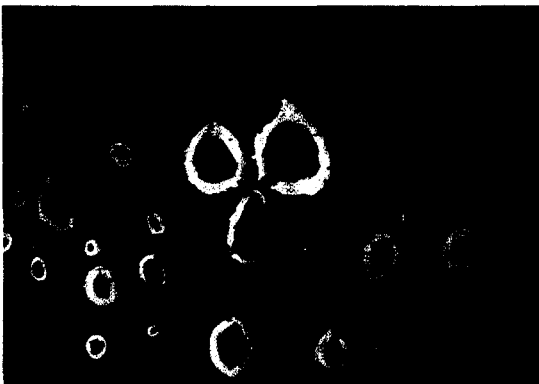
Resim 25. 10 yaş. Mehmet GÖKKUŞ

Resim 26. 10 yaş. Adil KÖSE

Resim 27. 10 yaş. Ahmet TOPAL

Resim 28. 11 yaş. Büşra BODUR

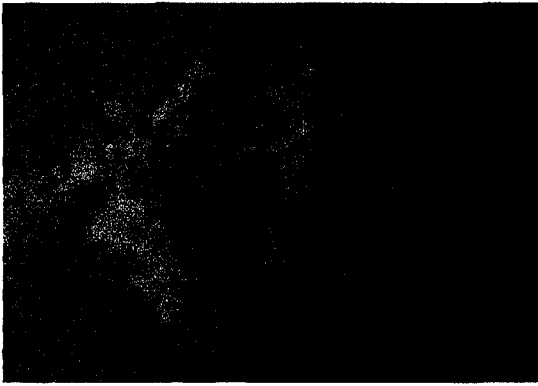
Resim 29. 11 yaş. Enes BÜYÜKDUMAN

Resim 30. 12 yaş. Rabia KUNDAK

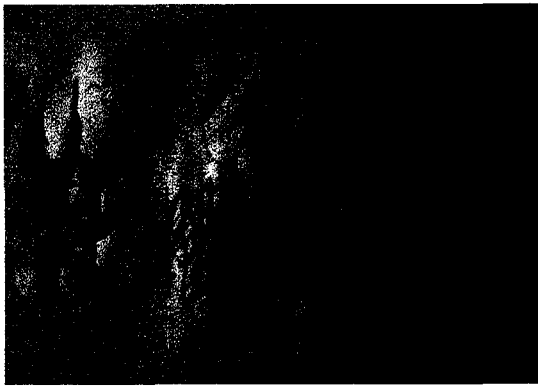
Resim 31. 12 yaş. Özlem BULUT

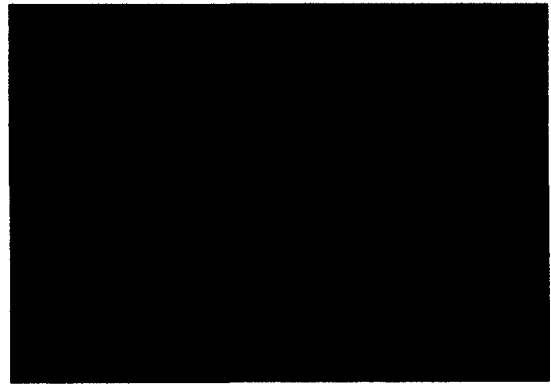
Resim 32. 12 yaş. Gülsüm TOPAL

Resim 33. 12 yaş. Emre ÇELİK

Resim 34. 12 yaş. Osman YILDIZ

Resim 35. 12 yaş. Tolga ZEYBEK

MOZART EŞLİĞİNDE KOLAJ-DÜZENLEME ÇALIŞMALARI

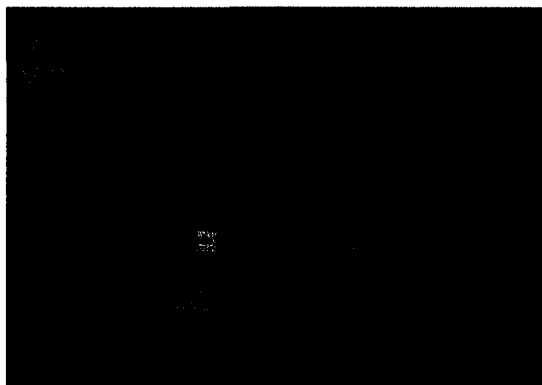
Resim 36. 9 yaş. Cansu KEBAPCI

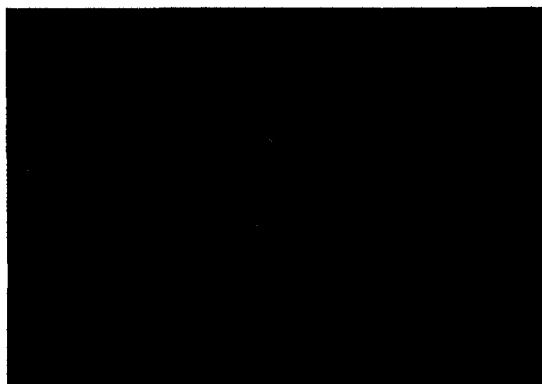
Resim 37. 9 yaş. Hüseyin SAYGI

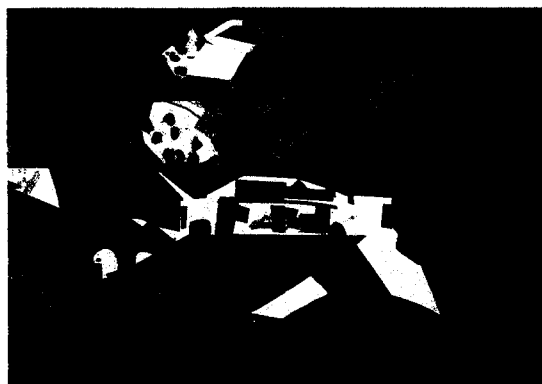
Resim 38. 9 yaş. Bora TURUNÇ

Resim 39. 9 yaş. Deniz BAYRAŞA

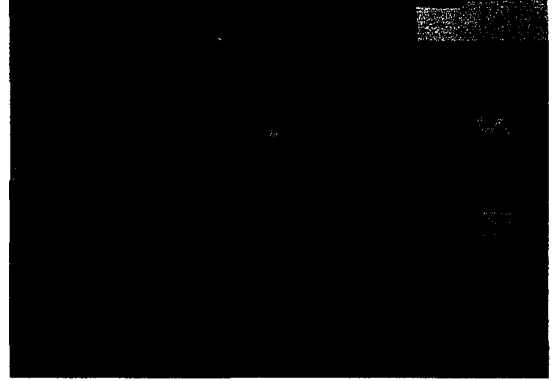
Resim 40. 9 Yaş. İlke SUNGUR

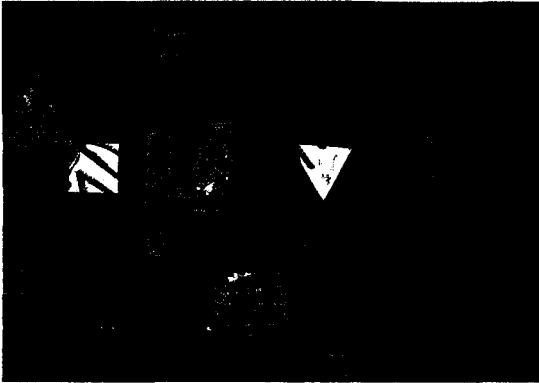
Resim 41. 10 yaş. Tuna DEMİRAYAK

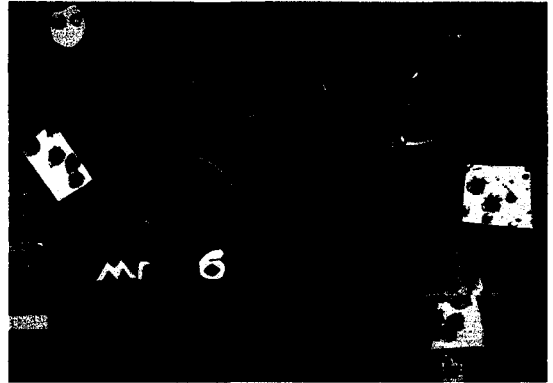
Resim 42. 10 yaş. Ceren ÖZSU

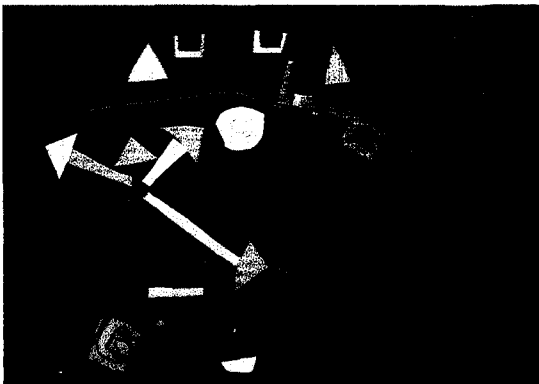
Resim 43. 10 yaş. İsmet GENELİOĞLU

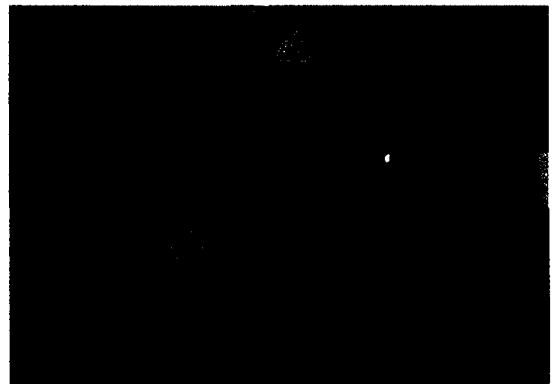
Resim 44. 10 yaş. Naz KOÇOĞLU

Resim 45. 10 yaş. Emrehan DEREKÖY

Resim 46. 10 yaş. Umut BİLGİN

Resim 47. 10 yaş. Berk ERAKINCI

Resim 48. 11 yaş. Ahmet DEDEOĞLU

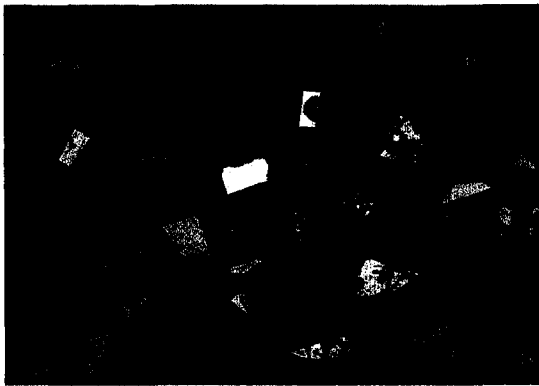
Resim 49. 11 yaş. Buğra POLAT

Resim 50. 11 yaş. Emine BENZER

Resim 51. 11 yaş. Hüseyim BAHAR

Resim 52. 11 yaş. İrem SÜMER

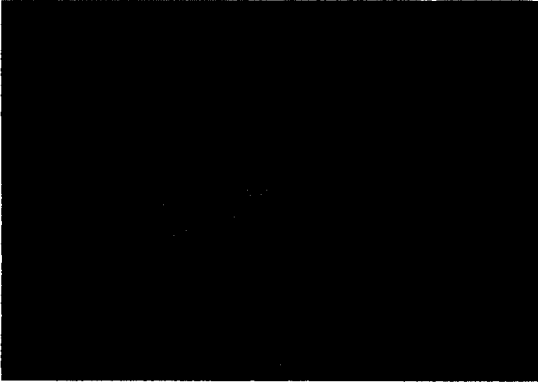
Resim 53. 11 yaş. Deniz ÖZTAŞAN

Resim 54. 12 yaş. Büşra KAPTAN

Resim 55. 12 yaş. Ecem MİSCİ

Resim 56. 12 yaş. Ege TAYLAN

Resim 57. 12 yaş. Canberk SARLIK

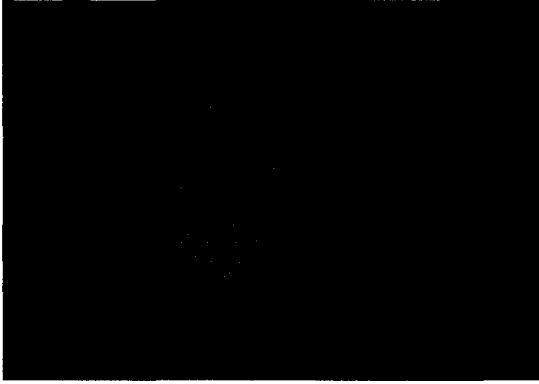

Resim 58. 12 yaş. Doğa UNCUER

Resim 59. 12 yaş. Oğuzhan KUNDAK

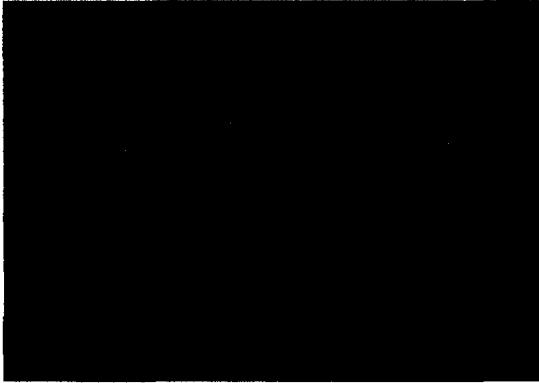
MÜZİKSİZ UYGULANMIŞ KOLAJ-DÜZENLEME ÇALIŞMALARI

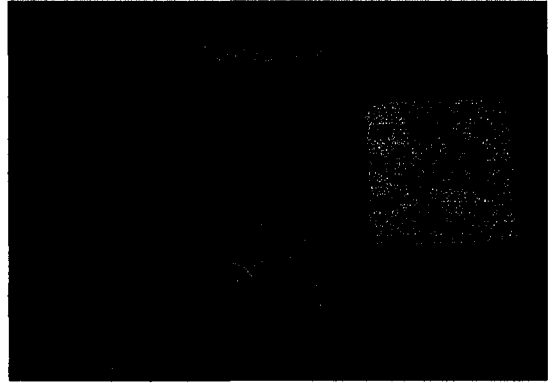
Resim 60. 9 yaş. Burak SERTESER

Resim 61. 9 yaş. Çağan KÖKSAL

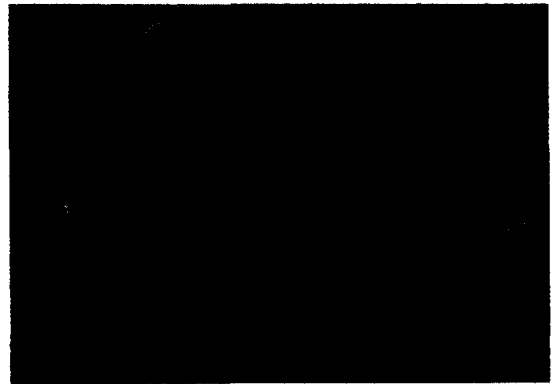
Resim 62. 9 yaş. Didem KÜÇÜKOBALI

Resim 63. 9 yaş. Çıgıl DÜZAĞAÇ

Resim 64. 9 yaş. Yağmur ANIL

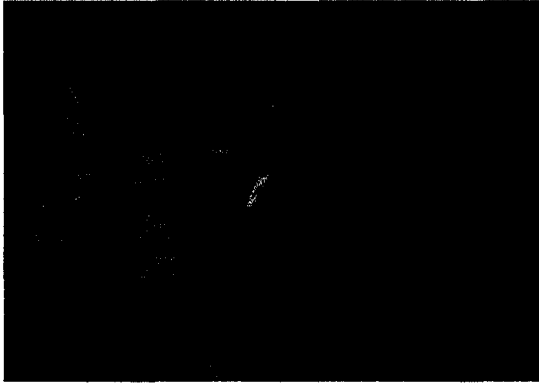
Resim 65. 9 yaş. Haşim ERKMENLİ

Resim 66. 9 yaş. Mısra ARABACI

Resim 67. 9 yaş. Yağmur SARITAŞ

Resim 68. 9 yaş. İsmail TURUNÇ

Resim 69. 9 yaş. Berfu ŞAHİN

Resim 70. 10 yaş. Ahmet TOPAL

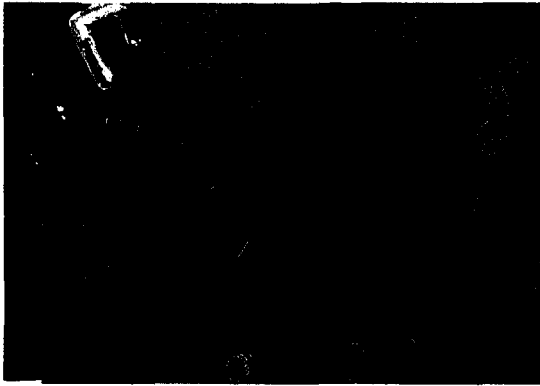
Resim 71. 10 yaş. Batuhan ARICI

Resim 72. 10 yaş. Adil KÖSE

Resim 73. 10 yaş. Mehmet GÖKKUŞ

Resim 74. 10 yaş. Ekrem NAKİLCİOĞLU

Resim 75. 10 yaş. Umay ÖZKAY

Resim 76. 11 yaş. Bedia NAZIROĞLU

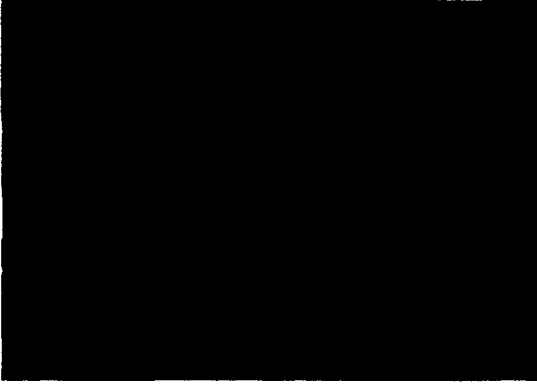
Resim 77. 11 yaş. Çağlar KESKİN

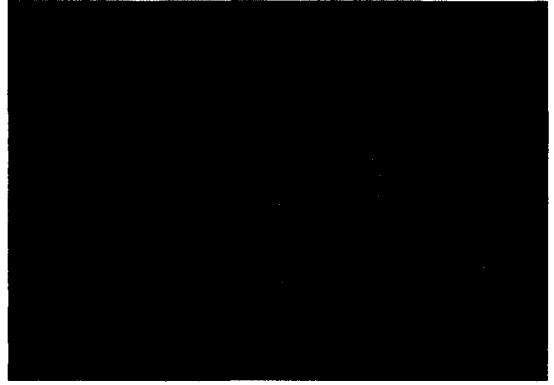
Resim 78. 11 yaş. Enes BÜYÜKDUMAN

Resim 79. 11 yaş. Yağız ORMAN

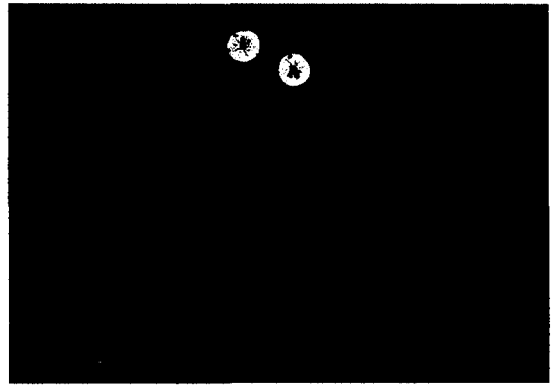
Resim 80. 12 yaş. Gülsüm TOPAL

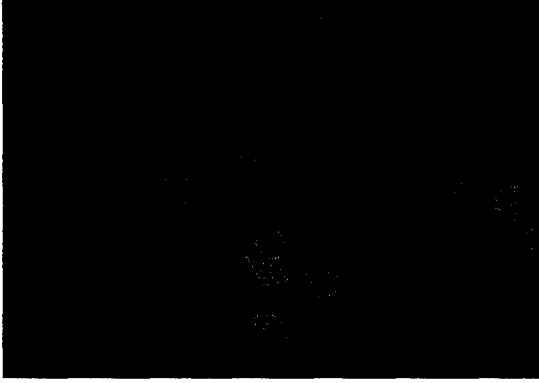
Resim 81. 12 yaş. Osman YILDIZ

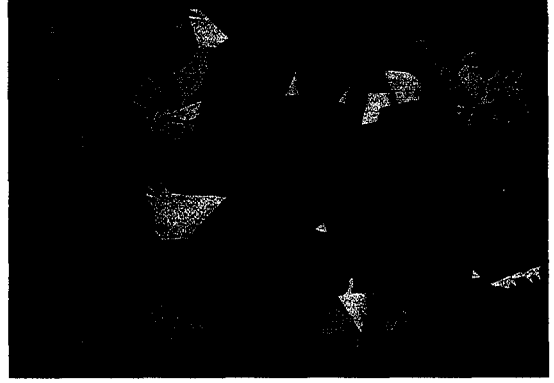
Resim 82. 12 yaş. Rabia KUNDAK

Resim 83. 12 yaş. Tolga ZEYBEK

Resim 120. 12 yaş. Osman YILDIZ

Resim 121. 12 yaş. Emre ÇELİK

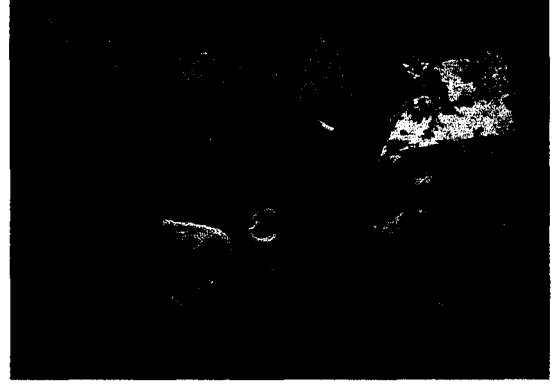

Resim 122. 12 yaş. Tolga ZEYBEK

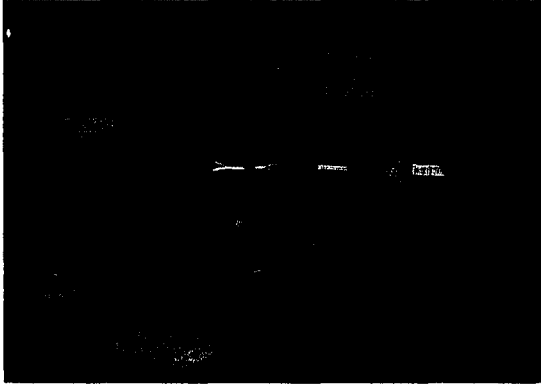
MOZART EŞLİĞİNDE “Hayvanlar Alemi” KONULU ÇALIŞMALAR

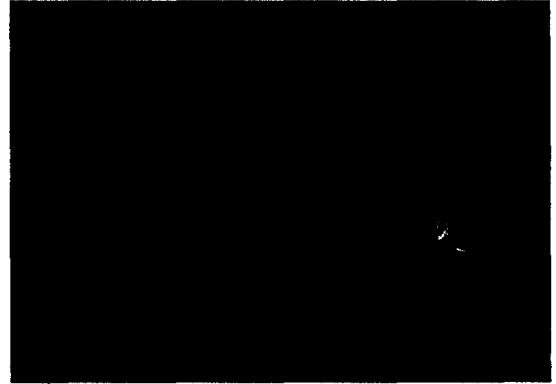
Resim 84. 9 yaş. Cansu KEBAPCI

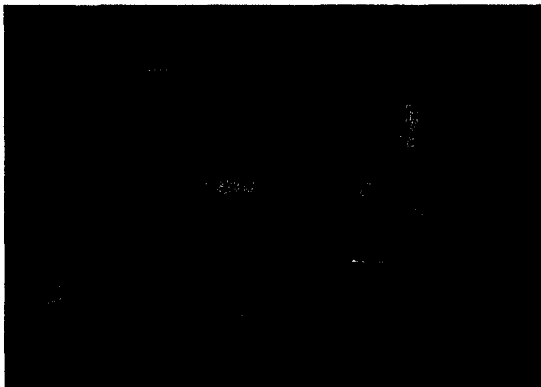
Resim 85. 9 yaş. Hüseyin SAYGI

Resim 86. 9 yaş. Deniz BAYRAŞA

Resim 87. 9 yaş. Bora TURUNÇ

Resim 88. 10 Yaş. Berk ERAKINCI

Resim 89. 10 yaş. Cevat KOLAYLI

İLYASOĞLU, Evin. **Zaman İçinde Müzik**. 7. baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları,2003.

İPŞİROĞLU, Nazan. **Resimde Müziğin Etkisi**. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1994.

KANDİNSKİ, Vasili. **Sanatta Zihinsellik Üstüne**. Birinci baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1993.

KANDISKY, Nina. **Kandinsky ve Ben**. Birinci baskı, İstanbul: İletişim Yayıncılık, 2003.

MORAN, Berna. **Edebiyat Kuramları ve Eleştiri**. Dördüncü baskı.İstanbul: Cem Yayınevi, 1981.

ÖZSOY, Vedat. **GÖRSEL SANAT EĞİTİMİ Resim İş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri**. Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık, 2003.

SAN, İnci. **Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık**. 2. baskı, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları,1979.

SAN, İnci. **Sanat Eğitimi Kuramları**. Ankara: Ütopya Yayınevi,2003.

SAN, İnci. **Sanat ve Eğitim**. Üçüncü baskı, Ankara: Ütopya Yayınevi, 2004.

SAN, İnci. "Toplumsal Değişme ve Değişen Sanat Eğitimi", **Anadolu Sanat Dergisi 1**: 165-176,1993.

UÇAN, Ali. **İnsan ve Müzik İnsan ve Sanat Eğitimi**. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları,1994.

UÇAN, Ali. **MÜZİK EĞİTİMİ Temel Kavramlar- İlkeler-Yaklaşımlar**. İkinci basım, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

UÇAN, Ali "Sanat Eğitiminin Niteliği, Üç Ana Türü ve Bazı Temel Sorunları", **Hacettepe Üniversitesi GSF Sanat Yazıları**.

ÜNVER, Erdem. **Sanat Eğitimi**. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2002.

YAVUZOĞLU ATASOY, Nazan. "Çağdaş Eğitim Kurumu Olarak Müzenin İşlevi", **Çağdaş Eğitimde Kültür ve Sanat**, 2001.

YILDIZ, Gökay, **İlköğretimde Müzik Öğretimi Birinci Kademe**. Ankara: Anı Yayıncılık, 2002.